

ARKA KAPAK

kitap ve kültür dergisi
arkakapak.com

Yıl:2 Sayı:13 Ekim 2016 / 9,00 ₺

S.23

Dosya

Peyami Safa

S.36

Röportaj

İhsan Fazlıoğlu

“Yalnızım, evet herkes yalnızdır,
yalnızız.”

S.6

Tarik Tufan

S.8

Enis Batur

S.10

A.Ali Ural

S.14

Haydar Ergülen

S.33

Feridun Andaç

Mehmet Ali & Akınsefasi

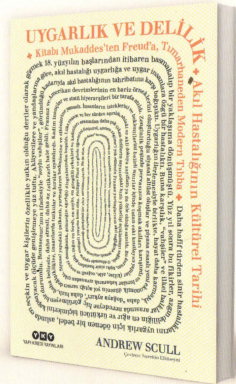

Antikçağ'dan Freud'a, tımarhaneden modern tıbbı... Akıl hastalığının kültürel tarihi: *Uygarlık ve Delilik*

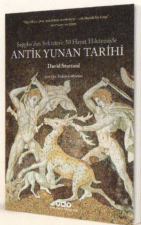
Uygarlık ve Delilik, Antikçağ'dan günümüze çeşitli kültürlerin görünüşte akıldışı ve delice davranışları yorumlamadaki farklı yaklaşımlarını irdeliyor, yazarlar, sanatçılar ve bestecilerin, deliliği bir ilham kaynağı olarak nasıl kullandıklarını örneklerle sergiliyor.

Psikiyatrinin seçkin tarihçilerinden Andrew Scull, kullandığı anlaşılır dil, mizahi unsurları dışarıda bırakmadan yakaladığı iğneleyici alıntılar ve merak uyandırıcı hikâyeleriyle, hepimizi sandığımızdan çok daha fazla ilgilendiren bir seyre davet ediyor.

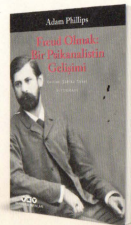
Uygarlık ve Delilik:
Akıl Hastalığının Kültürel Tarihi
Andrew Scull
Çeviren: Nurettin Elhüseyni
Tarih, 412 s.

YKY'DE YENİ KİTAPLAR...

**Sappho'dan Sokrates'e
50 Hayat Hikâyesiyle
Antik Yunan Tarihi**
David Stuttard
Çeviren: Erdem Gökyaran
Tarih, 288 s.

**Freud Olmak:
Bir Psikanalistin Gelişimi**
Adam Phillips
Çeviren: Şahika Tokel
Biyografi, 160 s.

ARKA KAPAK

kitap ve kültür dergisi

Yıl:2 Sayı: 13 - Ekim 2016

Ayda bir çıkar
arkakapak.com
ISSN No: 9772149827008

İmtiyaz Sahibi

Libronet Bilgi Hizmetleri ve Yayımlar San. Tic. Ltd. Şti. adına
Mehmet Ali Çalıskan

Yayın Yönetmeni

Yunus Emre Tozal
yunusemre.tozal@libronet.com

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Erkan Şimşek
erkan.simssek@libronet.com

Editor

İsa Karaaslan
isakaraaslan@libronet.com

Yayın Kurulu

Erkan Şimşek, Yunus Emre Tozal, İsa Karaaslan, Cemil Üzen, Zahid Yıldırım
Olcaç Mağden Ünal, Hatice Yalçın, Murat Çiftçi, Ümit Yaşar Özkan

Görsel Yönetmen

Zahid Yıldırım

Mizanpaj

Cemal Keskin

Kapak İllustrasyonu

Onur Erler

Kurumsal İletişim ve Reklam

Hatice Yalçın
kurumsal@babil.com

Satış

Semih Gülseren
0530 176 79 45
semih.gulseren@libronet.com

Basım Yeri

Elma Basım Yayın ve İletişim Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.
Hafikali Cad. B4 Blok 164 Sefaköy, Küçükköy, İstanbul
Matbaa Sertifika No: 120 58

Dağıtım

Turkuaz Dağıtım
Tel: 0216 585 90 00

Yazı Göndermek İçin

Yazılarınızı "editor@arkakapak.com" adresine gönderebilirsiniz.

Yönetim Yeri

Altınzade Mahallesi Nuhkuyusu Caddesi No:98/4
Üsküdar - İstanbul
Arka Kapak Papersen'in yayınıdır.

© Her hakkı saklıdır.

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamında
dahil olmak üzere çoğaltma hakları Libronet Bilgi Hizmetleri ve Yayımlar San. Tic. Ltd.
Şti.'ye aittir. Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

Arka Kapak'ın Ekim sayısından bütün okurlarımıza merhaba.

Öncelikle bu satırlar yazılırken (22 Eylül) aldığımız bir üzücü haberi okurlarımızla paylaşmak isteriz. İletişim Yayınları'nın genel yayın yönetmeni Nihat Tuna bu hayata veda etti. Herkesin hitap ettiği şekilde söylesek Nihat Abi, Türkiye'de sadece yayıncılık değil, kültürel / politik olarak da önemli bir akımı temsil eden İletişim / Birlikim çizgisinin kurucu isimlerinden biriydi. Çagaloluğunda o eski zamanlara has bir zarafet ve kibarlığın son temsilciydi. Buradan da kendisine Allah'tan rahmet, İletişim camiasına ve yayın dünyamıza başsağlığı diliyoruz.

Arka Kapak olarak nicedir ertelediğimiz, zihnimizde pişmesini beklediğimiz bir dosya tercihimiz vardı. Bu da 13. Sayımıza nasip oldu: Evet Peyami Safa ve onun başyapıtı *Yalnızız*'dan bahsediyoruz. Peyami Safa, Cumhuriyet edebiyatının, köşe yazarlığının ve Ahmet Mithat Efendi geleneğinin (fahri halk öğretmenliği) zirve isimlerinden biri. İdeolojik duruşu, dramları, hüznü biyografisi, doğu-batı meselesine olan tutkulu bağlılığı ve üslubu ile önemini her daim muhafaza etmiş bir yazar.

Romanlarındaki kavgalarda tarafını belli edisi ve tuttuğu tarafı galip getirmesinden dolayı belki de Dostoyevski gibi bir yazar olmayı ıskalamış olması bile edebiyat lezzetinin önüne geçemiyor. Büyülü Türkçesi, insanı okurken kıskandıran cümleleri ile bugünkü dilimizin kaynaklarından biri de diyebiliriz kendisine. *Yalnızız* ve *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* romanlarıyla hem kendi çizgisini hem Türkçe edebiyatın çizgisini yukarılara çekmiş; ruh tahliline yeni boyutlar kazandırmış, materyalizm-maneviyat kavgası, modernizm hesaplaşması konularını romana buyur etmiş nevi şahsına münhasır bir muhafazakar yazardı: Safa.

Yalnızız içinse sondan bir önceki romanı olarak bir olgunluk eseridir diyebiliriz. Safa'nın hayatı okuma/anılatma/dönüştürme biçiminin tecrümesi olan roman, daha çok Samim karakterinin ütopya ülkesi Simeranya ile bilinmektedir. Cumhuriyete dair hayal kırıklığının ve beklentilerinin eseri olarak yazdığı *Yalnızız*'da Safa, merkezindeki evi / aileyi Türkiye metaforu olarak çok başarılı bir şekilde kurgulamıştır. Bu büyük roman hakkında bu sayımızda Hasan Öztürk, Medeni Yılmaz, Ekrem Sakar, Ayşe Ayhan yazdılar.

Arka Kapak'ın yazarlar dünyasına bu sayıdan itibaren yeni bir isim katıldı. Denemeleri, roman ve senaryolarıyla hem edebiyatımızın hem sinemamızın başarılı isimlerinden Tarkan Tufan da bu sayıdan itibaren Arka Kapak vesilesiyle okurlarına buluşacak. Kendisine hoş geldin diyoruz. Bu sayımızda ayrıca Haydar Ergülen, Enis Batur, Ali Urat, Kemal Varol ve Feridun Andaç da yine kendi sayfalarındaki yerlerinde okurlarını bekliyorlar.

Bu ayın röportaj konusu ise aynı zamanda yazarımız İhsan Fazlıoğlu... Geçmişten güncеле düşünce tarihizmin kapsamlı bir haritasını çıkaran ve üzerinde ince işçilikle çalışan İhsan Hoca bu röportajında kitaplarında da anlatılmaktan yorulmadığı kadim sorunlarımızı eğiliyor, toplumsal tikanıklıklara karşı çıkış yolları gösteriyor.

Türk Sineması Araştırmaları sayfamızda ise bu ay konumuz Celil Civan. Türkçe edebiyattan sinemaya uyarlanan eserleri ve bilhassa Orhan Kemal uyarlamalarının izini süren Civan, arşivlik bir yazıyla Arka Kapak'ı zenginleştirdi.

Bu ayın editör konusu ise aramızdan bir isim: Kapı Yayınları'ndan Cemil Üzen. Kapak tasarımcısı sayfamızın konusu ise Aynrı Yayınları'ndan Gökçe Alper.

Saygılarımızla
Arka Kapak

ARKA KAPAK

kitap ve kültür dergisi

İÇİNDE NE VAR?
YIL: 2 / SAYI: 13
EKİM 2016

6

TARİK TUFAN
İNSAN MÜTEMADİYEN
KAYBOLMAKTADIR

8

ENİS BATUR
ŞİİRİN YURDU

10

A. ALİ URAL
BEYAZ ADAM

14

HAYDAR ERGÜLEN
BİR CUMARTES
GÜNLÜĞÜ

16

KEMAL VAROL
BENİM
KÜTÜPHANELERİM

18

İBRAHİM TÜZER
TEVFİK FIKRET
VE ŞİİRİN DİLİ

20

Ö. ALİ BOZDEMİR
VEDAT TÜRKALININ
MİRASI

23

PEYAMİ SAFA
HASAN ÖZTÜRK
MEDENİ YILMAZ
EKREM SAKAR
AYŞE AYHAN

DOSYA

33

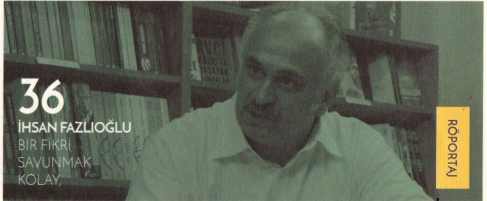
FERİDÜN ANDAÇ
PEYAMİ SAFA
GERÇEKLİĞİN
NERESİNDE?

34

SEZGÜL KARCIOĞLU
İSTANBUL
DEĞİŞECEK Mİ?

36

İHSAN FAZLIOĞLU
BİR FIKRI
SAVUNMAK
KOLAY

RÖPORTAJ

42

M. ALİ ÇALIŞKAN
İÇİMİZDEKİ İNATÇI
HAYVAN ETİ

44

ÇETİN ACAR
9 NEFİS
ÇİZGİ ROMANI

46

İREM
UZUNHASANOĞLU
MURAKAMI

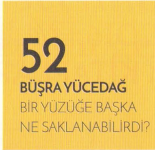
48

ASLI TUNÇ
BİR GÜN

50

ANİ CEYLAN
HAZİNEDAR
İYİ OKUR OLMA
DERSLERİ

52

BÜŞRA YÜCEDAĞ
BİR YÜZÜĞE BAŞKA
NE SAKLANABİLİRDİ?

54

CÜNEYT GÖNEN
SOCRATES İLE
BİR OĞLEDEN
SONRASI

56

FIRAT DEMİREL
KÜÇÜK VERİ
NE KADAR BÜYÜK?

58

TUĞBA COŞKUNER
HARİKALAR, DIYARI

60

NİHAL YORMAZ
KARANLIK
İÇDÜNGÜSÜ

62

MURAT ACAR
KENTSEL HETEROTOPYA

64

MUHİTTİN ŞİMŞEK
GÜZ
MÜLAHAZALARI...

66

SEVDE ÖZDEN
DERİN DENİZLERİN
MASALCISI
SAMED BEHRENGİ

67

ADNAN
SARACOĞLU
AMERİKANIN
NERDE OLDUĞUNU
BİLMEM

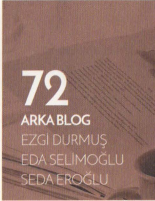
68

ÜMİT YAŞAR ÖZKAN
CANAVARI ÇAĞIRIN

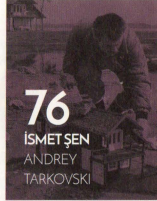
70

TUĞÇE NİDA SEVİN
GENÇLİK BAŞIMDA
DUMAN

72

ARKA BLOG
EZGİ DURMUŞ
EDA SELİMOĞLU
SEDA EROĞLU

76

İSMET ŞEN
ANDREY
TARKOVSKI

78

PERDE

80

TÜRK SİNEMASI
ARAŞTIRMALARI
CELİL CİVAN

87

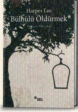
EDİTÖRÜN MASASI
CEMİL ÜZEN

88

TASARIMCININ KAPAĞI
GÖKÇE ALPER

2016 EYLÜL AYINDA HANGİ KİTAPLARI OKUDUK

Bülbülü Öldürmek
Stefan Zweig

Gurur ve Önyargı
Jane Austen

İçimdeki Müzik
Sharon M. Draper

Şeker Portakalı
Jose Mauro de Vasconcelos

Sineklerin Tanrısı
Sir William Gerald Golding

2016 YILI EYLÜL AYI ÇOK SATANLAR

- 1 Bülbülü Öldürmek
- 2 Gurur ve Önyargı
- 3 İçimdeki Müzik
- 4 Şeker Portakalı
- 5 Sineklerin Tanrısı
- 6 Olağanüstü Bir Gece
- 7 Simyacı
- 8 İçimizdeki Şeytan
- 9 Bay Ka Buk ve Ejder
- 10 Hayvanlardan Tanrılara: Sapiens
- 11 Şanzelize Düğün Salonu
- 12 Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu
- 13 Momo
- 14 1984
- 15 Cesur Yeni Dünya
- 16 Zamanın Kısa Tarihi
- 17 Bazı Kelimeler Çok Güzel
- 18 Havva'nın Üç Kızı
- 19 Kürk Mantolu Madonna
- 20 Küçük Prens
- 21 Bayan Peregrine'in Tuhaf Çocukları
- 22 Saatleri Ayarlama Enstitüsü
- 23 Borçtan Kurtul Allah Aşkına!
- 24 Yabancı
- 25 Kaplumbağa Battuta Günlükleri

2016 YILI EYLÜL AYI ÇOK SATAN E-KİTAPLAR

- 1 Hayvan Çiftliği
- 2 Bir Kedi, Bir Adam, Bir Ölüm
- 3 Türlerin Kökeni
- 4 Dönüşüm
- 5 Cahillikler Kitabı 1
- 6 Suç ve Ceza
- 7 Boğulmamak İçin
- 8 Sayılar ve Rüyaalar
- 9 Kayıp Sicil
- 10 Avucunuzdaki Kelebek

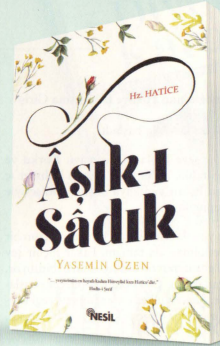
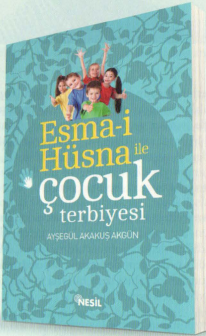

2016 YILI EYLÜL AYI EN ÇOK SATAN İLK 10 YAYINEVİ - SEPET FREKANSLARI (%)

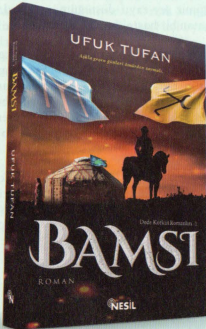
İyi seçilmiş kitaplar... İyi bir gelecek için...

İnsan fıtratının
yatağında akan
nehirin çağılışına,
'esma-i hüсна'nın
sesine çağırıyor bizi.

"... yeryüzünün
en hayırlı kadını
Hüveylîd kızı
Hatice'dir."
Hadis-i Şerif

Aşkla
geçen
günleri
ömürden
saymalı.

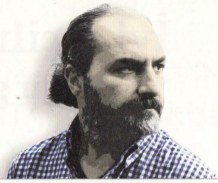

Hayaletler,
cadılar,
vampirler,
zombiler...
Ve daha nice
gizli saklı
mevzular...

HERŞEY OKUYAN NESİLLER İÇİN...

İNSAN MÜTEMADİYEN KAYBOLMAKTADIR

Tarık Tufan

Tayfun Pirselimoglu'nun Hikâye Dünyasına Giriş

Her şey “Çöl Masalları”yla başladı.

Çöl ve masal bir şeye başlamak için iyi. Korku ve umut, gece ve gündüz, iyi ve kötü. Bütün ikilikler iç içe geçmiş ve an be an yanılığa düşme endişesiyle tercihlerde bulunmak.

Çölün tuhaf bir yer olması tamam. Her şeyin uzun bir hikâyeden ibaret olması da tamam. Fakat hiçbir şey bitecekmiş gibi görünmüyor. Başlıyor ama bitmiyor. En korkunç tarafı da bu. Oysa bitmeli, bitecek; başla-yan her şey biter. Bitecek elbette ama bitmeyeceği korkusu her şeyin üzerine bastırarak kadar ağır bir korku.

Çölün bir sonu olmalı. Masalın da.

Tuhaf bir şekilde karşına çıkan o dolabi itip kapıdan dışarı çıktıktan sonra, gördüğün hiçbir şeyin sonuna ulaşmak, anlamına vâkıf olmak, künhüne ermek, mânâsını idrak etmek, hakikatine ulaşmak, sırrına erişmek, farkına varmak, menziline koyulmak, derununu keşfetmek imkân ve ihtimali yoktur.

Buna gayb olmak diyelim. Varlık âleminde bilinir olmaktan uzaklaşmak. Görünür olma hâline çıkıp başka bir hâl derecesinde yerleşmek.

Kaybolmak. Bir albümün sayfalarında, sanki birazdan kaybolacağını bilip de öyle kameranın karşısına geçmiş, bomboş ama sahiden hiçbir ifade takınmaksızın dipsiz bir boşlukla objektife bakan insanlara özgü bir vesikalık fotoğrafa suret olmak. O insanlar vesikalıklarının çektiirirken aslında fotoğraf makinesinin objektifine değil, kendilerini bekleyen kaderin uçsuz bucaksız kuyusuna bakmaktadırlar.

Gayb olan bilinir de görülmez.

Bir kişi yolunu bir kez kaybettiyse bir daha geri dönemez. Dönerse bile başka biri olarak geri dönmüştür. Bundan mütevellit her sabah evinden çıkıp da kaybolan ve sonra evine dönen insanlar, şehir insanları, çöl insanları, kasaba insanları gerçekte aynı insanlar değildir.

Suretleri en son bir polis tutanağında görülmüş; vesikalık fotoğrafları siyah-beyaz tanınmayacak bir halde evraka geçmiş. Sonrası yok. Sonrasız kalmışlar. Hayatlarına dair her şey yarım kalmış. Öle-mişler. Ağız tadiyla, gönül ferahlığıyla, can acısıyla, iç yangınıyla ölememişler ve bu da yarım kalmış bir heves gibi boğazlarına takılmış.

İnsan mütemadiyen kaybolmaktadır. İnsan mütemadiyen bir masalın içinde, ayrı gelen olaylar içinde, kendi içinde kaybolmaktadır. İnsan, bu karmakarışık dünyada, kent dediğimiz labirentte kendi varoluşunun sahih, sahibi izini bulana kadar kendisi için de “gayb”dır, kayıptır.

Hatırlamanın da bir lüzumu yok bazı anlarda. Bundandır ki bir hafızaya gerek duymuyoruz çok zaman. Hafıza dediğimiz şey içimizdeki derin karanlık. Hafıza dediğimiz şey zayıf düştüğümüz anlarda ruhumuzu kuşatan bir hastalık. Bir yorgun düşme hali.

Bütün kadınlar uzun, narin siyah saçlı, bütün kadınlar Meryem, bütün cinayetler tuhaf, bütün adamlar kuşkulu, bütün radyolar cızırtılı, bütün aşklar içe gömülmüş, bütün daylıların bir meselesi var, bütün cüceler bir şey saklıyor, herkes elbisesini aynı terziye diktirmiş, yağmur hep aynı zamanda yağıyor, bütün babalar ölmüş.

Bir küçük rastlantı her şeyi değiştirebilir mi? Sokağa karşılaştığın bir yüz, kitabın arasından çıkan küçük bir not, yanlışlıkla kapıyı çıkan bir kadın, yanlışlıkla bindiğin ve nereye gideceğini çok sonradan öğrendiği şehirlerarası otobüs, bir isim benzerliği, yüz benzerliği. Böyle şeyler. Küçük rastlantılar.

Bilmiyoruz.

Bu hikâyede bir şey bilmemiz gerekmiyor zaten. Bu hikâyede, bilenler çok yaşamıyor. Bilenler bir anda ortaya çıkıyor ve kayboluyor. Hikâyenin bir başı var gibi gözükse de bir sonu kesinlikle yok. Sorular üst üste yığılacak, merakımız artacak anbean, telaşımız da artacak bunlara mukabil. Kapının ardında bizi nelerin beklediğini bilemeyeceğiz; şehirde dolaşan timsahın nerede karşımıza çıkacağını, hangi otel

odasında, hangi hayatlardan kalma izlerin üzerimize bulaşacağını da bilemeyeceğiz.

Bütün sorular açık uçlu mu kalacak?
Evet. Sonra sorular da kalmayacak.

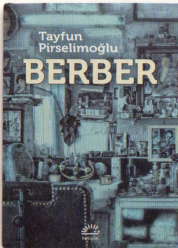
Çünkü ihtiyacımız kalmayacak. Sorulara, cevaplara, kelimelerin bir tekine bile ihtiyacımızın kalmadığı bir an gelecek ve o an içinde kendi başımıza kalakalacağız.

Hayat dediğimiz bu tuhaf hikayenin içinde, buna labirent diyelim daha iyi anlatabilmek için, bu labirentin içinde dolanıp dururken, geçtiğimiz yerleri hatırlatacak ipuçlarını, yolumuzu bulmaya yardım edecek izleri akıldan tutmak mümkün olmayacak.

Kendi labirentinde yürürken resimler yapmak, yazılar yazmak, fotoğraflar filmler çekmek, hasılı kelimeler iz bırakmak için elinden geleni yapmak beyhude.

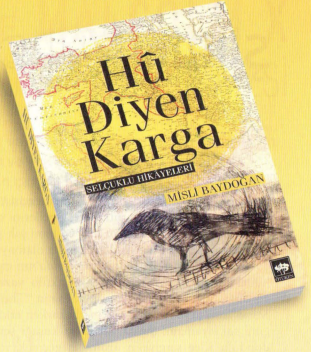
İnsan kaybolur.
Tayfun Pirselimoglu.
Trabzon'da doğdu.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi... Bilinmiyor... Viyana'da Hochschule für Angewante Kunst'ta... Bilinmiyor. Okudu. Viyana, İstanbul, New York... Bilinmiyor... Ankara, Budapeşte, Tallinn'de çok sayıda sergi açtı ve... Bilinmiyor... Ortak sergilere katıldı. Pirselimoglu ilk uzun filmi olan Hiçbir yerde'yi 2002 yılında... Bilinmiyor... 'Vicdan ve Ölüm' üçlemesini oluşturan Rıza (2007)... bilinmiyor... Pus (2009) ve Saç (2010) filmlerini çekti... Bilinmiyor... ■

Berber
Tayfun Pirselimoglu
İletişim Yayınları

Mehmet Ali & Akşamsefası

HÛ DİYEN KARGA SELÇUKLU HİKÂYELERİ

MİSLÎ BAYDOĞAN

Mislî Baydoğan, uzman bir psikolog. Ancak biz kendisini, pek çok dergide yayımlanmış, Türk davranış kalıplarını ustaca sergilediği tarihî hikâyelerinden tanıyoruz. Hû Diyen Karga-Selçuklu Hikâyeleri-başlığı altında, Türkiye'den Anadolu'ya uzanan Selçuk neslinin o baş döndüren, coşkulu serüvenini birkaç insan nesli ömrünce yaşamış, bilge bir karga karganın ağzından dinleyeceğiz: "Ete kemiğe büründüm büründüm, karga diye göründüm. Kutlu Selçuk neslinin kervanından seyrettim. Hû! Ben kuşun sözlerine kulak verecek olursanız, yanaşverin söyle tüneğimin kıyısına. Kuş aklımı hor görmeyin. Dilimi inkâr etmeyin. Beni yaratan da sizinkiyle aynı değil midir ve o Yaradan Hazreti Süleyman'ı sırlarımı çözsün, önünüze sersin diye size de yalavaç diye indirmemiş midir? İnsan olmağın şerefi sizde kalsın lakin büyülenmenizi sıyırıp toprağın üzerine bırakın. Kanatlarımın gölgesi Cend'den, Horasan'dan, Nişabur'dan, Merv'den ve Belh'ten ve dahi Bağdat'tan, Larende'den ve Alaiye'den süzülmüştür benim.

Siparişlerinizi web sitemizden verebilirsiniz.

www.otukennesi.com.tr

twitter.com/otukennesiyaat facebook.com/otukennesiyaat

ŞİİRİN YURDU

Enis Batur

Beaubourg'un düzenlediği Beat kuşağı sergisi (ve oylumlu kataloğu) akımın tutkulu takipçilerini meste-decek şüphesiz. Ben ki, Ginsberg'ün kimi şah şiirleri bir yana o kuşağın temsilcilerine aşına olamayanlar-danım, oldukça sıkıcı bulduğum *Yolda*'nın cam bir 'tünel'de sergilenen 36 metrelik daktilo yazmasını gördüğümde, Burroughs-Gysin ikilisinin "The Third Mind"ının (1965) özgün haline bakarken etkilendi-gimi saklayamam. Şu da var: Beat kuşağı sergisine dopdolu Klee sergisinin ardından geçmek yanlışın büyüğü olmuştur.

Son dönemde şiir-resim hattı üzerinden düzenlenen sergilerin sayısındaki artışa dikkat çekiyor *Le Monde* yazarı Philippe Dagen ve Blistène'in saptamasını aktarıyor: "Şiirin önde gelen erdemi dayatmanın her türüne karşı diklenmesinden geliyor: Belki de ele ge-çirilemeyen tek ifade biçimi bu".

Kendi payıma, reklamcılıktan siyasete, her toplum-sal hat üzerinden çeşitlendirildiğine, örselendiğine tanık olduğumuz şiir bağlamında o denli iyimser olamıyo-rum. Çok olmadı, bir seferinde sormuştum: Bugün burada Çorak Ülke ayarında (gibi değil!) bir şiir ya-zılacak olsa farkına varılır mı? Nerede nasıl çıkacak da *görülecek* ve kim(ler) tarafından?

Alova, geçen yıl, bana kalırsa önemli bir kalkışım gerçekleştirdi, yıllarını verdiği (ve vereceği) soluklu bir şiir çalışmasının ilk cildini okur önüne sürdü: *Birinci Çoğul Şarkı* (İş Bankası yayını); üzerine dışı dokunur bir yorumla karşılaşmadık.

Şiir, çok sayıda gözden kaçmaya aday yayın orga-nının en gözden kaçmaya yatkın yazın türüne mi dönüşüyor gitgide? Küheylan Osman Çakmakçı'nın 'anti-beyaz' dergisi *Duygu Çağı*'nda Ömer Şiş-man'ın, *Duvar*'da Ahmet Güntan'ın, *Çoğul*'da Alper Beşe'nin sıkı şiirleri ne oranda okurlarına ulaşacak bilmiyorum ya, önemli kimi kitaplar da sınırlı öl-çekte dolaşıma çıkıyor, görüyorum:

Necmi Zekâ belki de en olgun, derin şiir toplamını çıkardı: *Nasıllar* (Everest). Gökçenur Ç.'nin yeni şiir kitabı *İssız İncir Ağacı*'nda (Yitik Ülke) işçilik

Türk şiiri odak noktalarını yitirdi zaman içinde. Onca dergi, gazete kitap eki bir pusula ayarı yaratmaya yetmiyor besbelli. Şiir eleştiri-sinde, yorumlama ve çözümleme eksenlerinde ciddi boşluklar oluştu. Tek etkinlik güzër-gâhını sanki 100. Yıl anmaları, verba volare sempozyum ve kollokyumlar oluşturuyor!

Arka Kapak / Enis Batur

yüksek düzeyde. İnsanda, işi gücü şiir olanların (ol-ması gerekenlerin!) bile bu tarz çıkışlardan habersiz kaldıkları düşüncesini doğuruyor satış rakamları.

Türk şiiri odak noktalarını yitirdi zaman içinde. Onca dergi, gazete kitap eki bir pusula ayarı yaratmaya yetmiyor besbelli. Şiir eleştirisinde, yorumlama ve çözümleme eksenlerinde ciddi boşluklar oluştu. Tek etkinlik güzër-gâhını sanki 100. Yıl anmaları, verba volare sempozyum ve kollokyumlar oluşturuyor!

Bir 'dönem sorunu' olsa gerek. Facebook'a 15 Ağus-tos 2015 günü 1 milyar kişinin girdiği bir dünya bu. "İnce iş"lere ayrılacak vakit kalmadı. "Ses ve Öfke"-nin herşeyi bastırdığı bir yaşam biçimi, paradoksal olarak, en yoğun şiirlerin yazılması için neye ki bi-çilmiş kaftan.

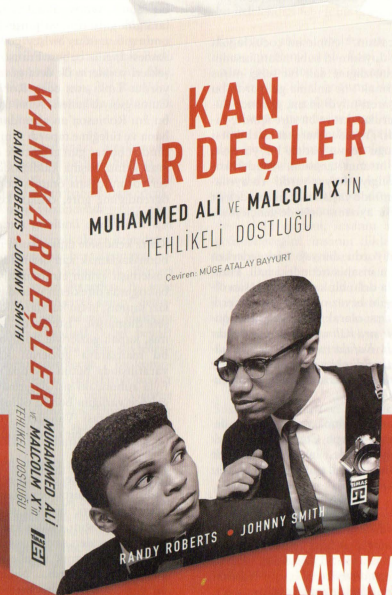
Ondandır, yakınanlara, "biz işimize bakalım" de-meyi âdet edindim. Auschwitz-Birkenau'da bile, ge-celeri karanlıkta, Rilke -ezberden- okuma seansları düzenleyenler olmuş nasılsa hepimiz öleceğiz, yal-nızca nasıl yaşandığı önemli.

Şiir-resim hattına bir daha döneyim: Necmi Şönmez, bu bağlamda bir sergi hazırlığı içinde nicedir. Metin Eloğlu'ndan İlhan Berk'e bir panorama. Buna, gü-nümüzün çağdaş sanata teğet işlere yönelen şairleri eklenmeli. Diyalog neler getirmiş?

Son soru: Böyle bir dünyada, böyle yönetilen bir ül-kede şiirin yeri olur, kalır mı? Klee, 1939 yılında, savaşın eşiğinde hasta bir sürgün, 1200 eser vermiş: İşine bakmış. ■

MUHAMMED ALİ VE MALCOLM X DÜNYAYI DEĞİŞTİREN BİR DOSTLUĞUN HİKÂYESİ

1960'lı yılların Amerikası'nda ayyuka çıkan ayrımcılık ve buna karşı kıyasıya mücadele eden iki cesur adam. Kendileri için değil, ezilenler ve yok sayılanlar için savaştan iki insanın çalkantılı dostluğunun çarpıcı hikâyesi.
Âdeta bir macera romanı...

KAN KARDEŞLER

RANDY ROBERTS • JOHNNY SMITH

Mehmet Ali & Akşamsefası

timas.com.tr

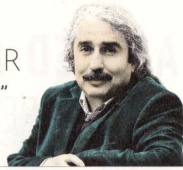
timasayingrubu

iyi ki kitaplar var...

İÇİNE IŞIK SIZDIRMAYAN BİR KARANLIKTİ "BEYAZ ADAM"

A. Ali Ural

"Aslanlar kendi hikâyelerini yazmadıkça avcıların hikâyelerini dinlemek zorundayız."

Arka Kapak / Afrika Atasözü

"İnsan deyince duracaksın." cümlesini çocukluğum boyunca o kadar çok duydum ki babamdan, insanın bilinmezliğine ve tekinsizliğine dair bir sezgi miras kaldı bana. Sahi "durmak" ne anlama geliyordu bu cümlede. Bir trafik işareti miydi insan, görünce durulacak? Ne kadar durulacaktı ve bu süre içinde, yapılması gereken neydi? Yeniden hareket edebilmesi neye bağlıydı? Durdugu zemin parlak bir yüzeyse, yani kendisi çıkmışsa insanın karşısına, aynadan kopabilmek için hangi bilgiye ihtiyaç vardı? Ya ayrılma maza! Bir aynanın önünde yaşlanmak fikrini dehşet verici bulabilirsiniz. Bir aynanın önünde gençleşmek de öyledir belki.

"Dehşet! Dehşet!" diyordu dünyayı terk ederken Kurtz. Yani karanlığın insan suretindeki hali. Fildişinden ay ve yıldızlarla dolu bir karanlığın. İnsan olmak ona göre fildişi gibi beyaz olmaktı. Siyah derili yaratıkların beyaz tanrısı olarak fildişi istemektî onlardan. "Altı zenci, bir sıra halinde patikadan yukarı doğru tırmanıyorlardı. Kafalarının üstünde taşdıkları toprak dolu sepetleri düşürmemek için, ağır ağır ve dindik bir şekilde ilerliyorlardı. Her adım atışlarında zincir sesi duyuluyordu..."¹

Jules Verne aya, denizlerin altına ve yerkürenin derinliklerine seyahat etti, Joseph Conrad,² içine ışık sızdırmayan insan kalplerine. İnsan dediğimizde beyaz insanı anlıyorsunuz değil mi? Anlamıyorsanız Rudyard Kipling'in şiirine kulak vermelsiniz:

"Bu yol Beyaz Adamların aştıkları yol
Bir diyarı arıtmaya giderken arşımladıkları yol
Yer demir gökte asmalar
İki yanda iki yar.
Rehber tutup seçilmiş yıldızımızı
Adımladık bu yolu, bu ıslak fırtınalı yolu.
Ey Dünya, ne mutlu sana,
Beyaz adamlar omuz omuza
Yollarını arşımladıklarında!"³

Kongo'yu zenginliklerinden arındırmaya gitmişti şüphesiz Kurtz. Avrupa şirketlerinden biri görevlendirmişti onu bu iş için ve doğrusu hakkını vermişti kendisine duyulan güvenin. İnsan olarak yeterince fildişi toplayamayacağını görünce alevler yağdıran bir Yunan tanrısı olmakta tereddüt etmemiş, "onlara gök gürlütüsü ve şimşekle gelmişti. Bu vahşiler, onun gibi müthiş bir şey görmemişlerdi."⁴ doğrusu. Annesi İngiliz babası Fransız olan bu aının şimşekleri yerlilerin ilk defa gördükleri tüfeginden çıkıyordu. Tıpkı ateş eden Robinson Crusoe'yu gören Cuma gibiydi halleri. Nasıl da ballandıırıyordu Defoe bu âni Robinson'un ağzından: "Ona izin verseydim bana ve tüfeğime tapardı sanırım. Tüfeğe gelince, üstünden birkaç gün geçinceye dek ona elini süremedi, ama yalnız başına kaldığında sanki kendisine yanıt veriyormuşçasına onunla konuşup durdu; sonradan öğrendiğime göre, ondan kendisini öldürmemesini diliyordu."⁵

Kurtz kendisine tapılmasına izin vermiş, hatta bizzat bunu sağlamak için öldürdüğü yerlilerin kafalarıyla süslemişti evinin etrafındaki çiti. Marlow dürbünle baktığında direklerin ucundaki şekilleri süs tokmakları sanmış, insan kafaları olduğunu fark edince dehşete düşmüştü. "İşte orada, kapkara, kurumuş sarkmış, kapalı gözleriyle duruyordu..."⁶ Fakat Marlow bu manzaraya gözlerini kapayamıyor "Kurtz'un yaratılışında bütün Avrupa'nın payı vardı."⁷ itirafla ruhundaki sisi dağıtmaya çalışıyordu. Kurtz'a gelince varlığını borçlu olduğu Avrupa'ya minnetini "Milletlerarası Vahşileri Medenileştirme Cemiyeti"ne sunacağı bir raporla ödedi.

On yedi sayfalık raporu okuyan Marlow, yazının dilinden etkilense de şunları düşünmekten kendini alamıyordu: "Kurtz, beyazların eritilmiş evrim seviyesinden dolayı,⁸ bu ilkel insanlar için taprı sayılması gerekliliğini, onlara kul muamelesi yapmalarını ve bu gibi şeyleri savunuyordu. Beyazlar, sadece ıradelerini kullanarak ideallerini gerçekleştirmek için güç kullanabilirlerdi... Nihayet son sayfada titrek bir elin kuraladığı, bir metodun açıklanması olarak düşünülebilecek bir dipnot gördüm. Bu dipnot çok açıktı. İçinde diğergâm duyguları tutuşturan bu hitabin sonunda, sakın bir gökyüzündeki ani bir şimşek

gibi ışık saçan korkunç bir ifade vardı. 'Bütün vahşileri yok ediniz!'"9

Marlow, Kurtz'a "idealleri olan bir insan" olarak gizli bir hayranlık duysa da Avrupa'ya döndüğünde raporu teslim etmeden önce bu dipnotu ya da bu utancı yırtarak yok etmek zorunda hissetmişti kendini.

Marlow mu kim? Karanlığın vicdanı. Hastalığından dolayı istihdam tarihi biten Kurtz'u Kongo'dan getirmekle görevlendirilen adam. Bir tanrı asla hastalanmazdı, yaşlanmasına bile izin verilemezdi onun. Nitekim on dokuzuncu yüzyılda İngiltere ve sömürgelerinde yöneticileri elli beşine varır varmaz emekli etmek genel bir uygulama haline gelmişti. Bu ise şarkıyatçılıkta "incelikli bir düzey" olarak tanımlanıyor; 'hiçbir Şarklının bir Batılıyı yanlış buluzmuş haliyle görmesine izin verilmediği gibi, hiçbir Batılı da kendi görüntüsünün bağımı ırkın gözlerine dinç, akıllı ve her zaman tetikte olan genç bir Raca'dan farklı bir şey olarak yansıma olasılığına katlanmak zorunda'"10 kalmıyordu.

Böylece beyaz adam "sorgulanamaz" bir konuma yükseliyor ve yalnız bedenlerine değil ruhlarına da hükmediyordu kurbanlarının. Doğrusu bu psikoloji yüzündendi kölelik tohumlarının babalardan çocuklara sıçraması. Bu psikoloji yüzündendi melez genç kızların beyaz bir adamın gönlünü çelebilmek için ümitsizce yapıp tutuşması. Bu psikoloji yüzündendi efendilerinin dillerini öğrenerek beyazlaşmaya çalışması kölelerin. Bu psikoloji yüzündendi ülkeleri üstüne bir leke gibi düşen aydın ihanetleri. Bu öyle bir psikolojidi ki, "pukkasahib/gerçek sahip" dedir-tiyordu Burmalı'ya vatanını işgal edenlere. Hakkını aramaya kalkanlara "Ama efendim! O bir beyaz! Onu neyle suçlayacağız? Bir beyaza karşı söylenenlere kim inanır!" diye itiraz ettiriyordu.¹¹ Bu kompleks yüzünden sömürge aydınları cellatlarını mazur görüyor, hatta teselli ediyorlardı onları. George Orwell'in *Burma Günleri* romanındaki Hintli doktor Veraswami ile İngiliz hastası Flory arasındaki konuşmadan birkaç satır da olsa hatırlamalıyız burada:

– Benim sevgili doktorum, bizim bu ülkede bulunmamızın hırsızlık yapmakta başka bir amacının olmadığını nasıl anlayabilirsiniz? Çok basit. Memurlar Burmalıları ezirken işadamları da onların ceplerine dalıyorlar. Eğer bu ülke İngilizlerin elinde olmasaydı, diyelim benim firmamın şimdiki gibi kereste sözleşmeleri yapabileceğini mi sanıyorsunuz?...

– Dostum, sizin böyle konuştuğunuzu duymak benim için çok acıklı bir şey. Gerçekten de çok acıklı. Ticaret için burada olduğunuzu söylüyorsunuz. Elbette öylesiniz. Burmalılar kendi başlarına ticaret

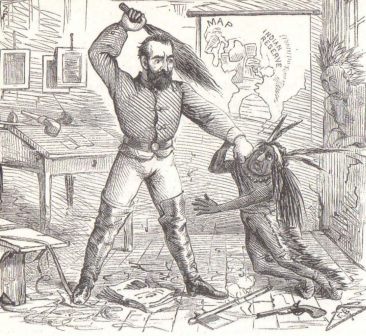
yapabilirler miydi? Makineler, gemiler, tren yolları yapabilirler miydi?... İşadamlarınız ülkemin kaynaklarını geliştirirken memurlarınız da bizi uyarlatıyorlar...¹²

Gelgelelim Conrad'ın Marlow'u, Orwell'in Flory'si kadar açık yürekli değildi. Onu yutmaya çalışan yozlaşmaya karşı koymaya çalışırken zaman zaman tabiatın ve kendisini Afrika'ya gönderenlere olan sadakatının aşkına teslim olmaktan kendini kurtaramıyor, Kurtz'u temiz çıkarabilmek için delilleri uydurmak zorunda hissediyordu kendini. Conrad'ın tarihin kirliliği bir sahnesini, karanlık-ışık bağlamında evrensel bir boyutta ele almasıyla eser bir sömürgeci hikâyesini aşıp, hayat ve ölümün, gerçek ve idealin irdelendiği felsefi bir çizgiye taşınıyordu.

Kurtz'un ahlaki problemine karşılık Marlow'un inanç problemi vardı. Batıl olduğunu düşünse dahi inanç sahiplerine saygı duymaktan kendini alamıyor, yerhilerin açlık boğuşmalarına rağmen kendilerini yemeye teşebbüs etmeyişlerine hayret ediyordu: "Onların bizi yemesini engelleyen bir şey vardı. Yani onlar, ihtimal kanunlarını şaşırtan insana ait sırlardan birine sahiptiler... Onların da yasakları vardı. Acaba bunlar ne gibi 'yasaklardı?' Bunlar, batıl inançlar, öğrenme, sabır, korku muydu? Yoksa bir çeşit ilkel şeref, haysiyet duygusu muydu?... Uzun süren açlığın insana neler yaptırabileceğini, onun öfke dolu azabını, insanın aklına ne kötü şeyler getirebileceğini, insanın ilkelere işleyen vahşetini bilmez misin? Ben bilirim..." Marlow'a bunları söyleten Conrad'ın bildikleriydi elbette. 1972 yılında And Dağları'na çakılan bir uçagın kazazedelerinin hayatta kalabilmek için birbirlerinin etini yediklerini öğrenmeye ömrü vefa etmemiş olsa da¹³ Fransız çağdaşı Maupassant'ın "Dehşet Verici" adlı öyküsünü hatırlamış olabiliriz bu satırları yazarken. Bir avuç Fransız askerinin çölde arkadaşlarını teker teker öldürüp yemelerinin korkunç hikâyesini.

Susmuyordu Marlow: "... Bu zencilerin tereddütlerinin sebebi dünyevi değildi. Bir muharebe alanındaki cesetler arasında açlığın gidermeye çalışan bir sırtlandan bile böyle vicdani bir yasağı bekleyebiliriz de, bu adamlardan böyle bir şey beklemek aklıma gelmezdi. Fakat işte gerçekle yüz yüzedim. Göz kamaştırıcı gerçek karşındaydı..."¹⁴

Marlow'un "göz kamaştırıcı gerçek" olarak nitelemek zorunda kaldığı şey aslında "göz yumulan gerçek" ten başka bir şey değildi. Sömürgeciler işgal etiketleri toprakların insanlarını aşalık bir kültüre mensup gibi göstererek hükümanlıklarına meşruiyet kazandırmak istiyorlar, yamyam hikâyeleriyle vahşetlerin ört bas edip, sıldıkları dehşeti içselleştirmeye çalışıyorlardı. Pekâlâ, biliyorlardı ki 15. yüzyıl'da

Portekizliler Afrika kıyılarına yanaştıklarında Avrupa'dan hiç de aşağı kalmayan bir medeniyetle tanışmışlar, İslam'la yoğrulan bu kıtanın bir hammadde yurdundan ibaret olmadığını görmüşlerdi. "Kongo ve Gine'nin pamuktan ve hurma lifinden kumaşları, Avrupa kumaşları kadar dayanıklı ve incedi. Hausa (Nijerya)'nın tabaklanmış ve süslenmiş derileri (Kuzey Afrika aracılığıyla ulaştıkları) Avrupa'da takdir ediliyordu. Katanga ve Zambiya'nın bakır ve Sierra Leone'nin demir işlemeciliği, çok sonraları buralara zor kullanılarak sokulan demir işlemeciliğinden kalitece daha üstündü. Cecil Rhodes tarafından alınıp götürülen gönüllüler ve kaçakçılar, Zimbabve'de (ki orası Rhodes'ten ötürü Rodezya diye adlandırılmıştı) kocaman taş binalarla karşılaştılar. Ve bu bölgenin şimdiki bütün bakır ve altın yatakları çoktan dırışletilmektedir. Avrupalıların tek üsünlüğü ateşli silahlara sahip olmalarıdır..."¹⁵

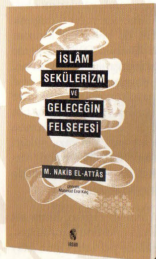
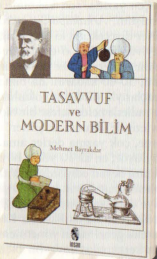
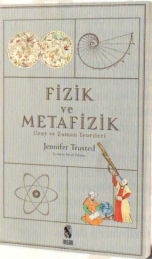
Marlow'un yerlilerin aklıtan kıvrınmalarına rağmen kendisini emeyişlerine hayret etmesinde bir suçluluk psikolojisi aramak yerine olabilir. Benzer bir duruma Robinson Crusoe'da rastlıyoruz zira. Robinson köleleştirdiği Cuma'yı Hristiyan yapıarak sadakatini pekiştirmeye çalışmış, ancak bir gün milletini hatırlayıp kendine karşı tavrı almasından korkmuştur hep. Nitekim Cuma bir gün adanın yüksek bir tepesinde uzaklara bakarken sevinçten sıçramış, nedenini soran Robinson'a "Ah sevinmek! Memnun olmak. Benim ülke, benim halk!" demiştir. Robinson'u irkilen cümlemdir bu. Gerisini ondan dinleyelim: "Yüzünde olağandışı bir sevincin belirliğini ve gözlerinin parladığını gördüm, yüzünde sanki yeniden kendi ülkesinde olmak istiyormuşçasına garip bir heves vardı. Bu gözlemlim, başlangıçta yeni adamım Cuma'yı eskisi kadar rahat davranmama engel olan derin düşüncelere dalmama neden oldu;

Cuma'nın kendi halkının arasına dönebilse yalnızca dinini değil, bana karşı yükümlülüğünü de unutacağından, hemşerilerine benimle ilgili bilgi vermekten geri kalmayacağından, yüz ya da iki yüz kadarıyla geri gelip tıpkı savaşta ele geçirdikleri düşmanlarına yaptıkları gibi, benimle kendilerine güzel bir ziyafet çekeceklerinden hiç kuşku duymuyordum."¹⁶

Karanlığın Yüreği'nin ayrı damarları gibi görünse de Kurtz ve Marlow, kirli ve temiz kanın yer yer birbirine karıştığını görüyordu okur. Hikâyenin gerçekliğine katkıda bulursa da bu durum, hakikat karşısında ümidini zayıflatıyordu insanın. Bir gün aynaya baktığında Marlow, Kurtz'un yüzüyle karşılaşabiliirdi pekâlâ. Zira "sayısız yenilgiler, iğrenç korkular, iğrenç tatminler pahasına kutsal bir zafer" kazandığını düşünmekteydi Kurtz'un. "Onun söyleyecek bir sözü vardı ve söylemişti."¹⁷ *Karanlığı* "dehşet" kelimesiyle tanımlayarak ayrılmış dünyadan. Yalandan tiksinen Marlow'un, Kurtz'un nişanısına söylediği yalanı –son sözünün adı olduğunu söylemiştir- içselleştirebilmesinin nedeni de belki buydu. "Dünya çapında bir deha" için söylenilen yalan olsa olsa "beyaz" bir yalandı. ■

Dipnotlar

1. Joseph Conrad, *Karanlığın Yüreği*, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1984, s. 39
2. Polonya milliyetçisi bir şairin oğlu: 1857'de doğan Conrad, daha doğrusu Korzeniowski. İngilizler dili döneminde işi Conrad adını alı yazarak olduğundan. Gerçekleştirdiği İngilizce'ye zahafkâna dönmüştü. 1880'de İngiliz vatandaşlığı olarak Kongo ve Malaya adalarına giden bir geminin kapitanlığını yapmıştır. *Karanlığın Yüreği*'nin arka planını oluşturmış bu yolculuk. 21 yaşantıktan öğrendiği İngilizce'yle yazan Conrad, Polonya edebiyatının değilse İngiliz edebiyatının dâhilerinden biri olarak kayıtlara geçti. 1924 yılında Başbakan Ramsay MacDonald'ın vermek istediği "sir" unvanına reddettiler kasa bir süre sonra öldü.
3. Edward Said, *Sarkiyatçılık*, Çev. Berna Çilinc, Meis Yayınları, Yedinci Basım, İstanbul 2013, s. 238
4. Joseph Conrad, *Karanlığın Yüreği*, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1984, s. 101
5. Daniel Defoe, *Robinson Crusoe*, Çev. Fadime Kalya, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012, s. 228
6. Joseph Conrad, *Karanlığın Yüreği*, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1984, s. 103
7. Age, s. 92
8. İngiliz düşünür John Locke'a göre "İnsan beyazdır." Fransız kuramcılarının Gobineau ise "İnsan ıslamları Eştioğlu Üzerine Bir Deneme" adlı kitabında "Merdivenin en alt basamağın oluşturan ıslahları en aşağı sınıfı oluşturan: Bunlar en geri sıklı düzensiz aşırı aşırı aşırı" demektir.
9. Joseph Conrad, *Karanlığın Yüreği*, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1984, s. 92
10. Edward Said, *Sarkiyatçılık*, Çev. Berna Çilinc, Meis Yayınları, Yedinci Basım, İstanbul 2013, s. 31
11. George Orwell, *Burma Günlüğü*, Çev. Deniz Caner, Can Yayınları, İstanbul 2014, s. 312
12. Age, s. 53-54
13. 16 kazaferden biri olan doktor Roberto Candessa, 72 gün boyunca arkadaşlarını eritmiş beşerlemleri anlatmış *The Sun goes down. Elini pıfıf ve yağ deposu olmasın* İnkandamı geçirdi bir besin oğluluğu beşerleri Candessa, "Arkadaşların öldüklerinden nemalanıyormuşum hisine kapıldım. Ama ben olsaydım, insanların beşerini öldüklerinden nemalanmasına izin verirdim," diyerek kendini teselli ettiğini söyledi.
14. Joseph Conrad, *Karanlığın Yüreği*, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1984, s. 79-80
15. Roger Garaudy, *İnsanlığın Medeniyet Destanı*, Çev. Cemal Aydın, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2006, s. 136
16. Daniel Defoe, *Robinson Crusoe*, Çev. Fadime Kalya, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012, s. 240-241
17. Joseph Conrad, *Karanlığın Yüreği*, Çev. Sevim Kantarcıoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1984, s. 122

Mehmet Ali & Akgemsefasi

insan kitap

Külligal Yayınları

insan publication

İNSAN ART

insan

insanyayinlari.com.tr

facebook.com/insanyayinlari

twitter.com/insanyayinlari

istiklal cad. no:96 Bevoğlu / İstanbul +90 212 249 5555

BİR CUMARTESİ GÜNLÜĞÜ...

Haydar Ergülen

-“mak” da neyin nesi, nerden çıktı, aman, ağzını hayra aç, kaleminin ucunu da fazla sıvırlıte diyerek yerime dönüyorum.

Nerede kalmıştık? Gül annem de 12 Eylül’de artık nasıl sakladırıysa, bazı ders kitaplarını bile bulamamıştım; nefret ettiğim ve son sınıfta güçbela geçebildiğim istatistik dersinin kitabı da yıllar sonra annemin saklısından çıkmıştı. Neresi diye sormadım, böyle şeyleri sormakta fayda var, o da söylemedi... Kırmızı defter yahu, oradan geldik ve bir araba lafı da o yüzden ettik; işte o saklılar arasından çıktı ve bana büyük bir sürpriz oldu. O zamanki italik elyazımla yazdığım kimi şiirler, biraz günlük, “Hayat Bir Gemi” başlığıyla yazdığım, sevgili okul arkadaşım Bergil Gökçin’in de desenlediği çocuk şiirlerim o defterin içindeymiş hep. Geçmiş yıllarda onlardan bazılarını yayımladım. Şimdi sıra, hayır günlüklere gelmedi, yoo çekindiğimden filan değil, ben öyle günlükçü biri değilim çünkü; sıra alıntılara geldi. Yıl 1979, ODTÜ Sosyoloji 3. sınıf öğrencisiyim...” (140 kelime, boşluklu 981 vuruş).“

Artık en azından *Arkakapak* dergisinde yazılarımı okuyanlar benim bir doktora görünmemde yarar olduğunu düşünüp söyleyebilirler, benim de buna hiç itirazım olmaz! Yaş 60. Daha önce söylemişimdir, biraz ilerde yine söylerim merak etmeyin. Unutkanlık ve kaybetme, hayli zamandır bende başat imgeler oldu. Nasıl olsa insan yitirdiği şeyleri ilerde yazı konusu yapıyor diye düşünmeyin. Evet daha 2 *Arkakapak* önce yazmıştım bu kayıp meselesini. Fakat böyle giderse yazı sıralaması şöyle olacak sanırım: 1 sayı kayıpsız bir yazı, şükür, ikinci sayı bir kayıp yazısı. Yani “iki ileri bir geri” denildiği gibi, ben de “bir varmış bir yokmuş” tarzında yazmak zorunda kalacağım bu gidişle.

Yunus Emre Tozal kardeşim zaman zaman, hatta sık sık, zarif bir biçimde bana dosya konusunu hatırlatıyor. Galiba bir kez mi ne denk geldi de yazdım. Oğuz Atay yazısızdır sanırım. (Benden duymuş olmayın ama, ‘galiba’, ‘sanırım’ gibi sözcükleri sıklıkla ve çok kullanılan yazılarla, öncelikle en azından 50’sini aşmış kimselerdir. Niye böyle diyorum, şundan: Birader ikide bir galiba, sanırım filan diyeceğine aç internete baktı derler insana. Haksız da sayılmazlar üstelik. Fakat bu ‘aşkın’ kişiler, yani yaş olarak, hani 50’yi, 60’ı ‘aşkın’ kişiler demek istiyorum, şöhretlerini biraz da böyle oluşturmak ya

da sürdürmek isterler. Internete fazla girmek, bilgi-sayardan pek anlamamak, akıllı telefon kullanmamak, çift başparmak vesair parmaklar kullanarak ‘şampiyon’ daktilo kursları mezuunu gençler gibi mesaj yazmamak... Neden olmasın bunlar da konuşulmaya, anılmaya değer eylemsizlikler sayılmaz mı sizce de?) Hatta benim şu, artık ‘meşhur’ olmuştur değil mi, olmadıysa bir şiir defteri daha kaybetmem gerekir ki, ona hem ömür hem de şiir yeter mi bilmem, defter kaybetme hikâyem. 2 kez kaybettim, 1 daha kaybedersem 3 olsun! O da sanırım bir tür ilgi toplamak, yaşlanan şairin azalan ilgiyi yeniden toplama arzusu bile sayılabilir. Hem eskisi gibi şiir yazamıyordur, yazdıkları da pek okunmuyor, okunsa da üzerinde durulmuyordur. O da, bilerek yapması gerekmez elbette, bilmeden de olsa şiir defterlerini, yazılarını vb. yitirerek ‘kayıp defterlerde kayıp şiirler’ efsanesini yaratmaya, giderek bunu yerleştirmeye çalışıyor da olabilir pekâlâ. Öyleyse ilerleyen yaşlarda, kismetse, şiir defterini ya üçüncü kez kaybedecek ya da ‘kayıp defter’ gibi bir adla yeni bir şiir kitabı çıkararak yitğini taçlandıracaktır, taçlandırabilir.

Geçen yazıda, son kaybım olan şiir defterimden söz etmiştim, *Arkakapak*’ın verdiği dertler, pardom defterler diyecektim, ki olayın ağırlığından ötürü ‘dertler’ deyiverdim, işte o defterlere yazıyorum neredeyse 2 yıldır şiirlerimi. Bir bölümünü dergilerde yayımladığım, 50-60 kadarını da bilhassa şehirci kamu ulaşım araçlarıyla yaptığım yolculuklarda, yani halkın içinde ve millette nefes nefese bir biçimde yazdığım “Öğrenci Evlerinde Okunacak Şiirler”di kaybettim. Çok söyleme, çok yazma derler ama, işte insan da sorulunca söylüyor, en az 10 yıldır böyle bir kitap yazmak istediğimi beyan ediyordum. Yazdım da. Son 2 yıldır, Allah sizi inandırсын, belki 70 şiir olmuştur! Dardin neydi niye daha yazıyordun, dediğinizi duyar gibiyim. 2016 sonbaharında da Kırmızı Kedi’den yayımlayacaktım, üstelik genel yayın yönetmeni İlknur Özdemir’e de gayet kendimden emin bir biçimde, ocak-şubat gibi kış aylarında bunun müjdesini bile vermiş idim... Uzatmayayım havaalanında kaybettim, önceki şiir defterimi de uçakta kaybetmiştim.

Şairler kâhin değildir elbette, bilici değildir, ama sezgi yarıları vardır, sezzerler. En çok sezenlerden biri de Cemal Süreya değil midir? “Kehanet 1985” şiirine bakmak bile yeterli yalnızca: “*Lokman şair senin hayatını*

Yedi kırlangıcın hayatı kadar/Altısını ardı ardına yaşadım/Bir kırlangıcın daha var". Kırlangıcın yaşamı ortalama 9 yılmiş, Cemal Süreya bunu söylediği zaman tam 54 yaşında, 6 kırlangıç hayatı yaşıyor, yedincisini yaşıyorken, 59 yaşında aramızdan ayrılıyor. Başka şiirlerinde de sezgisel gücü hemen farkedilir Süreya'nın. O gözle de okunmalı. Ne diyordu Cemal Süreya, "Ağır ol Bay Diizyazu/Sen ancak uçağa binebilirsin." Demek ki o kadar uçmak, havalanmak şairlere göre değil, şiire de hiç iyi gelmiyormuş!

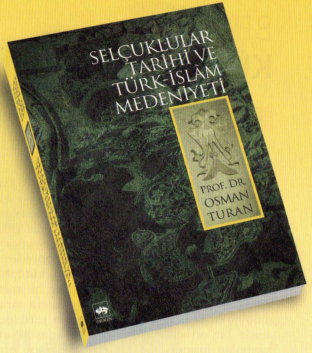
Şairler sezer; tabii Cemal Süreya gibi şairlerden söz ediyorum. Bende de bir parça sezgi olsaydı hem şair olurum hem de yaklaşmakta olanı görürdüm, sezerdim. Kim bilir belki de üçüncü defterimi yitirsem, ondan sonra olabilirim. Değer mi dersiniz de, bilmiyorum derim. Gelelim bu yazının sebeb-i hikmetine. Yazının italik dizilmiş ilk bölümündeki "mak'da neyin nesi", cümlesinde bir yanlışlık yok, fakat bir eksiklik var. Bir hayli eksiklik hem de. Bu sefer ne oldu kardeşim? diye siz sorun, ben de söyleyeyim. Yunus Emre Tozal'a bu sayıda 'alıntı'lerden söz eden bir yazı yazacağını söyledim, o kibar üslubuyla yine 'Peki abi, biz de Peyami Safa'nın *Yalnızız* kitabıyla ilgili bir dosya hazırlıyoruz.' dedi. Yanıt olarak 'Vallahi haklısın yalnızız' yazdı. *Yalnızız* kitabı da, Peyami Safa'nın en sevdiğim romanıdır. Hatta üniversitede sanıyorum 'Feminizm' dersiydi, Peyami Safa'yla ilgili bir çalışma yaparken okumuştum. Bulabilsem, daha doğrusu nerede olduğunu bilsem, o acemi çalışmayı, ödevi özetleyerek katırlırdım o dosyaya.

Alıntı üzerine hayli gevezelik edip yazdıktan sonra bilgisayar ekranını açık bırakıp gazete ve ekmecek almak üzere bakkala gittim. (Bu cümledeki üç arkaik, bir başka deyişle modası geçmiş sözcüğü bulun demeye gerek yok!) Hâlâ gazete okuyorum, ekmecek yiyorum, hiç olmazsa bunları bakkaldan alıyorum, evet bizimki de laz bakkal, Cihangir'deki. Çukurcuma'da tabelasında laz bakkal yazan değil. Hadi bizimkini sevin diyeyim: Tabelasında yazmasına gerek yok, alınnda yaşıyor!

Geldim ki... Yazının başına dönün lütfen, evin üç kedisinden, ben masada çalışırken en az ikisi bana yarenlik eder, birisinin ayak izlerini gördüm klavyenin üstünde. Gördüm değişim mecazi, asıl olarak açık ek-randaki yazının, 'mak' da neyin nesi, cümlesiyle başladığını gördüm, aşağıya baktım, 181 kelime, 981 vuruş yazıyordu, neredeyse 6000 vuruş yazdığım yazıdan o kadari kalmıştı işte. Ben de oradan başladım. Tarihi bir belge olsun diye!

...Haklısınız, *Arkakapak* için pek uygun bir yazı olmadı. *Berberistan* diye bir dergi çıkmıştı, ilk sayısına ilk taşıyı yazmıştım, fakat sanırım kapandı dergi, açık olsaydı orada yazmaya devam ederdim bu tür yazıları. Kısa kesemedim. Burada kesiyorum. ■

Mehmet Ali & Akşamsefası

SELÇUKLULAR TARİHİ VE TÜRK - İSLAM MEDENİYETİ OSMAN TURAN

Kendisinden sonraki bütün tarih araştırmalarına metod ve muhteva olarak kaynaklık etmiş bir baş eserdir. "Türkler, İslamiyeti umumî ve millî din hâline getirince Altay dağlarından Akdeniz kıyılarına kadar Cihân-şümûl Selçuklu İmparatorluğunu kurmuşlardır. Bu suretle İslâm dünyasına hâkim olan, Yakın-Şark'ı ve husûsiyle Anadolu'yu Türkleştiren Selçuklular, İslâm dünyasına ırkî, siyâsî, iktisadî, içtimâ ve kültürel yeni müesseseler ve unsurlar getirerek İslâm medeniyetini cöküntüden kurtarıp ona taze bir kan ve hayatîyet vermişler; çeşitli kavim, din ve mezhepler arasında vücûda getirdikleri yeni nizâmı, meydana çıkan yeni devletler ile, dört asır sürdürmüşlerdir. Türkiye Tarihi'nin cihanşümûl Osmanlı Devleti'nden önceki devresi...

Siparişlerinizi web sitemizden verebilirsiniz.

www.otuken.com.tr

twitter.com/otukennesriyat facebook.com/otukennesriyat

BENİM KÜTÜPHANELERİM

Kemal Varol

Girişteki yangın köşesi, büyüğe bir salon, salonda yazın da kaldırılmayan bir kömür sobası, bu salonun bir köşesine memurların çalışması için ayrılmış bir bölme ve depo olarak kullanılan bir oda, çalışmak için kullanılan beş altı masa, boylu boyunca kitap rafları, duvarlarda sessiz olunmasını emreden uyarı yazılarıyla kasvetli bir yerdik kasaba kütüphanesi. Gelenlerin isteklerini kayıt altına alan bir memure, arada bir bütün tabakasını çıkarıp sigara saran bir müdür, en az onun kadar sigara içen yardımcısı ve arada bir ortadaki dağımlığı toparlayıp ortadan kaybolan hizmetli dışında genelde kimse olmazdı içerde. Kütüphanenin bitişiğinde kasabanın en büyük çay bahçesi vardı. Başını kitaplardan kaldıran kütüphane ahalisi çok dayanamaz ve soluğu çay bahçesinde alırdı.

Kütüphane çalışanları sanki duvarlardaki uyarı yazıları onlar için oraya asılmış gibi pek konuşmazlardı. Daha doğrusu bizlere örnek olmak için seslerini olabildiğince kısar, salonu yalnızca topuk sesleri ve fısıltılar doldurur, işte o zaman bu çalışanların evlerinde dahi kısık sesle konuştuklarını düşünürdüm. Ciltlenmiş ve her birinin sırtına numarası yazılan kitaplar arada bir yerlerinde kıpırdanıp birilerinin kendilerini almasını, hiç olmazsa şöyle bir karıştırıp eski yerine bırakmasını beklerdi. Kitaplar da tıpkı kütüphane

görevlileri gibi işaret parmaklarını dudaklarına götürür, okunmak için raftan fırlayan arkadaşlarını düzen içindeki raflara geri çekerti. Böylece, bazı kitaplar arka iç kapaklarına yapıştırılan okuma kartı bir kere bile doldurulmadan başka kütüphanelere gönderilirdi. Kimi kitaplar şaşkın yolculara benzerdi. Yanlış şehir veya ülkelere düşerlerdi.

Arada bir ödünç kitap almak için memurenin önünde dikilen gençler, ödev yapmak için ansiklopedilerin küçük puntolarına gömülen öğrenciler ya da uymak için salonun sessizliğine ihtiyaç duyanları saymazsam kütüphanenin iki müdavimi vardı. Ben bütün kitaplara yetişemeyeceğimden korkup sular seller gibi kitap okurken o hep önüne yığıldığı test kitaplarıyla cebelleşirdi. Elindeki kurşun kalemi şıkların üzerinde gezdirir, paragrafı yeniden okuyup cevabı bulmaya çalışır, saçlarını karıştırıp soruya bir de yakından bakar, peşinden de doğru olduğunu düşündüğü sıkı epeyce karalanmış bir şıkın içine alırdı.

Bütün gün kütüphanede ders çalışan bu adamın kasaba delisi olduğunu çok sonra öğrenecektim. Kasabanın en parlak öğrencilerinden biriyken bir türlü kazanamadığı üniversite sınavı yüzünden delirdiği söylenirdi. Bazen kütüphanedeki masasından başını kaldırıp yandaki çay bahçesine bakar, orada çoktan iş güc sahibi olmuş eski arkadaşlarını izler ve sanki bir yere yetişecekmiş gibi yeniden soru çözerdi.

Birinci yıl heyecanlanmıştı. İkinci yıl soruları kaydırmıştı. Üçüncü yıl sınavdan bir gece önce rahatsızlanmış, dördüncü yıl aynı salondaki eski bir arkadaşının rahatsız etmesi sonucu sorulara odaklanamamış, beşinci yıl sorular birkaç kat zorlaştığı için çözememiş, altıncı yıl tekrar başa dönüp yeniden sınavı kazanamayacağı endişesine kapılmıştı. Böylece giderek onu yutan bir karabasan aklını almış, onu kasabanın delilerinden biri yapıp hikâyesini kütüphanedeki kitaplardan birinin arasına kaldırmıştı.

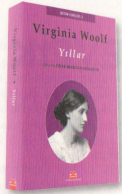
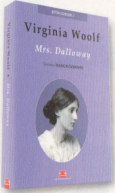
Öyleydi.

Arada bir tozları alınan raflarda bu türden hikâyelerle örülmüş kitaplar dururdu.

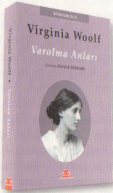
Hayat mı kitaplar mı?

Kim kimi taklit ediyor, bilinmezdi. ■

VIRGINIA WOOLF

YENİ

Virginia Woolf'un ilk öyküsü olduğu düşünülen *Phyllis ve Rosamond* ve ölümünden kısa bir süre önce bitirdiği *Kaplıca*'nın da yer aldığı kitap, 35 yıllık süreçte yazarın öykücülüğündeki gelişmeyi göstermesi bakımından son derece ilginç bir deneyim.

Mehmet Ali & Aksoysefası

NE KEDİSİZ

NE KİTAPSIZ

TEVFİK FİKRET

ve ŞİİRİNİN DİLİ

İbrahim Tüzör

*Kimseden ümmid-i feyz etmem, dîlemmem perr-ü-bâl
Kendi cevvim, kendi eflâkimde kendim tâirim,
İbnînâ tavk-ı esâretten girandır boynuma;
Fikri hür, ırfanı hür, vicdanı hür bir şairim.*
Tevfik Fikret

Türk şiirinde metafizik bunalımlarını, varlık algısından kaynaklanan bireysel trajedilerini, ferdi huzursuzluğunu şiirine konu eden bir şair olarak Tevfik Fikret, üzerine çok söz söylenen, şairleri üzerine çok konuşulan isimlerin başında gelir. İçerisinde yer aldığı Servet-i Fünûn döneminin de ayrı bir özelliği olarak dilinin süslü ve anlaşılmalı güçleştirecek terkiplerle dolu olması, şairin günümüzde bütünlüklü bir biçimde okunup hakkıyla bilinmesine engel olmaktadır.

Servet-i Fünûn dönemi sanatçıların, şiir dili ele alındığında anlaşılması zor bir dili tercih etmiş olmaları ve Tanzimat dönemiyle başlamış olan dilde sadeleşme bahsine uzak durmaları sıklıkla işaret edilir ve bu durum çoğu zaman da eleştirilir. Ancak özellikle Fikret söz konusu olduğunda bunun temel sebepleri vardır. Bunlardan biri her şairin kendi şiir görüşü, kendi şiir anlayışı ve poetikasının var olabileceği düşüncesi ise diğeri de bu sanatçıların varlık algısıdır.

Şiir dili ya da bir şiirin oluşum evreleri söz konusu edildiğinde şairin benimsemiş olduğu dilin, medeniyetin, dünyanın, varlığın algısı ve bu algı evreni içerisinde sanatçının kendini nasıl konumlandığının mutlaka anlaşılması gerekir. Çünkü şiir, doğrudan tasnif edilebilecek, genel geçer kabullerle sınıflandırmaya tabi tutulacak, üzerine farklı bakış açıları getirilmeden konuşulacak bir tür değildir.

Şairin çepeçevre sarılı olduğu varlık âlemini algılama biçiminin edebiyatımızda derinlikli bir tarzda ortaya konulduğu ilk metinler Servet-i Fünûn dönemine denk gelir. Sadece şiirde değil romanda da, özellikle Halit Ziya Uşaklıgil'in metinleri, bireylerin hem kendileryle hem de topluma olan trajik ilişkisini tahkiyenin sınırları içerisinde işaret eder. Tanzimat döneminde de bunun ilk örneklerini veren sanatçılar olmuştur. Şinasi'nin *Münâcât*'ından "*Vahdet-i zâtına aklınca şehâdet lâzım! Cân ü gönlimle münâcât ü ibâdet lâzım*" şeklinde yükselen ses ile kısmen, fakat

Gizmi Zeynep Dağgüden

öncesinde Âkif Paşa'nın *Adem Kasidesi*'nde "*çeşm-i im'ân ile baktıkça vücûd-ı ademe / sahn-ı cennet görürünür âdeme sahrâ-yı adem*" denilerek bütünlüklü bir biçimde aynı endişeyle benzer bir krizin dile getirilmiş olduğu ortadadır.

Tanzimat'la birlikte girilen medeniyet değişikliğinin meydana çıkardığı trajedi, Akif Paşa ve Şinasi'de kendini kelimelerin ilk anlam değerleri üzerinden ve klasik edebiyat geleneğine bağlı kalan bir retorik ile ortaya koymuştur. Abdülhak Hâmid Tarhan şiire metafizik algıyı, problemleri, tereddütleri getiren isim olarak işaret edilmesi gereken diğer önemli bir şairdir. Bu hususta adeta Tanzimat ile Servet-i Fünûn arasında bir geçiş özelliği gösterir. Tarhan, kendindeki metafizik sıkıntıyı şiir dili üzerinden ortaya koyarken; nesnelere, nesnelerin tasnifine, vasıflandırılmasına, isimlendirilmesine çok önem vermiştir. Servet-i Fünûn'a gelindiğinde ise özellikle Fikret bunu kelimelerin ikinci, üçüncü anlam değerleri üzerinden işaret etmiş; bu durumu daha ileriye götürerek duygu değerlerinin imgeler aracılığıyla doğrudan şiir dili üzerinden nasıl yapılması gerektiğini ortaya koymuştur.

Tevfik Fikret her şeyden evvel dünya ile ittibak etmek arzusunu taşımış olan bir şairdir. Bu arzusunu gayrete döndürdüğü yerde ise devreye varlığı, kâinatı, eşyayı kabulleniş biçimi girmiş; bu da, yukarıda

işaret çalıştığım gibi, varlığı adlandırırken kullandığı dile yansımıştır. Diğer bir ifadeyle söyleyecek olursam yaşadığı dünyanın nesnelerinden, eşyalarından, olaylarından hareketle kendine bir anlam alanı meydana getirememiş; yeni bir kelime dünyası içerisine girerek şair beninin dünya ile olan ilişkisine dair söylemek istediği sözü, daha derinlikli söyleyebilecek yeni malzemelere ihtiyaç duymuştur. İşte bu malzeme, şiirini inşa ettiği dilidir.

Bu durumu örneklemek için *Gayyâ-yı Vücüd* ve *İnankmak İhtiyacı* adlı metinler gösterilebilir. Bu iki şiirin ilk dizeleri bile varlık âlemi karşısında şairin tavrının ve inşa ettiği şiir dilinin sınırları hakkında muhatapında farkındalık meydana getirir. ("*bazı kırlarda gezerken görürlür nefretle: / bir çukur yerde birikmiş mütekeddir bir su / solucanlarla, sülüklerle, yılanlarla dolu.*" *Gayyâ-yı Vücüd* - "*bütün boşluk: zemin boş, asıman boş, kalb ü vıdan boş / tutunmak isterim, bir nokta yok piş-i hasarımda.*" *İnankmak İhtiyacı*) Bir şairin kendini "kırlarda gezerken görülen birikmiş, mütekeddir bir su" ile özdeşleştirilmesi; burada doluşmuş olan "solucanlarla, sülüklerle, yılanlarla" aynı anlam değeri üzerinden değerlendirmeye çalışması; ya da tutunacak tek bir noktanın dahi olmadığını düşünerek "zemin"i, "asıman"ı, "kalb u vıdan"ı yani tüm varlığı "boş"luk ve "hiç"lik ile karşılaması varlığı algılama biçiminin dilde görünür kılınması olarak değerlendirilebilir.

Esas mesele şiirle ortaya konulmaya çalışılan çabanın anlaşılmasıdır. Bu anlaşıldığı takdirde, Servet-i Fünûn neslinin ve özellikle Fikret'in şiir dili üzerinden ne yapmaya çalıştığı da anlaşılabilir. Kaldı ki kendindeki trajediyi şiirin sınırına yükseltme gayretine giren bir sanatkar için "Dili neden sade bir biçimde kullanmadı?" şeklindeki soru, dikkat çekmeye çalıştığımız husus açısından yerli yerinde durmaz. Bu anlamda şiire muhatap kılınan kendi algı düzeyini yükseltmesi ve metnin anlam dünyasına dâhil olması beklenir.

Dolayısıyla dönemi ve Tefvik Fikret'in dili söz konusu olduğunda meseleyi sadece süslü bir dil kullanımı ve dilde sadeleşme açısından ele almamak gerekir. Şiiri insanın varlık âlemi karşısında bilinçli ya da bilinçsiz her türlü algısının ortaya çıktığı bir alan olarak ele aldığımızda Servet-i Fünûn dönemi, Modern Türk Şiiri'nin gelişimi açısından çok önemli bir kavşak olarak karşımızda durur. Özellikle Fikret'in şiirini bu kavşakta dilimiz açısından, Modern Türk Şiir Dili'nin oluşumu bakımından çok önemli bir evre olarak kabul etmek gerekir.

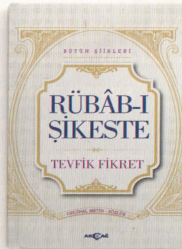
Diğer taraftan Fikret, sözü edilen gayretini şiirin maddi alanlarıyla da yoklamış olan bir şairdir. Şiirin noktalamaya işaretlerine varıncaya kadar tüm yapıyla, taktığıyla, üslubuyla ilgili yeni açılım alanları ortaya

koymaya çalışmıştır. Anjambman tekniğini ilk defa kullanmış olması; Fransız şiirinden mülhemle terzârimayı, soneyi ilk kullanan şair olması; pastoral şiir adı verilen türde resim yapar gibi şiir yazması ya da tablo altı şiir geleneğinin ilk defa nitelikli bir biçimde onun tarafından örneklenmesi yukarıda izah ettiğimiz arayışın bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

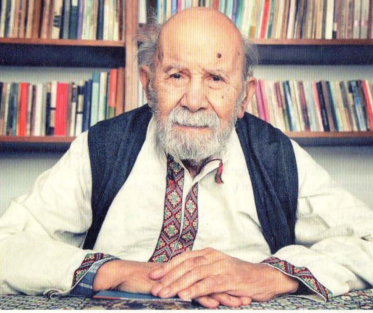
Fikret, trajedilerin insanıdır. Onun için sık kullanılan bir tanım cümlesiyle söylemek gerekirse "*marazi hassasiyeti olan bir şair*"dir. Bu marazi hassasiyete, Fikret'i olumsuzlamak için işaret etmiyorum. Marazi hassasiyet olmadan sanatkar olunamaz. Marazi hassasiyetli olmadan derinlikli şiirler yazılamaz. Bir şairi, bir sanatkarı derinlikli alanlara taşıyan bu yönleridir. Onların kendi ruhsal tarafıyla, kendi metafizik algılarıyla, varlığı kabulleniş biçimleriyle ilgili olan bir husustur. Sanatkarları sıradan olan tüm işlerden ve "herkes"ten ayıran en temel yanlardan biri de sahip oldukları bu hassasiyettir. "Büyük şair" olarak nitelendirilebileceğimiz kim varsa bu durum onların da en büyük sığınağıdır. Dolayısıyla sanatkarların bu yönünün önemsenmesi ve üzerinde düşünülmesi gerekir.

Fikret de varlık algısını kendi dil evrenini inşa ettiği şiirlerinde ortaya koymuştur. Okura düşen ise bu evreninin sınırlarına dâhil olabilmek adına bilinç geliştirmektir. Büyük şair Tefvik Fikret'i Türk Şiiri'ne derinlikli metinler kazandırdığı ve şiir dilimizin gelişmesine çok büyük katkılar sunduğu için vefatının 101. yılında bir kez daha rahmet ve minnetle anıyorum.

"Ölürse ten ölür canlar ölesi değil..." ■

Rûbâb-ı Şikeste
Tefvik Fikret
Haz. İbrahim Tüzer, Selçuk Atay
Akçağ Yayınları

VEDAT TÜRKALİ'NİN MİRASI

Özkan Ali Bozdemir

Sanatın tanımı ve amacı, geçmişten bugüne hep aynı anlamı taşıdı: Zamana direnebilmek! Bir eserin sanatsal değerini en iyi zaman ifade edebilir çünkü. Tarihte silinmez izler bırakan hemen her sanatçının, özellikle yazarların başarısını da şüphesiz ki yazdıklarıyla yaşadıkları arasında güçlü bir denge kurabilmelerinde aramak gerek. Çağının meselelerini yaptırına aktaran yazarlar yalnızca geçmişin değil, şimdinin ve geleceğin de habercisi olurlar.

Yakın bir zaman önce aramızdan ayrılan Vedat Türkali de yaşamı ve yapıtları arasındaki dengeyi iyi kuruyabilmiş ve sanatını bu eksen üzerine oturtabilmiş bir yazardı. Toplumcu edebiyatın gelişip büyüebilmesinde önemli bir rol üstlendi Türkali. Üstelik yalnızca edebiyatımızın değil, sinemamızın da tıkanan yollarını açtı ve eserleriyle sanat tarihimize unutulmaz armağanlar bıraktı. Vedat Türkali'nin sanatı konusunda yorum yapabilmek için öncelikle onun mücadelesine dönüp bakmak gerekir. Film senaryoları, romanları, şiirleri ve yazdığı sayısız makale, Türkali'nin sanatındaki ve yaşamındaki önceliğin ne olduğu konusunda bize yeterince bilgi verecektir. Vedat Türkali için sanat, öncelikle muhalif bir duruşun ve toplumsal kimliğin kazanımı için gerekli olan bir araç. Dolayısıyla edebiyatı ve yaşamı arasında tutturduğu bu denge hiçbir zaman bozulmaz. Yazdığı hemen her eserde birey ve toplum arasındaki uzak mesafeyi en aza indirmenin ve onurlu bir yaşam sürmenin yollarını arar Türkali. Açıkçası, siyaseti ve politikayı herhangi bir sanat eserinin temelinde oturtmak bıçak sırtı bir konu. Çünkü yazar, böyle bir durumda yalnızca siyasetin sözcülüğünü yapmakla yaftalanabilir ve ürettiği eserlerin sanatsal değerleri konusunda kuşkuyla doğmasına yol açabilir. Fakat Vedat Türkali böyle bir soruyu düşünmemize fırsat vermeyecek kadar sağlam kurmuştur sanatının temelini.

Romanlarının neredeyse tümünde siyasi bir gerçeklik yer alsa da karakterlerin düşüncelerine eşit mesafede yaklaşarak tek bir görüşün değil, çok yönlü bir bakışın sonuçlarına odaklanır Türkali. *Bir Gün Tek Başına* ve *Güven* romanlarının gölgesinde kaldığını, fakat onlar kadar çarpıcı olduğunu düşündüğüm *Tek Kişilik Ölüm* eserinde, dava arkadaşlarına ihanet eden eski bir sosyalistin duygu dünyasına dahil eder bizi örneğin. Çizdiği tabloda yalnızca ezilenler, tutuklular ve zulüm görenler yer almaz; baskıcıları, ihanet edenleri ve sinenleri de aynı keskin gözlem gücüyle ifade eder Vedat Türkali. Eserlerinin bu denli büyük ilgi uyandırmasında yalnızca toplumsal meselelere yer vermesinin değil, gerçek kişi ve olaylara dayanan belgesel niteliğindeki olayları anlatmasını da aramak gerek. Dolayısıyla Türkali'nin romanlarını belgesel romanlar şeklinde yorumlamak sanırım yanlış olmaz.

Vedat Türkali'nin edebiyatımıza kazandırdığı onca eser, aynı zamanda toplumsal tarihimizin ve düşünce dünyamızın da özeti bir anlamda. Türkali'nin 1919-2016 yılları arasında yaşadığı düşünülünce, ülkedeki tüm darbeler, krizlere ve felaketlere tanıklık ettiğini de kabul etmiş oluruz. Dolayısıyla yazdığı her eserde ülke tarihinin geçirdiği dönüşümün izlerine rastlamak mümkün. Vedat Türkali'nin romanları yazılan kanlı günleri gerçekçi bir bakışla izlemek ve yakın tarihten ders alabilmek için de iyi bir fırsat aslında. Çünkü bu sayede yalnızca bir yazarın yaşadığı hayatı değil, bütün bir toplumun maruz kaldığı güçlükleri de bütün çıplaklığıyla görebilmemiz mümkün olur. Dolayısıyla Vedat Türkali'nin edebiyatımıza armağan ettiği tüm bu eserler sadece birer roman olmanın ötesine taşacak ve yakın tarihimizin gerçek belgeleri olarak karşılığını bulacaktır. Vedat Türkali'nin edebiyat dünyamıza kazandırdığı bu eserler işte o zaman asıl değerini kazanacak ve unutulmaz bir miras olarak her zaman yaşamımızda yer alacaktır. ■

**Aydınlık günlerin
rüyasıydı onun
hayatı...**

*Çocuklara, insana, özgürlüğe
ve barışa adanmış bir hayat.*

*"Tek bir günün sırası gelsin diye
yaşam boyu bekliyoruz" demişti.*

*"Bir gün Tek Başına"
bırakıp gitti bizi.*

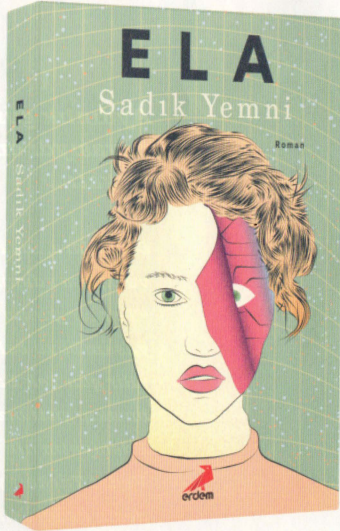
*Edebiyatın ulu çınarı, yazarımız
Vedat Türkali'yi yitirmenin
derin üzüntüsü içindeyiz.*

**Rüyaların
bize emanet usta!**

ELA

Sadık Yemni

Sadık Yemni “Bir Yapı Zekâ Romanı” ile karşımızda. Ela, bugün ve gelecek arasında verilen büyük bir mücadeleyi anlatıyor.

[/erdemyayingrubu](#)
[/erdemyayingrubu](#)
[/erdemyayingrubu](#)

Dağıtım: Sedir Yayınları A.Ş.
Telefon: 0212 486 34 00

erdemyayinlari.com

erdem
YAYIN GRUBU
“okumak yaşamaktır”

DOSYA

PEYAMİ SAFA

Yalnızız
Peyami Safa
Ötüken Neşriyat

Peyami Safa, Cumhuriyet edebiyatının, köşe yazarlığının ve Ahmet Mithat Efendi geleneğinin (fahri halk öğretmenliği) zirve isimlerinden biri. İdeolojik duruşu, dramaları, hüzünlü biyografisi, doğu-batı meselesine olan tutkulu bağlılığı ve üslubu ile önemini her daim muhafaza etmiş bir yazar. Büyülü Türkçesi, insanı okurken kıskandıran cümleleri ile bugünkü dilimizin kaynaklarından biri de diyebiliriz kendisine. *Yalnızız* ve *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* romanlarıyla hem kendi çizgisini hem Türkçe edebiyatın çizgisini yukarılara çekmiş; ruh tahliline yeni boyutlar kazandırmış, materyalizm-maneviyat kavgası, modernizm hesaplaşması konularını romana buyur etmiş nevi şahsına münhasır bir muhafazakar yazardı Safa. Cumhuriyet'e dair hayal kırıklığının ve beklentilerinin eseri olarak yazdığı *Yalnızız*'da Safa, merkezindeki evi / aileyi Türkiye metaforu olarak çok başarılı bir şekilde kurgulamıştır.

KALEMİYLE VAR OLAN YAZAR: PEYAMİ ŞAFA

Hasan Öztürk

Edebiyatımıza, yoksulluğun ve hastalığın armağanı, liseden ayrılmak zorunda kalınca geçinmek için yazmak ve yazmak için kendi kendini yetiştirmek durumunda kalan gazeteci ve romancı Peyami Safa'yı, *Meyhaneye Düşen Musiki* (5 Eylül 1937) başlıklı yazısındaki cümleleriyle okumak gerektiğini düşünüyorum. "Sanatkârı açlığa değil, muhtaç olduğu refaha nispetle hazin bir yoksulluğa düşüren zaruretler inkâr edilemez. Fakat sanatkâr gururu, bu yoksulluğa karşı mukavemetiyle derece alır. Birçok sanatkârların [sanatkârin / HÖ] hususi hayatları, sefaletle mücadelelerinin feci hikâyeleriyle doludur." Kendi yazarlığı için "Dokuz yaşında başlayan hayatımı kazanmak zarureti, beni, edebiyattan evvel, kendini anlamaya ve yetiştirmeye mecbur bir küçük insanın tamamile hayatı zaruretlerden doğma bir terbiye, psikoloji ve felsefe tecüssüsü doldurdu." diyen Peyami Safa'nın, çocuk yaşta roman yazmaya yönelmesi bu nedenle önemlidir. Nazım Hikmet, Nurullah Ataç, Muhsin Ertuğrul, Aziz Nesin vb. kişilerle bir dönemi canlı tutan kavgaları, sonraki yıllar içinde "incir çekirdeğini doldurmayan bir tartışma" olarak görülebilir. Edebiyat çerçevesinin dışına çıkan ideolojik sürtüşmeler bir yana, yazarın olgunluk dönemi romanı sayılacak *Matmazel Nora-liya'nın Koltuğu* (1949) hakkında, romanın yayımlandığı yıl yazılan "tereddüitten hurafeye" adlandırmasının, "İnsan bu kitabı okuduktan sonra, yazarın *Ulus* gazetesindeki fıkralarından birinde, memleketle belkilenin aydınlardan geleceğini ileri sürüşüne hak veresi geliyor. Yirminci yüzyılın ortasında, bilimi

tepip ortaçağ karanlıklarını salık vermek için bir aydının *Ulus*'taki fıkraya yaraşır biçimde düşünmesi gerekir." (Vedat Günyol, *Dile Gelseler*, 1966) cümlelerine roman yazarının ilgisiz kalması düşünülebilir mi? Yirmi beş yıllık arkadaşı Vecdî Bürün'ün, *Peyami Safa ile 25 Yıl* (Yağmur Yay. İstanbul, 1978) adlı ve özellikle sonuna, arkadaş yazarı konu edinen "Altın Beyinli Adam" başlığıyla biyografik roman denemesi de eklenen kitabı, öldükten sonra bile kendisine muhalif olanların, arkasından "ağza alınmayacak ifadeler" kullandığı, dostlarının ise arayıp sormadığı bir yazarın dramatik öyküsüdür.

Bugün için edebiyat ders kitaplarındaki yeriele *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu* ve *Fatih Harbiye*/romancısı olarak tanınan Peyami Safa, hiç kuşkusuz bir polemik ustasıydı. Peyami Safa, düzenlediği şiir toplantılarına çağırarak sevenleriyle buluşturduğu Nazım Hikmet'i, bir süre sonra Zekeriya Sertel ve arkadaşlarının kendisine karşı "maşa olarak" kullandıklarını düşünür. Nazım Hikmet öncelikli olmak üzere Zekeriya Sertel, Muhsin Ertuğrul, Hüseyin Cahit Yalçın, İzmirli İsmail Hakkı vb. isimlerle girişilen polemikler, elbette zamanında tarafları yaralayıcı olmuştur. Ancak unutmamak gerekir ki, "Niçin Dava Etmem" (Tercüman, 1960) başlıklı yazısında " ...elinde kalem, önünde kâğıdı, verilecek cevabı ve bunu yayımlayabileceği gazetesi olan bir yazarın hakarete uğradığını farz ettiği hallerde yapacağı şey mahkemeden imdat istemek değildir"

diyen Peyami Safa, gazetesine otuz bin okur kazan-
dırabilen yazardır.

Aralarında Peyami Safa'nın da olduğu bir edebiyat-
çılar toplantısında Atatürk, "yılların edebiyat öğre-
tmi" Halit Fahri Ozansoy'a "edebiyat" sözünden
ne anlamamız gerektiğini sorar. Sorusuna yetersiz
cevap veren Halit Fahri Ozansoy'u, oradakilerin
şaşkın bakışları arasında "Olmadı efendi, olmadı."
paylamasıyla yerine oturtan Atatürk, kendisi tanımlar
"edebiyat" kavramını. Açıklamalarının ardından
alkış bekleyen Atatürk'e bu kez Peyami Safa,
oradakileri şaşırtan cesaretiyle: "*Olmadı Paşa Haz-
retleri. Çünkü tarifin iptidai ve kurunu vustadır.*"
der. Atatürk'ün isteği üzerine edebiyat terimini açık-
layan Peyami Safa, açıklamalarına itiraz ettiği kişi-
den "teşekkür" de alır.

Edebiyatçıların toplandığı bir ortamda, edebiyat
tanımını beğenmediği Atatürk'e karşı çıkabilen
Peyami Safa, Tek Parti döneminde de Demokrat
Parti döneminde de siyasal hırpalanmalardan kul-
tulamaz. *Tasvir-i Efkâr* gazetesi, onun "Plan ve
Teşkilat" yazısı nedeniyle İsmet İnönü'nün hışmına
uğrar ve uyarılır; Peyami Safa, kendi yazısı yüzün-
den çalıştığı gazetenin kapanmasını doğru olma-
dığını düşünür ve yazısını geri çeker. Yıllar sonra
İsmet İnönü'yle karşılaşan yazar, ilgili makalesini
sordurduğunda İnönü'nün, "böyle bir şeyden haberim
yok" cevabıyla karşılaşır. Tek Parti yönetimi ta-
raftarı Peyami Safa, patronları Ziyad Ebuzyiya ve
Cihat Baban'ın, çok partili demokratik oluşumlara
destek vermelerini "*okuyup yazma bileninin sayısı
Belçika Kongosu'ndan bile az olan memleketimizde
demokratik düzenin selamete kurulamayacağına ve
yürütülemeyeceğine*" inandığı için özenle koruduğu
gazetesinden, "kiracı olarak oturduğu bir kattan ay-
rılıyormuş gibi" ayrılır. Demokrat Parti'nin kuruluş
ardından seçimlere girmesi kesinleşince CHP'den
ayrılıp yeni partiye geçenerli, *Vakit* gazetesindeki
yazılarıyla "*bir istifa mektubuyla temizlenilmez*"
gereğiyle sert bir dille eleştiren Peyami Safa,
1950 seçimlerinde CHP'nin Bursa milletvekili adayı
olursa da seçimi kazanamaz.

Dostlarının desteğiyle *Türk Düşüncesi* dergisini çı-
karan Peyami Safa, bu kez de Demokrat Parti'nin
ilgi odağındadır; parti yöneticilerinin kendisini zi-
yaret edip dergiye abone olmalarıyla başlayan bu
yakınlık, Başbakan Adnan Menderes'le görüşmeye
kadar uzanır. O günlerde ODTÜ'deki "aşırı sol"
gelişmelerden rahatsız olan Başbakan, Ankara'ya
çağırıp görüşlerini aldığı yazarın, gençlere yönelik
"*bis milliyetçiliğinden akıl ve tarîf şuurı milliyetçi-
liğine*" geçiş projesini önemseydiğini ve bundan böyle
sık sık görüşmeleri gerektiğini belirterek Peyami

Safa'yı, sırtını sıvazlayarak İstanbul'a uğurlar. Gö-
rüşmenin üzerinden aylar geçer; baraj çalışmalarına
ağırlik veren Adnan Menderes, başkente çağırıp gö-
rüştüğü yazarı bir daha arayıp sormaz bile. İkinci
kez siyasetin darbesini yapan Peyami Safa, dergisi-
nin yayımını sürdürürken *Milliyet* gazetesinde fıkra
yazmaya başlarsa da gazetenin kurucusu Ali Naci
Karacan'ın ölümüyle gazeteden ayrılıp "otuz bin
okuyucu" kazandırdığı *Tercüman*'da yazmaya baş-
lar. Bu, yeni ve son gazetesindeki yöneticilerden ba-
zılarının 27 Mayıs 1960 hareketiyle "gizli ilişkiler"
kurdugunu anlamış olmalı ki *Tercüman*'ı da bırakır.

Sağ elinin işaret parmağıyla gözlüğünü iyice yerleş-
tirdikten sonra, romanlarını okuyan genç okurları
gördükçe içten bir gülümsemeyle "*Hay yaşayalım!*"
diyen romancı Peyami Safa için Berna Moran'ın,
Matmazel Noraliya'nın Koltuğu romanına yazdığı
eleştiri yazısının sonundaki "Kısacası, düşünürlüğü,
bazılarının sandığı gibi Peyami Safa'yı iyi bir sanatçı
yapmaz, tersine sanatçılık ideolojisinin kurbanı
olur." cümlesinin önemli bir belirleme olduğunu
söylemeliyim.

Henüz altı yedi yaşlarındayken yatağa girdiği her gece
kendisine "Ben dünyaya gelmeseydim ne olurdu?"
diye soran Peyami Safa'dan bugüne kalan, yaşayacak
eserleri yazabilmek adına yaşayabilmek için yazma-
nın etkisiyle rahatsız kaçan; önceleri CHP'ye sonradan
DP'ye yakın durmasına karşın siyasetlerin sömürsün-
dünden payını almış küskün bir yazardır. Liseden
ayrılmışken felsefeyle ilgili konferans veren, çocuk
yaşta kolunun kesilmesine karar veren doktorlara
karşı çıkıp aynı doktorlara tıbbi bilgiler verebilen ve
bazı yakınlarının ufak tefek hastalıklarını tedavi ede-
bilen adına uygun biçimiyle "otodidakt" bir yazar...
Siyasilere yakın durmakla küçücük kazanımlar elde
ederken kalemi ve heycanı sömürülen bugünün ya-
zarlarına/akademisyenlerine, iki ayrı partiden yediği
darbelerin bedeliyle örnek olabilecek yazar... Takım
elbisesi ve dört başı mamur kütüphanesi olmasımı-
şken "bana bir hafta istirahat hakkı vermemiştir"
diye sitem ettiği bir toplumda yarım yüzyıl boyunca
yazmış bir kalem erbabi...

Peyami Safa'yı "kıskaççı", "çirkin" ve "akşamcı"
olarak tanımlayan Cemil Meriç'e göre "bir takım
tehlikeli alakaları" olan Peyami Safa, "Polisin em-
rindedir. Hâkim sınıfın kalemidir. Kurulu düzenin
adamıdır." Tahir Alangu'nun, o meşhur *Cumhu-
riyetten Sonra Hikâye ve Roman* kitabına Peyami
Safa'yı almayışı bir sorudur bende ancak *Sessizin
Payı* kitabındaki *Fatih Harbiye* okumasıyla Nurdan
Gürbül'ün, nedense muhafazakâr çevrenin kapsam
alanına sıkış(tırıl)mış bir yazarı yeni bir gözle oku-
yabileceğimizi bize gösterdiğini de söylemeliyim. ■

SANATÇININ BİR YALNIZ ADAM OLARAK PORTRESİ

Medeni Yılmaz

Gerek deneme, fıkra ve makaleleri, gerekse de romanlarıyla Peyami Safa, Türk edebiyatının önde gelen isimlerinden biridir. Özellikle psikolojik tahliller yüklü ve çeşitli modern tekniklerin denendiği romanlarıyla, edebiyatımızda öncü ve yenilikçi bir romancı olarak kendisini kabul ettirmiştir. Aslında kendisi daha ziyade *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* ve *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* isimli yapıtlarıyla bilinir; ancak son romanı *Yalnızız* da biçim ve içerik açısından oldukça nitelikli bir yapıttır. *Yalnızız* romanını "nitelikli" yapan unsurlara ileride değineceğiz; ama öncelikle Peyami Safa'yı Türk edebiyatında müstesna bir yere koyan aşamalara, dolayısıyla onun hayatına odaklanmamız gerekecek.

Döneminin meşhur şairi İsmail Safa'nın oğlu olan Peyami Safa, babasını henüz iki yaşındayken kaybetmiştir. Babasının erken ölümü nedeniyle düzenli bir öğrenim hayatı görmediği halde kendisini o kadar iyi geliştirir ki, yılları sonra Fransızca gramer kitabı yazacak seviyeye gelerek başta Nazım Hikmet olmak üzere, birçok Türk aydınını şaşırtacaktır. Ancak Peyami Safa'nın tek mahareti kendi başına Fransızca öğrenmesi değildir. Yarım yamalak eğitim hayatı olmasına rağmen öğretmenlik, gazetecilik ve matbaacılık gibi meslekler de yapar. Tüm bu iş deneyimleri ve okuduğu kitaplar, onun fikri açıdan olgunlaşmasına katkıda bulunur. Böylece giderek edebiyata daha çok yaklaşır ve fıkra, deneme, eleştiri gibi metinler kaleme almaya başlar. Bu alandaki yetkinliği de kısa sürede fark edilir. Hatta Aziz Nesin, Nazım Hikmet ve Nurullah Ataç gibi döneminin ünlü yazarlarıyla polemiklere girer. Edebiyata ilk atıldığı yıllarda sol kültüre yakınlık duyar. Bu yakınlık derecesini şöyle örneklendirelim: en önemli romanlarından biri olan *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nu Nazım Hikmet'e ithaf eder! Ancak zamanla sağ siyasete doğru yönelir ve ömrünün sonuna kadar da o çizgide kalır. 1961 yılında askerde olan oğlunun ölümüyle büyük bir yıkım

yaşayan Safa, beyin sarsıntısı geçirir ve sadece birkaç ay sonra hayata gözlerini yumar.

Peyami Safa'nın romancılığı dışında kalan tüm yönlerinden az çok bahsettik ama onu edebiyatımızda özel bir yere konumlandıran romanlarına henüz pek değinmedik.

Romancı Yönüyle Peyami Safa:

Her ne kadar deneme, eleştiri ve fıkra türlerinde eserleri bulunsa da Peyami Safa, romanlarıyla modernleşme sürecindeki Türk romanının gelişimine büyük katkıda bulunmuştur. Özellikle "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu", "Matmazel Noraliya'nın Koltuğu", "Fatih-i Harbiye" ve son olarak "Yalnızız" romanları onun külliyatında öne çıkan yapıtlardır. Bu romanların ortak noktası hiç şüphesiz ki insan psikolojisinin derinlemesine incelendiği yapıtlar olmalarıdır. Olaylardan ziyade kahramanların düşüncelerine önem veren Peyami Safa, bildiğinden hiçbir zaman şaşmamış, yapıtlarının estetik boyutunu ıhlmal etmemiş, öte yandan kahramanlarının iç dünyasının dehizlerinde gezintiyi çıkarmaktan da asla vazgeçmemiştir. İnsanlığın içine düştüğü açmazları, medeniyet karşısındaki bunalımlarını, maddeciliğe tapınmalarını, doğu - batı arası gelgitlerini ve geçici hazlara teslim olmalarını romanlarında seçtiği bir karakterin ağzından okurlara aktararak, yapıtlarında düşünce boyutunu ön plana çıkarmıştır.

Edebi olmayan romanlarını da Server Bedi takma adıyla yayımlayan Safa'nın bu türdeki en ünlü yapıtı ise Cingöz Recai adlı kısa romanıdır.

Yalnızız Romanı Üstüne

Peyami Safa'nın kendi fikri dünyasını bir kahraman üzerinden okuruna yansıttığı etkileyici bir romandır

Yalnızız. Romanın belki de en önemli karakteri olan Samim, aynı zamanda yazarın da sözcüsü konumundadır. Samim aracılığıyla Peyami Safa, “yalan” kavramı ve ruh-beden çatışması hakkında görüşlerini açıklar. Bu bakımdan *Yalnızız* romanı için, “fikir romanı” dememizde bir sakınca olmadığı kanaatindeyim.

Yalnızız romanının öne çıkan yanlarından ilki, tıpkı diğer Peyami Safa romanlarında olduğu gibi, yine psikolojik çözümlemelerin gücüdür. Özellikle Samim ve Meral karakterleri öylesine derinlikli çizilmiş ve öylesine akıcı bir anlatımla okura sunulmuştur ki, bu karakterlerin yaşadığı gerilim ve çatışmalar okurun da hissetmesine pek olanak yok. Meral’in ikilemleri ve onu intihar fikrine sürükleyecek sürecin işleniş, adeta inci gibi kusursuzdur; hatta romanın da edebi açıdan en tepe noktasıdır diyebiliriz. Öte yandan iki kardeş Samim ve Besim arasındaki zıtlığın romana katkısı da yadsınamaz. Samim, ruha ve düşüncelere önem vermesiyle Doğuyu, Besim ise materyalizme ve dünyevi hazlara olan tutkusuyla Batıyı temsil eder. Bu da edebiyatta ikilik kavramının bir başka yorumu sayılabilir. Eğer bir karakterin karşısına, tam zıttı yapıda bir başka karakter çıkarsanız, çatışma kaçınılmaz demektir. Çatışmanın olduğu yerde ise tempo vardır.

Romadaki bir başka iyi husus da Peyami Safa’nın Proustvari ayrıntı verme yeteneğidir. Safa’nın öylesi keskin gözlem yeteneği var ki, hayata ve insana dair en ince detayları bile yakalayabiliyor. Romandan alıntılarladığım “yalanı yakalama” odaklı bu parça da bunun göstergesi olabilir:

“Ben yalan arayan zekânın gözlere verdiği ağır hareketi bilirim. Çok az yanılmışımdır. Bakış evvelâ sağa ve sola doğru kayar. Arama başlamıştır. Sonra gözbebeği yukarıya doğru bir kavis çizip aksi istikamete iner. Sonra da tam karşı tarafa bakar. Donuktur. Bulamamıştır. İki üç defa kırılır. Korku çırpınır. Yalan aradığının sezişime ve aranan yalanın bulunmaması korkusu. Nihayet bütün yüzde, gergin çizgileri gevşeten bir kurtuluş hareketi. Yalan bulunmuştur. Gizlenen sevinç, dudakların ucunda belli belirsiz bir gülümseyişir.”

Yukarıda alıntılarladığım parçadan hareketle, Safa’nın “*Yalnızız*” romanında iyi olduğu bir başka nokta daha gözümüze çarpar: Kısa ve etkili cümleler... Peyami Safa kısa cümleleri peşe peşe sıralayarak bir yandan öykünün akışını kolaylaştırırken, öte yandan fiil kullanımının sıklığından kaynaklı benzer seslerin tekrarı neticesinde metinde şiirsellik elde etmiş oluyor.

Ama Peyami Safa’nın *Yalnızız* adlı yapıtının asıl gücü, romanda kullanılan çeşitli tekniklerde saklıdır.

Romanda kullanılan zengin anlatım biçimleri, onu teknik açıdan üst merite Türk romanları sınıfına sokmaya kafi derecededir. Özellikle modernist anlatılarda sıklıkla rastladığımız bakış açısı kaydırma, flashback, montaj ve iç monolog yöntemleriyle *Yalnızız*, teknik açıdan da gayet başarılı bir romandır. Hatta bu özelliklerin büyük bir kısmı Türk edebiyatında ilk kez bu romanda kullanılmıştır. Örneğin Meral’in intihar fikrini sorguladığı gece flashback yöntemi gayet başarılı kullanılarak zamanda ileri geri sıçramalar yapılmış ve böylece Meral’in kararsızlığı biçime de yansıtılmıştır. Diğer yandan, romandan alıntılarladığım bu kısa parça ise iç monolog yönteminin başarılı kullanımına örnek gösterilebilir:

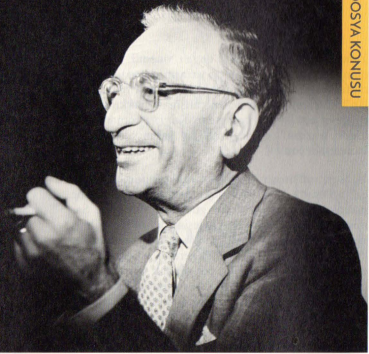
“Sonra bu münakaşa hayalinde, onu kendi nefesine karşı küçültün ve her sevginin insandan ikide bir istediği değer kontrolü ihtiyacına benzeyen karanlık bir duyguya doğru kayıyordu. Neydi bu? Unutmaya da benziyor. Galiba ... Dur Evet ... Gururda bir isyan hazırlığı. Hesap istiyor. İzzeti nefis. Ve şimdi onun sufle ettiklerini kendi kendine söylüyor: ...”

Yalansız Bir Dünya: Simeranya

Yazarın romandaki gölgesi olan Samim’in bir kaçış ve yalnızlığına sığınış limanı olarak tasavvur ettiği Simeranya, gerçekte var olmayan ütöpik bir yerdir. Burada insanlar asla yalan söylemezler. Yalan kavramı bile bilinmez. İnsanlar gölgelerdir, konuşmadan anlaşılır. Birbirlerinden hiçbir şey saklamazlar. Simeranya’nın eğitim ve öğretim metodlarına dair Samim, “Simeranya’da her seviyeye göre okuma salonları, laboratuvarlar, atölyeler, müzik, tiyatro, sinema ve spor evleri vardır. “Her yaşta insanlar bunlara devam ederler. Her merak ettikleri mevzuu kendileri etüt eder ve öğrenirler. Çocuklar ve gençler için, araştırma metodları gösteren kılavuz öğretmenler vardır. Bunların vazifeleri öğretmek değil, öğrenmenin yolunu öğretmektir. Çünkü Simeranya pedagojisi, insanın bütün hayatında öğrendiği şeyleri ancak kendi istediği zaman ve kendi araştırmaları neticesinde öğrendiğini bilir. Eski dünya, Simeranya’ya göre bugünkü dünyamızdaki okullarda çocuklara ve gençlere öğretilen şeylerin, muayyen istidat ve ihtiyaçları karşılamadıkça, hayatta hiçbir işe yaramadığı anlaşılmış ve klasik mektepten eser kalmamıştır: sınıf, kürsü, ders programı, nüfus sıklığı gibi ders veren öğretmen ve profesör yoktur. Diploma yoktur” , diyerek hem çağının eğitim anlayışını eleştirir, hem de olması gereken eğitim-öğretim modelini sunar.

Netice itibariyle *Yalnızız* romanı, hem başarılı kotalı roman teknikleri, hem üslubu, hem de savunduğu fikirler açısından Türk edebiyatının önde gelen romanlarından. Dolayısıyla o eşsiz Simeranya’ya her iyi okurun misafiri olması elzemdir! ■

ROMANCI YÖNÜYLE PEYAMİ SAFA

Ekrem Sakar

Dünyaya gözlerini açan çoğu kişinin iç ve dış etkenlerle şekillenen karakterine uygun bir hayat yaşadığını söylemek güç. Bunun en bariz göstergesi, kişinin yaşamını idame ettirecek işinin ya da ömrünü tükettiği meşguliyetinin, onun sevdiği ve en iyi yapabildiği şey olmaması. Burada suçu kişiyi yanlış yönlendiren aile fertlerinden eğitim-öğretim sistemini tasarlayan devlet ricaline, ülkenin ekonomik şartlarını belirleyen büyük devletlerden ağıni ören kaderin kontrolünü elinde tutan tanrıya kadar yüklemek mümkün. Netice olarak insanların büyük bir kısmı istidat ve kabiliyetlerini sergileyecek imkânlarla sahip olamadan öteki dünyaya göçüyor. Pek azı ise yeteneklerini ortaya koyarak eline aldığı işi başarıyla ifa edebiliyor. Hatta bunlardan bazıları, “Ben dünyaya bu işi yapmaya geldim.” dercesine benzerleri arasında sıvırılıyor, icraatları sayesinde âbidevi bir şahsiyet olarak maşeri hafızada muhafaza ediliyor. İşte bu kimseler arasında zikredebileceğimiz isimlerden olan Peyami Safa, kaleme aldığı eserlerle “tam bir romancı” olduğunu henüz yaşarken ispatlamış bir romancımız. Öyle ki onun romanları, sayıca çok ve bir hayli değerli olan fikir yazılarını dahi gölgede bırakmış.

Henüz iki yaşındayken babasının ve kardeşinin on ay içinde ölmesi, bunun karşısında annesinin düşüğü bunalım, maddi yetersizliklerden ötürü dokuz yaşında başlayan hayatını kazanmak mecburiyeti, sık sık hastaneye uğramasını icap ettiren hastalığı vs.

bahtsızlıklar onu (kendi tabiriyle) kendini anlamaya ve yetiştirmeye mecbur bir küçük insanın tamamıyla hayatı zaruretlerden doğma bir terbiye, psikoloji ve felsefe tecessüsüyle doldurur. Hayat karşısında edindiği tecrübesiyle yetinmeyip bir otodidakt olarak kendini yetiştirerek makûs talihini bir fırsata dönüştüren Safa, hikâye ve roman sanatına adım atarken bir yazarı ayakta tutacak bilgi ve kültür birikimi yanı sıra ihtiyacı olan güvene de sahiptir. Müteakip yıllarda kendi kendine ve mükemmel surette öğrendiği Fransızcası sayesinde Batı edebiyatını yakından takip eden, içinde yaşadığı toplumu inceden inceye gözlemleyen, kültürleri şekillendiren düşünce akımlarını enine boyuna analiz eden ve roman sanatıyla ilgili literatürü tetkik eden müellifin romancılığı yıllar geçtikçe olgunlaşmış ve sonuç olarak seçkin bir romancı olarak anılmayı hak etmiştir.

Peyami Safa, bizde romanı sadece telif planında bırakmayıp şekil ve teknik planda da değerlendiren, bu konudaki görüşleriyle dört başı mamur sayılabilecek bir nazariyenin sahibi olan ilk isim olduğundan dolayı yazımıza başlık atarken “romanın ondan sorulacağı” hükmüne vardık. Bu yargımızı destelemesi adına üç başlık altında Peyami Safa’nın öncelikle roman hakkındaki teorik görüşlerinden söz edeceğiz; ardından ışın pratik tarafını, yani müellifin roman nazariyesini eserlerinde ne şekilde uyguladığına kısaca temas edeceğiz.

Konu

Roman için “Fert ruhunun olduğu kadar cemiyetin de aynasıdır.” diyen Safa, bireysel bir maceranın ürünü gibi görünen romanlarında bile kendi döneminin revaçta olan konularını romanına dâhil ederek çağdaşları arasında dikkat çekmeyi başarmış, bunu çığırkanlık yahut kuru bir tarafgirlik perspektifiyle değil de profesyonelce yaparak devrinden sonraki okurun da ilgisini çekmeye muvaffak olmuştur. Toplumsal mevzuları işlerken roman karakterlerinin bireyselliğini göz ardı etmemesi sayesinde popüler olaylara dahi değinse eserleri edebî kıymetinden bir şey kaybetmemiştir. Örneğin alaturka-alafranga kavgasının şiddetlendiği yıllarda neşredilen *Fatih-Harbiye* adlı romanında, hemen bütün romanların sosyal ve düşünce semasını şekillendiren Doğu-Batı meselesini ve *Sözde Kızlar*’da İstanbul sosyetesinde yaşanan hayatla Anadolu’da verilen kurtuluş mücadelesi arasındaki tezatı, romandaki kişilerin şahsî hayatları üzerinden anlatır. *Bir Tereddüdün Romanı*’nda savaş sonrası aydın bunalımını ve bocalamasını ile alırken bunu bir grup aydının inanç buhranları ile şüphe ve tereddütlerini hikâye ederek yapar. *Yalnızız*’da insan ruhunun gizli kapaklı köşelerine girmesi romanın ferdi, Doğu-Batı sentezi tezini ütopya olarak işlemesi eserin içtimâî tarafını oluşturur.

“Mesele romanı mutlaka bir görüşün müdafaaçısı değil, sadece bazı cemiyet ve ruh problemlerine karşı roman kahramanlarının davranışını aksettiren eserdir.” diyen Safa’nın romanları belirli bir ideolojinin mutlak anlamda ikame edilmesi değil; yabancılaşmaya karşı milliyetçiliği, Batı’ya karşı Doğu’yu, materyalizme karşı spiritüalizmi ve mistisizmi savunma gibi düşünce ve tezler ihtiva etmektedir. Yalnız romanlarının ideolojik ve felsefî yönünü şekillendirirken eserin dinamik yapısına gölge düşürecek niyet ve uygulamalardan itinayla kaçınır. Buna binaen romanlarındaki düşünce unsurunda “ispat” değil, “izah” görülür. Zira tezli/fikir roman kaleme almak, kristalize olmuş bir ideolojik yapının varlığını zorunlu kılmaz.

“Her romanında kendi hayatımdan parçalar vardır.” diyen Safa, eserlerinde kendi hayatına, gözlemlerine ve tecrübelerine değişen seviyelerde yer verir; *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu*’nda ise hemen tamamıyla kendi hayatını anlatır. Fakat bu roman kendisine fazlasıyla şöhret kazandırmasına rağmen o, otobiyografik tarzdan yana olmamıştır. Çünkü ona göre “Otobiyografik romanlar yaratma hürriyetimizi kısırlar. Orada biz sayısız imkân ve ihtimallerden bazıları tercih hürriyetini kaybeder, bir tanesi üzerinde billurlaşmaya mecbur kalırız.” ve bundan dolayı bu tarzda ikinci bir örneği kaleme almamıştır.

Teknik

Yaptığı işin bilincinde olan her büyük romancı gibi Peyami Safa da romanın bir tekniği, bir tertibi olduğuna inanır. Teknik üzerine benimsediği birkaç prensibi şöyle sıralar: “Taahhiyede daima hayattan kanuna ve izahla, müşahhasattan mücerrede, hareketten tasvire ve tahliye doğru gitmek; evvelâ dışarıya, sonra içeriye varmak; yalnız insanın dışında veya yalnız içinde kalmamak; romanın hayatına müdahale etmemek (yani mümkün olduğu kadar objektif olmak), mutlaka yaşanmış mevzuları yazmak.” Elbette bu ilkelere büyük ölçüde bağlı kalarak söylediklerini yazdıklarında tatbik eder.

Romanlarında sembolik unsurlardan yararlanan müellif, ele aldığı konuları metne yedirmekle ustalık gösterir. Söz gelimi *Fatih-Harbiye*’de Doğu-Batı sorunsalını sembollere yüklenen misyon ve anlamlara yansıtıran somuttan soyuta giden bir yöntem takip etmiştir. Tezâtı romana aksettirirken Doğu’yu ve Batı’yı simgeleyen şahıslardan (Faiz Bey-Macit), mekânlardan (Fatih-Beyoğlu), musikiden (ud-keman) ve hatta hayvanlardan (kedi-köpek) istifade eder. *Sözde Kızlar*’da Batılı yaşama biçimini İstanbul’u Şişli semtinde, کنار mahalle trajedisiniyse Cerrahpaşa’da yaşatması, aynı sebebe dayanmaktadır.

Dokuzuncu Hariciye Koşuşu’nda roman bilinç ve bilinçaltı birlikte düşünülerek ilerler. Karakterlerin bilinçaltı okuyucunun görebildiği en mühim yerler ruh çözümlemeleri ve betimlemelerinin yapıldığı kısımlardır. On beş yaşında isimsiz bir çocuk olarak tanıdığımız kahraman anlatıcı, hem anlatıcı (gözüleyen) hem de anlatılan (gözülenen) konumundadır. Onun görmediğini ve bilmediğini okuyucu da bilemez ve göremez. *Bir Tereddüdün Romanı*’nda ise her bölümde değişmek üzere 1. ve 3. şahıs anlatıcıları kullanır ve böylece roman iki bakış açısıyla ilerler.

Matmazel Noraliya'nın Koltuğu
Peyami Safa
Örügen Neşriyat

Bir Tereddüdün Romanı
Peyami Safa
Örügen Neşriyat

Yazar, anlatıcı olarak muhtelif romanlarında çeşitli rol ve işlevlerle karşımıza çıkar. Meselâ *Bir Akşamdı* romanında anlatıcının varlığını çokça hissederez; çünkü roman kahramanına soru yöneltir, okuyucuya da soru yönelir, okuyucunun kanaatine müdahale eder, araya girerek bilgi verir, okuyucuyu ikaz eder, kahramanla alay eder, kahramana yol gösterir, olayların geleceği hakkında işarette bulunur, okuyucunun yanında yer alır ve hakemlik rolü yapar. Bunun aksine *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*, klasik roman özelliklerini korumakla beraber anlatıcının 3. şahıs olarak birtakım kısa tanım ve tasvirlerden öteye gitmediği ve roman üzerindeki tasarrufunun asgari olduğu bir romandır. *Yalnızız*'da bilinç akışı ve montaj, *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*'nda iç konuşma ve geriye dönüş tekniklerini uygulayan Safa'nın romanlarında farklı tekniklerin öne çıktığı müşahade edilebilir.

Dil ve Üslup

“Bir romancı, kahramanlarını düşündürür, konuşturur veya onların bakışıyla hadiseleri süzerken kendisinin değil, onların kelimelerini kullanmak zorundadır.” diyen yazar, roman kahramanlarını şahsiyet ve kültürlerine göre konuşturmaya dikkat eder. Alf-rangaların Fransızca, şarklı tiplerin ise Osmanlıcaya meylli olduğu romanlarında kendisi, bir anlatıcı olarak orta yolu tutmuştur. Onun; aynı fikir yazıları gibi romanlarının dil açısından en büyük özelliği kelime ve kavram zenginliğidir. Onun hakkında “Türk edebiyatında en fazla farklı kelime kullanan yazar” şeklinde bir rivayet dolaşması (ispatlandığına dair bilğim yok) bundan kaynaklanmaktadır.

Müellfin romanları üzerinde epey dil çalışması olduğu hâlde eserlerine dair hiçbir üslup çalışmasına rastlanmamış, edebiyatımızda üslupbilim (stylistics) çalışmalarına gereken önemin verilmemesi

yüzündendir. Kendisi, “Üslûb Çalışmaları III” başlıklı yazısında iyi bir nesrin üslup özelliklerini mad-deler hâlinde sıralamıştır:” Tekrarlardan kaçınmak; halk tabirlerinden, atasözlerinden, beylik ifade şekillerinden, basmakalıp üsluptan kaçınmak; alıktan kaçarken yapmacığa düşmemek; kuvveti kendi kendine yeten bir düşünceyi veya ruh hâlini edebî sanatlarla desteklemekten kaçınmak; manayı en sade şekilde ifade ederken basitliğe düşmemek; yazının inceliklerini anlaşılır olmasına feda etmemek; basit manayı karışık ve karışık manayı basit ifade etmekten kaçınmak; manaya en uygun kelimeyi bulmak; kelimelerin sesleriyle manaları arasındaki münasebeti gözden kaçırmamak; mana inceliklerini ahenge feda etmemek; bir cümle yapısında o cümleyi yüksek sesle okuyanın teneffüs ritmi arasındaki münasebeti gözden kaçırmamak ve manaya ait derinlikleri bu münasebete feda etmemek.” Tabii ki bu saydıklarını romanlarında uygulamaya özen göstermiştir.

Onun romanlarının üslup özellikleri arasında düşüncesini zahmetsizce aktarmasını (açıklık/clarity), çok iyi hâkim olduğu Türkçeyi doğru kullanmasını (saflık/purity), yapmacıklı ifadelerle başvurmamasını (doğallık/natural), edebiyat yapma adına gereksiz sözlerle yer vermemesini (vecizlik/precision), bayağı ifadelerle ve kaba hayâllere bulaşmamasını (asalet/noblesse), kelimelerin sesleri ve anlamları arasındaki ilişkinin göz önünde tutulmasını (ahenk/harmony), farklı anlatım tarzlarının bir arada kullanılmasını (çeşitlilik/variety) ve anlatılan şeyle anlatılma şeklinin uyumlu olmasını (kolaylık/convenience) hususi-yetlerini zikredebiliriz. ■

Dipnotlar_____

1. Peyami Safa'nın muhtelif mecralarda roman sanatı hakkındaki görüşlerini derli toplu bulmak ve bunları eserlerine nasıl yansıttığını detaylı olarak incelemek için bk. Mehmet Tekin, *Romanın Tiyatral Peyami Safa*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2014.
2. Peyami Safa, *Sanat Edebiyatı Teorisi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1970, s. 92-94.

Dokuzuncu Hariciye Koğuşu
Peyami Safa
Ötüken Neşriyat

Fatih Harbiye
Peyami Safa
Ötüken Neşriyat

Sözde Kızlar
Peyami Safa
Ötüken Neşriyat

Cumba'dan Rumba'ya
Peyami Safa
Ötüken Neşriyat

BİR TÜRK POLİSİYESİ CİNGÖZ RECAİ

Ayşe Ayhan

@bikahvekitap

Öğrenim hayatım nihayete erince okul kütüphaneleri yerine büyük kitapçıların sonsuz rafları ve kitap sitelerinin parlak sayfaları arasında dolaşmaya başladım. Bunun elbette kötü bir yanı yok. Ama o ruhu tekrar kazanmanın bir yolu da yok. Sınırlı sayıda kitapla hasır neşir olabileceğim, her kitabı inceleyecek vaktimin olacağı başka bir dönemim daha olmadı. Oysa lise zamanlarımda okulun küçük kütüphanesinde hangi kitabın nerede olduğunu bilir, her kitabı ayrı ayrı incelerdim.

Lise günlerimden birinde küçük okul kütüphanesinin tozlu kitapları arasında tanıştım Server Bedi'yle. Daha doğrusu bir *Cingöz Recai* kitabını elime alıp arka kapağını okuduğumda yazar Server Bedi'nin aslında Peyami Safa'nın ta kendisi olduğunu öğrendim. Bir zaman sonra edebiyat öğretmenimiz Peyami Safa'dan bahsederken onun Server Bedi lakabıyla polisiye romanlar yazdığını bilmeme hayli şaşırmıştı. Peyami Safa'nın bu durumu gizli tuttuğu gibi sanki o da bundan bahsetmek istemiyordu. Gizli bir kitap kulübü misali bu bilgiyi bilenler kendine saklamak istiyor adeta. Bu gerçeği öğrenmek insanda küçük bir aydınlanmaya sebep oluyor nedense. Sevdığınız bir yazarın başka güzel bir yanını keşfetmek gibisi yok. Öyle değil mi?

Böylesine çok yönlü bir yazara sahipken çoğu kişi Server Bedi'nin aslında Peyami Safa olduğunu trajikomik bir biçimde cep telefonlarına indirilen bilgi yarışması uygulamalarından öğreniyor. O zaman size bir sorunun daha cevabını vereyim. İlk Türk polisiye kahramanımız ise Peyami Safa'nın Server Bedi ismiyle yazdığı Cingöz Recai'dir.

Peki Peyami Safa Server Bedi'yi ne şartlarda ortaya çıkarmıştır, bir bakalım. Server Bedi mahlası Safa'nın çok sevdiği annesi Server Bedia'ya bir gönül borcudur sanki. İki yaşında babasını kaybeden Safa uzun yıllarını annesiyle geçirmiştir. Bu yüzden annesinin ismini küçük bir değişikliklerle yeni tarz yazılarında takma adı olarak kullanmıştır. Server Bedi, Peyami Safa'nın bastıramadığı ikinci kişiliği, kendi deyimiyle zıppı tarafıdır. Geçimini sağlamlasına yardımcı olduğu için bu ikinci kişiliğine utançla karışık bir minnet duyar.

Peyami Safa'nın alışı gelmiş ağır psikolojik tahliller içeren romanlarının bir kısmı basılmışken geçim derdine düştüğünden Server Bedi ismiyle yazmaya başlar. Bu isimle yazdığı eserlerin belki de en ünlüsü 54 kitaplık Türk Polisiyesi, Cingöz Recai serisidir. 1924 yılında on kitaplık bir dizi halinde çıkan bu kitaplar çok sevilince 1925 yılında bir on kitap daha çıkarılır. Peyami Safa bu eserlerin üzerine çok düşmüyor, kısa bir zaman ayırarak yazıyordu. Çünkü o sıralarda çeşitli gazetelerdeki köşe yazılarıyla ve kendi adıyla çıkardığı bildiğimiz kitaplarını var etmekle meşguldü. Bu kadar aceleye getirilmesine rağmen kitaplardan bazıları 1920'li yıllarda yetmiş bin tiraj yapar.

Peyami Safa, başlangıçta Cingöz Recai karakteriyle birlikte iki karakter daha yaratır. Cingöz Recai, Kartal İhsan ve Çekirge Zehra onun polisiye romanları için karakter denemeleridir. Hepsisi de dâhi denecek derecede akıllı, kibar hırslıdır. Ve üçü de Robin Hood misali zenginden çalıp fakire verirler. Bu denemelerden sonra Safa, Cingöz Recai'de karar kılmıştır. Yalnız o dönemde böylesi bir kadın

Şerlok Holmes'e Karşı
Cingöz Recai
Yerin Dibinden Sesler

karakteri, Çekirge Zehra'yı yazması onun nasıl ileriye dönük bir insan olduğunun göstergesidir.

Cingöz Recai'yi incelediğimizde tüm Türk motiflerinin yanı sıra karakterin Batı'ya dönük olduğunu görüyoruz. Fransız yazar Maurice Leblanc'ın ünlü hırsız karakteri Arsen Lüpén'den esinlenilmiştir. Cingöz Recai zengin bir aileden gelen, iyi eğitilmiş, kibar, zeki bir hırsızdır. Zevk için çaldığını söyler ve soymak için haksız yere kazanç sağlayan para babalarını, para için öldüren kişileri seçer. Asla cinayet işlemez. Türk polisi Mehmed Rıza peşindedir; ama bir türlü aleyhine kanıt bulunamaz. Kılık değiştirmede ustadır. Hatta bir kitabında şöyle bir diyalog geçer:

- Sen! Seni daha önce görmüş gibiyim. Tanıdım seni. Trendeki adam, taksideki adam...

- Evet, trendeki adam, taksideki adamı, evdeki adamı ve şimdi buradayım.

Arsen Lüpén'den esinlenmesinin yanı sıra birkaç kitabında Lüpén'le ve ünlü İngiliz dedektif Sherlock Holmes'le karşı karşıya gelir. İkisini de keyifli bir şekilde atlatır. Sherlock Holmes ve Dr. Watson 15 kitapla birlikte seriyeye dâhil edilir. Cingöz Recai'yi yakalayamayan İstanbul polis teşkilatı Holmes'ü Türkiye'ye çağırır. Cingöz Recai öylesine kendisine güvenlidir ki olay mahalline "Safa geldiniz Şerlok Holmes." diye bir not bırakarak adeta ünlü dedektife savaş açar. Yüz yüze ilk karşılaşmalarında ise Holmes ve Watson'a şunları der: "Ooo! Buyurunuz Mister Şerlok Holmes! Buyurunuz Mister Watson! Aşk olsun Rızacığım, kıymetli dostum, ne iyi ettin de bu sevimli misafirleri getirdin. Yalnızlıktan canım sıkılıyor ve piyano çalıyordum."

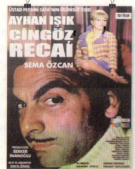
Cingöz Recai her seferinde Arsen Lüpén'i ve Sherlock Holmes'ü alt eder. İkisinden de iyi olduğu açıktır. Peşinde olan Türk polisi Mehmed Rıza'yı ise çok zeki bulur ve bundan devamlı bahseder. Zaten Mehmed Rıza kitaplarda Arthur Conan Doyle'un Dr. Watson'ı gibidir. Okuyucunun Cingöz Recai'ye sormak istediği soruları Mehmed Rıza dile getirir. Bu seriyeye başlayan bir insanın bitirmeden başından kalkmasına imkân yok. Diyalogların ardı ardına devam etmesi ve olayların bu konuşmaların arasında sık girmemesi kitapları sürükleyici hale getiriyor. Peki, bu durum kitapların edebi değerlerinin düşük olduğunu gösterir mi? Birçok yerde Peyami Safa'nın kendi adıyla yazdığı psikolojik romanlarına nazaran Server Bedi mahlasıyla yazdığı polisiye romanlarını daha az edebi olduğu söylenir. Ama bu kitaplarda cinayetin işleniş süreci ve gerilim sahneleri

öyle ustalıkla yazılmıştır ki edebi olmadığı da söylenemez. Üstelik Server Bedi adıyla yazdığı Cingöz Recai serisi dışında ağır, kara polisiye olarak nitelenen Selma ve Gölgesi ile ilişkiler üzerine yazdığı *Cumbadan Rumbaya* çok sevilen kitaplarındandır. Ve bu kitaplarında da sağlam bir psikolojik altyapı bulunmaktadır.

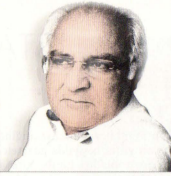
Cingöz Recai serisi sinemada da kendini göstermiştir. İlk olarak 1954 yılında Beyaz Cehennem/Cingöz Recai filmi Turan Seyfioglu, ikinci olarak da 1969 yılında Cingöz Recai'nin Maceraları filmi Ayhan Işık canlandırmasıyla gösterime girmiştir. İki büyük oyuncunun da Cingöz Recai'nin kibar ve zeki hırsız karakterini son derece ustalıkla yerine getirdiğini söylemeliyim. Son günlerde Cingöz Recai'nin dizi olarak çekileceği haberi duyuldu. Eğer doğruysa bu şahane polisiye seri eminim hak ettiği yere fazlasıyla kavuşacaktır. Maalesef ki günümüzde tarihi olaylara ve edebi eserlere ilgi televizyon dizisi haline geldikten sonra artıyor.

Server Bedi ve Cingöz Recai bu kadar ses uyandırmışken Peyami Safa'nın Server Bedi ile ilgili ne düşündüğünü merak ediyoruz elbette. Bir gün arkadaşları Safa'nın halini hatırlarını sorguladığında: "Nasıl olalım. Server Bedi'den geçiyoruz işte." yanıtını vermiştir. Yakın arkadaşları Necip Fazıl Kısakürek, Safa'nın evinde bir müddet misafir olmuştur. Ona nerede kaldığını sorulduğunda: "Ben Peyami Safa'nın evinde, Peyami Safa ise Server Bedi'nin evinde kalıyor." demiştir.

Bir yandan asıl yazmak istediği psikolojik kitaplar iken bir yandan Server Bedi sayesinde hayatını idame ettirdiği için Safa'nın, Server Bedi yönüyle tatlı sert bir ilişkisi olduğunu söyleyebiliriz. İşin özü Peyami Safa Server Bedi'siz, Server Bedi Peyami Safa'sız düşünülemez. Peyami Safa okunuyor ve seviliyorsa Server Bedi ismiyle yazdığı eserlere de bir şans verilmeli. ■

PEYAMİ SAFA GERÇEKLiĞİN NERESİNDE?

Feridun Andaç

O günlerde, isyan ruhu muydu Peyami Safa'yı bize okutturan; yoksa Nâzım Hikmet'le uzak-yakın duruşları mı? Ardı ardına okunan *Dokuzuncu Harbiye Koşuşu* (1937), *Sözde Kızlar* (1923), *Fatih-Harbiye* (1931) edebî bilinç aşısı için karşınıza çıkan romanları olsa da; genç bir okur olarak asıl etkiyi, okuma ilgisini *Yahnız* (1951) romanıyla yakalayacaksınız. "Genç okur" olarak beni Peyami Safa'ya götürün daha çok isyan ruhuymdu, evet. Sanki bunu da, az çok, taşrada, *Fatih-Harbiye*'de yakalamıştım. *Yaban*'ı (Yakup Kadri Karaosmanoğlu), *Yeşil Gece*'yi (Reşat Nuri Güntekin), *Sinekli Bakkal*'ı (Halide Edip Adıvar) okuyan "genç okur" a *Fatih-Harbiye*'nin sözü vardı.

İnsan ruhunun sancılarındansa; toplumun sancılarına/çelişkilerine bakmak; insanı orada görmek/göstermek daha etkileyici geliyordu sanırım. Romancının bakışı, romanında öne sürdüğü düşünceler, yansıttığı toplumsal çelişkiler okur duyarlılığını etkiliyordu. Osmanlı toplumunun Batı'ya dönük yüzü yaşadığımız çelişkileri derinleştirirken; içine düştüğümüz ikilemi de derin bir çatışmaya dönüştürür. İşte Peyami Safa'nın *Fatih Harbiye* romanında karşılığın bulan bu gerçeklik, okur için her dönem etkileyici olacaktır. Öyle ki; romancının topluma/insana bakışındaki temel değişkenleri görüp yansıtmaya durumu; onun neyi/niçin söylediğinin okurda anlam bulmasıdır da aynı zamanda. Peyami Safa, işte bu durumu şöyle açıklayacaktır: "Okuyucunun mensup olduğu seviye grubundan gelen sosyal tesir atomları, daha romanın tasarlamağa başlarken romancıyı kuşatır. Çok defa bundan ikisinin de haberi yoktur. Okuyucu da, romancı da bilmez ki, aralarındaki belirsiz münasebetin mahsulü olan romanın değeri ikisinin de sahip oldukları kıymetlerin ortalamasına müstavidir. Yabut bitişik kaplardaki mayı kanununu andıran bir hırsızlaşma zaruretiyle, romanın seviyesini romancının ve okuyucunun seviyeleri beraber tayin eder." (Sanat Edebiyat Tenkit: Objektif 2, Peyami Safa; 1990, Ötügen Yay., 323 s.)

Onun yapıtlarını okurken insana/toplumsal hayata dair neler anlatıldığını merak edersiniz. Kimi, nerede, nasıl anlatıyor sorusu ise okurken karşınıza çıkar; ama adım adım yanıtlarını da size verir romancı. Bunu da, gene Safa'nın romancı tutumuna bağlamak gerek. O, romani, "fert ruhunun olduğu kadar cemiye-tin de aynası" olarak görülenlerdendir. İşte bu noktada *Fatih-Harbiye*, tam da bu ikilemi; birey ve toplum, yaşanan "buhran" içindeki durumlarıyla anlatmada

etkileyici roman olarak karşınıza çıkar. Benim, liseli yıllarımda karşına çıkan romancı Peyami Safa'da "etkileyici" bulduğum da; o temel çelişkileri/çatışmaları anlatmasıydı. Neriman'ın ve diğerlerinin (Şinasi, Ferit, Nezahet, Muammer, Şeref Bey, Faiz Bey...) öyküsünde karşınıza çıkan, yaşanan semtlerle de simgeleşen gerçeklikte; yaşanan Doğu-Batı çatışmasının nelerede nasıl uçlandığını görürüz. Peyami Safa, toplumdaki bu aidiyetlik durumuyla yaşananları, yani "memleketteki asrileşme cereyanları" nı eleştirel bir bakışla yansıtır.

Fatih-Harbiye'yi bugün de okuduğunuzda, romanda yansıtılan, öne sürülen ana tezin hâlâ geçerliliğini koruduğunu gözleriz. Çünkü "Batılılaşma sendromu", bugün karşımıza "küreselleşme sancısı" olarak çıkmaktadır. Peyami Safa'nın romanlarıyla asıl okutmak/yansıtmak istediği gerçeklik şudur: Osmanlı geçmişini üzerine kurulan Cumhuriyet Türkiye'si'nin yeni dünyadaki yeri, "yeni insan"ının uyumu/uyumsuzluğu... Kimdir, nedir; neyi/nasıl/niçin yaşadığıdır işaret ettiği. Ve bu oluş/düşünüş/yaşayışının aurasını ortaya çıkarmaya çalışır romancı.

Yahnız: Toplumun "Tereddüt"ünün Romani

Sanırım, o, tüm bunları bize; asıl son romanı *Yahnız*'da anlatmaktadır. Bir tür romancılığın sentezi de diyebiliriz buna. Toplumun, insanın yaşadığı "tereddüt"ün ne'ler olduğunu yansıtır bu kez. Üstelik altını çize çize anlatır bunu da. Denebilir ki; bu kez, toplumun bilinçaltını da ortaya çıkarır Peyami Safa. Onu, "yerli roman" yazma fikrine en çok yakınlıktan romanı da budur. Samim'in gerçekliğinde öne çıkan, simgeleşen bir dünyanın/ütopyanın (Simeranya) anlatımıdır aslında. Adlandırılan da öyle bir yerdir. Toplumda yaşanan alt üst oluşu, çelişkileri, çatışmaları dindirecek bir dünyanın hayali/tanımidir. Ama daha çok da eleştiriyi, önerme; bir dünya/ülke gerçekliğine bakma hâli/bakışıdır Peyami Safa'nın. Kahramandan yola çıkarak iç'e, daha da iç'e yönelir. Bu da, onun şu düşünceleriyle örtüşür adeta: "Romani yapıp, hayatın kronolojik değil, psikolojik yapısına tâbi olmalıdır. Çünkü roman hayatın içinden bir 'tercil' ve ona göre bir 'tertip'tir. Bir tarih değildir." (sf. 223)

Galiba, *Yahnız*'ı da bu eksenle okuyarak, Peyami Safa romancı daha iyi anlayabiliriz. Üstelik onun roman/romancı gerçekliğini de daha iyi görmüş oluruz diyebilirim. ■

İSTANBUL DEĞİŞECEK Mİ?

Sezgül Karcioğlu

Mustafa Kutlu'nun etkileyici hikâyeciliğinden sonra, İstanbul'a dair son yirmi beş yılda gazetelerde yayınlanan denemelerini topladığı kitabı "*Bir Demet İstanbul*" Dergâh Yayınları'ndan çıktı. Mustafa Kutlu okurları, bu kitapla İstanbul'a dair denemeleri bir arada okumaktan gerçekten keyif alacaklar.

Denemeler, İstanbul'un yakın tarihi hakkında detaylı bilgi verirken, bir yandan da dönem İstanbul'unu, sentlerini ve sıkıntılarını anlatıyor. Özellikle doksanlar İstanbul'undan bahsediyor Kutlu; şimdinin İstanbul'unda sorun sayılmayan, 2000 kuşağının filmlerde gördüğü çöp ve su sıkıntılarından uzun uzadıya bahsetmiş. Sular sürekli kesiliyor, çöpler toplanmıyor, içme suları sağlığı tehdit ediyor. Trafik yine var, rant yine var, çok katlı apartmanlar, azalan yeşil alan, kaybolan değerlerimiz yine bitmeyen çilemiz, Modernleşen İstanbul'un tek tipleşme sorununa defalarca eğiliyor Kutlu. Şehirlerin ruhuna aykırı yapılaşmasından, yapaylıktan, bir şehirden başka bir şehre gittiğimizde değişmeyen atmosferden, kendine has kimliği olan bölgelerin insafsızca gösteriş uğruna yıkıldığından bahsediyor. İstanbul'a dair art arda okuduğumuz bu denemelerle, sürekli Osmanlı kültürel ve sosyal yapısına, eski İstanbul'a atıfta bulunuyor. Birçok konuda da endişesini dile getiriyor Kutlu. İmara açılan yeşil alanlar, gecekondu arazilerinin rant kapısı olarak kullanılması, 3. Köprü ile elde son kalan yeşil alan bölgesinin betonlaşması tehlikesi gibi... O dönemde endişelendiği çoğu konu, maalesef hala geçerliliğini korumakta. Kutlu'nun gazetelerde yayınlanan bu denemelerinin dönemnin siyasi güçleri tarafından dikkate alınıp alınmadığını da bağlantılı olduğu bir diğer denemesiyle anlıyoruz. Sadece yazmış olmak için yazmadığını görüyor, eleştirilerini, önerilerini, temennilerini de yazıyla birlikte okuyoruz.

Bir denemesi de, şimdilerde kapatılması gündemde olan Büyük İstanbul Otogarı konusunda. Topkapı Otogarı'nın virane ve keşmekeşliğinden sonra, 1994'te açılmış olan Bayrampaşa Otogarı İstanbullular için önemli bir değişiklik oluyor. Her ne kadar eksiklikleri de olsa, Topkapı Otogarı yerine açılan bu otogardan memnuniyetinden bahsediyor. Şimdilerde ise kötü görüntüsünden kurtulmak için çabaladığımız, kapatılması planlanan otogarı ilk açılışını böyle okumak bir hayli düşündürücü. Mustafa Kutlu İstanbul'a yakışır

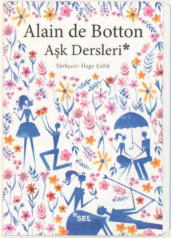

Bir Demet İstanbul
Mustafa Kutlu
Dergâh Yayınları

bir otogar açılmasından bahsederken, otogar konusunda endişesini de dile getirmiş. Otogar etrafındaki boşluğun, tamirciler, lastikçiler, oto alım satımı ile uğraşanlar başta olmak üzere birçok insanın baraka işyerleri açarak mekânı harap haline getirmesi. Maalesef bu endişesi gerçekleşti, otogar bu hale geldi. Aynı İMÇ gibi. Kitabın ilerleyen satırlarında adım adım İstanbul'u okurken bir yanda da Kutlu'nun anılarına şahitlik ediyorsunuz. Özellikle merakımı celbeden, Ekrem İşin ile birlikte hazırladıkları "İstanbul Tekkeleri" konulu belgesel için yaptıkları saha çalışmaları. Programı hazırlarken şaşkınlığını "Yahu ne çok tekke varmış bu şehirde." diye dile getirmiş Kutlu. Tekke yanında çeşme, sebili, türbe, medrese, sıbyan mektebi, cami vb. geçmişten günümüze intikal eden binlerce yapı olur. Tekkeleri dolaştıkça görmüş Kutlu; bütün bunlar zaman içerisinde yıpranıp gitmiş ya da kaybolmuş. Aşşap bahçeler, Arnavut kaldırımlı sokaklar nasıl yok olduysa bunlar da yok oluyor zamanla. Ve ardından bildik bir cümle ile susuyor, "İstanbul bitti, tükendi artık."

İstanbul içerisinde bazen nostaljik bazen trajik bir gezinti yaparken güzel şeyler de olmuyor değil. Mesela Sultanahmet Camii'nin halıları değişiyor, Gülhane Parkı'na gereken önem veriliyor, Suriçi sit alanı ilan ediliyor. Önerileri de oluyor Kutlu'nun. Mesela, Belediyeye ve Vakıfların elinde bulunan sebillerin, sadece şerbet satılmak için ustalarına kiralanması gibi... Keşke diyorum, bu yazıları bir okuyan çıksa da Mustafa Kutlu'yu tekrardan bir dinlese. Bu değerli yazıları bir araya toplama fikri gayet yerinde olmuş Mustafa Kutlu'nun kitaplarını ipe çekmeler için. Kitap keyifle okutuyor kendini, ilgisinin merakını yakın tarih ve günümüz kıyasına çekiyor. ■

Aşk Dersleri

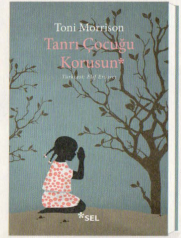
Alain de Botton

Türkçesi: Özge Çelik

Kendini Tutan Su

Yalçın Tosun

Tanrı Çocuğu Korusun

Toni Morrison

Türkçesi: Elif Ersoy

Aşkın yalnızca bir heves ya da deneyim değil öğrenmemiz gereken bir beceri olduğunun altını çizen Alain de Botton'dan günümüz ilişkilerinin arkaplanını ve evliliği bilgelikle sorguladığı, oldukça kıskırtıcı bir okuma **Aşk Dersleri**; *Sevilen, En Mavi Göz* gibi etkileyici romanların yazarı Toni Morrison'dan, çocukluktan yetişkinliğe giden yolda sevgi, aile, başarı, arkadaşlık ve güven gibi önemli konuları ele alan incelikli bir anlatı **Tanrı Çocuğu Korusun**; Yalçın Tosun'un sessiz ama sarsıcı bir üslup kullanarak zamana, belleğe ve aşka dair bir ömürbeyanı'nda bulunduğu ilk şiir kitabı **Kendini Tutan Su**; melodik ve şiirsel diliyle kırk bir kalbin anatomisi, Maupassant'ın veda eseri, KlasikSel dizisinin ilk kitabı **Aşklarımız** ve Stavros Stavrides'ten gündelik yaşamımızı çepeçevre saran kent deneyimini ve mücadelesini yeniden düşünmek için ufuk açıcı bir çalışma: **Kentsel Heterotopya** Eylül'de **SEL**'de...

Kentsel Heterotopya

Özgütleme Mekânı Olarak Eşikler Kentine Doğru

Stavros Stavrides

Türkçesi: Ali Karatay

Aşklarımız

Guy de Maupassant

Türkçesi: Yaşar Anıncı

Mehmet Ali & Akşamsefası

***SEL**
YAYINCILIK

selyayincilik

SelYayincilik

selyayincilik

www.selyayincilik.com

İHSAN FAZLIOĞLU

BİR FİKRİ SAVUNMAK KOLAY, BİR FİKRE SAHİP OLMAK ZOR...

Röportaj: Yunus Emre Tozal, M. Ali Çalışkan, Ekrem Sakar

Çalışmalarını İslam Bilim Felsefesi tarihi ve matematik tarihi üzerine yoğunlaştıran Prof.Dr. İhsan Fazlıoğlu, Papersense Yayınları'ndan çıkan Derin Yapı, Kendini Bulmak, Kendini Aramak, Fuzuli Ne Demek İstedi?, Kayıp Halka, Akıllı Türk Makul Tarih, Sözün Eşiğinde ve Soruların Peşinde kitaplarıyla, ayağa kalkmak isteyen Türkiye'ye yeni bir dil inşası öneriyor. "Kendini Aramak" isimli kitabında; din, felsefe, bilim ve sanat insanının anlam arayışını sorgulayan Fazlıoğlu, "Düşünmek yolda olmaktır" ilkesiyle yola çıkıyor bizleri. Kendisiyle bizi biz yapan değerlerimizi konuştuk.

Geçmişte insanlara yol ve yön gösterenler filozoflar, âlimler, sanatçılar veya din âlimleriydi. Meşgul oldukları şeylere binaen farklı bir konumları vardı. Şimdi bunların hiçbiri olmayan ama 'aydın' olan tipler var. Bugün aydın dediğimiz kişiler, kanaat önderliği yapmak ayrıcalığını nereden alyorlar? Yaşadığımız çağda aydını nasıl tanımlayacağız?

Sorunuzda kullandığınız 'geçmişte' sözcüğü yanıtı da içinde taşıyor. Kısaca toplumsal örgütlenmenin tarihsel gelişimi o toplum içindeki bilginin üretimi, üreten kişinin kimliği, üreten kurumlar, denetlenmesi, yayılması, vb... Ancak tüm bu hâricî etmenler yanında en merkezde bulunan bilginin amacı...

Kadim kültürlerde tüm farklılıklara karşın amaç hep dışarıda, ufukta bir yerlerdeydi; içeriği kültürden kültüre değişse de kısaca buna 'hakikat arayışı' diyebilirsiniz. Bunun ayrıntılarını konuşmak şüphesiz bu söyleşinin sınırlarını aşar. Ancak, modern bilgi, özellikle Fransa'daki aydınlanma hareketinden sonra 'politize' olmuş ve sanayi devrimiyle birlikte, Marx'ın deyişiyle, içeriği ne olursa olsun 'emperyal bir form' kazanmıştır. Bu şekildeki bir bilgiyi de 'aydın' denilen kişi üretir, taşır ve kullanır ki, gücünün sınırlarını ve etkisini de temsil ettiği politik güç belirler. Bu çerçevede aydın, hâkim politik gücün bilgiye ilişkin manipülatif bir temsilcisidir, bir râhibidir.

Açıktır ki aydın biricini dereceden bilgi üretmez; bu bilgiyi yine günümüzde de filozof, bilgin, sanatkar ve din bilginleri üretiyor; ancak bu bilgi türlerinin hakim politik güç adına yorum ve kullanımı aydın üstleniyor; bu nedenle aydın, modern sarayın bir pal-yaçosudur; şarlatanıdır. Bu konuda, Papersense Yayınları'ndan çıkan *Soruların Peşinde* adlı kitabımızdaki bir söyleşide de dedimiz gibi, aydın "düşünen değil, vazifesini yapan; bir fikre sahip olan değil bir fikri savunan kişidir." [s. 194] Özeti şudur: Aydın, uluslararası güçler ya da onların temsilcisi olan ulus devletlerin, filozofların, bilginlerin, sanatkarların ve din bilginlerinin ürettiği bilgiyi manipüle eden politik bir fonksiyonudur; değeri ve etkisi de bu fonksiyonun gücüyle ve başarısıyla doğru orantılıdır.

Cumhuriyet dönemi aydın tipinin en büyük sorununun Doğu-Batı arasında kalmak olduğu söyleniyor. Peyami Safa'dan Halit Ziya Uşaklıgil'e, Ömer Seyfettin'den Tanpınar'a birçok yazarımız, hikâye ve romanlarında bu arada kalmışlığı konu edindiler. Gerçekten bir arada kalmışlık var mıdır? Varsa bu aydınlara mı özgüydü? Arada kalmamak için taraf seçmek ya da terkibe gitmek gibi bir yönetime mi uygulanmalıdır?

Kadim bir ilkedir: "Güç, kendini buyurur." Bu buyruk, âmir olmak zorunda değildir; 'taklit' ile de itaat edilir çünkü taklit, bilincin eşlik etmediği bir itaat türüdür. Tarihe bakıldığında bu tespitin çok az istisnası olduğu görülür; çünkü bunun için çok ama çok güçlü bir iradeye sahip olunması gerekir. Buradaki güçlü sadece askerî-siyasî güç olarak görmek gerekir; bundan daha önemlisi 'açıklama', 'çözümleme' ve 'anlama/anlamlandırma' gücüne sahip kültürel modeller, şemalardır. Elbette askerî-siyasî gücün eşlik ettiği kültürel modellerin etkisi daha şiddetli ve sürekli olur... Romalıların Yunanlıları ya da Hunların Romalıları taklit etmesi. Hristiyan Avrupa'nın İslâm'a ya da Osmanlı münevverlerinin ve Cumhuriyet aydınlarının Batı'ya öykünmesi... Burada parçayı değil de bütüncül bakmakta fayda var. Bilginin toplumsal bir oryantasyonu söz konusudur çünkü... O kadar ki, kendi kurumlarını, değerlerini üretir hatta kendi bile bir değer hâline gelir. O açıdan bilgideki basitçe bir değişiklik ilk bakışta anlaşılmasa da kültürde pek çok kılcal damarı rahatsız eder. Fazla ayrıntıya girmeye gerek yok; "Sanyi nedir?" sorusuna verilecek farklı bir yanıt bile, topyekun bilginin toplumsal oryantasyonunda yeniden bir düzenlemeyi gerektirir. Buna verilecek temsil gücü en yüksek örnek Yunani sayı tanımı yerine Türkistânî sayı tanımının ikâme edilmesiyle hem bununla hem de bu konuyla ilgili diğer yapılarda pek çok kabulün açığa düşmesidir.

İmdi, Osmanlı münevveri ve Cumhuriyet aydını geçmişten miras aldığı açıklama, çözümleme ve anlama/anlamlandırma şemalarının, modellerinin yetersizliğini, tarih boyunca ilişkide olduğu Batı-Avrupa kültüründe yeni üretilmiş modeller ve şemalar ile mukayese edince görür; özellikle bu modellerin askerî-siyasî etkilerini şiddetli bir biçimde hissetti, hatta bir bekâ sorunu ile karşılaştı; bekâ-i devlet ve bekâ-i millet... Tüm bu gelişmeler son derece insandır... Hem şemaların yetersizliğini gördü eskileri tamamen terk edip yeni şemaları bir an evvel ithal etmek isteyenler; hem bir süreç içinde geçmeyi düşünenler; hem kendi kültürel değerlerini dikkate alıp yeni yerli şema üretmek isteyenler; hem de hiçbir şey yokmuş gibi eski açıklama, çözümleme ve anlama şemaları içinde yaşamını sürdürmek isteyenler... Ve elbette tüm bu istekler arasındaki eleştiriler, müzakereler hatta çatışmalar... Gayet doğal ve beşerî bir durumdan bahsediyoruz. Elbette bu, geçmişte, hem ulaşım hem iletişim hem de beşerî ve toplumsal bilimlerdeki yetersizlikler nedeniyle daha sert ve acımasızdı; ancak günümüzde varlığı devam etmekle birlikte daha yumuşak bir şekil aldı; gelecekte, inanıyorum ki, daha da yumuşayacaktır.

Bu çerçeveden bakıldığında 'kadim' ile 'cedid' arasındaki çatışma, 'arada kalma' son dönem yazarları ile başlamadı bizde... Tarihsel örneklerle boğmak istemem ama Abbâs Vesim Efendi'nin XVIII. yüzyıl başında kaleme aldığı *Düstûr'u'l-Vesim fi'ttbi'l-cedid ve'l-kadim* adlı eserinde bu 'arada kalmışlığı' göreceğiniz gibi, eserinde adından anlaşılacağı üzere bir formül tespit etme uğraşısı bile var; çünkü 'düstûr' ilke, usul, yöntem ve ayrıca formül anlamına gelir; modern Arapça'da da 'anayasa' anlamında kullanılır... Dedim gibi özellikle tasvirî, tıbbî ve giderayak nazarî bilimler ile ilgili pek çok örnek vermek mümkünür bunun için... Daha önce de ifade ettiğim gibi bizde 'yenileşme' arayışı zannedildiği gibi askerî-siyasî olmaktan çok daha önce zihnî-ilmîdir ve XVI. yüzyılın sonundan itibaren başlar, XVIII. yüzyılda dizgeli bir arayışa döner. Bu nedenle bahsettiğiniz adların arada kalmışlıkları şimdiye değin dile getirdiğimiz sürecin bir devamıdır ve gayet doğaldır. 'Fark' yaratan bu arayışın 'kim için' ve 'ne için' olduğudur. Bu iki sorunun yanıtı makbul ise; yani teşebbüsler milletin tarihi tecrübesine eklenilebiliyorsa bu arayışta tüm eleştiriler, müzakereler, çatışmalar vb... o toplum için bir sıhhat âlâmetidir. Korkmaya gerek yok... Başka bir deyişle; soru sormaya, eleştirmeye, müzakereye, münakaşaya, hatta çatışmaya, kısaca arayışa devam... Özümlüze uygun her arayış, bizi daha da öz-(ü)-gürleştirecektir.

Modern anlamda kitabın toplumsal ve siyâsi hayatı-muazzaki yeri ile klasik medeniyetlerde kitabın fonk-siyonu açısından farklara bakarsak nasıl bir resim çizmek gerekir. Öte yandan İslâm düşüncesinde ki-tap farklı olarak nereye taşındı, nasıl yeni anlamlar yüklendi?

Yazı, yazı malzemesi, kâğıt ve kitap... Her biri ayrı bir âlem... Fazla uzatmadan tüm bunları bir araya getirip bugünkü anlamıyla 'kitâb'ı var-eden İslâm medeniyetidir. Buna ek olarak Akdeniz felsefe-bi-lim mirâsını da kitaba döken, kitaplaştıran yine İslâm'dır. Dinleri bile 'ehl-i kitâb' ve ehl-i kitâb ol-mayan şekilde bölümleyen bir medeniyet. Daha da ötesi, Evren'i 'tekvini' yani yaratılmış; *Kur'an-i Kerim*'i 'tenzili' yani indirilmiş; beşerî telifi ise "ted-vini" yani yazılmış 'kitâb' olarak gören bir bakış-a-çı... Kadim kültürlerde kitap, bilgidir, sanattır, güçtür, hatta ibâdetdir. Yazma formatındaki kitabı yaygılaştıran, toplumsallaştıran Doğu'da medreseler, Batı'da ise üniversitelerdir. Matbaa ile bu toplumsallaşmanın derecesi artar; modern ve çağdaş ulaşım ve iletişim örgüsü ise kitabı küresel bir değer kılar; ama aynı zamanda emperyalizmin ve kapitalizmin bir aracı... Şahsi kanaatim basılı kitap da yazma kitabın kaderine mahkûm yani sadece satırcıların incele-yeceği kütüphanelerde misafir olmak... Sayısal tek-nolojije dayalı e-kitap geleceğin 'kitâbı'... Daha da ötede neler olacak şimdiki meçhûl... Vurgulamakta yarar var: Modern dönemde kitap artık ticarî bir meta; elbette her zaman öyleydi; biliyoruz ki, İslâm dünyasında kitabın teşekkül sürecinde piyasanın, özellikle varrâkların özel bir yeri var; Câhız bun-lardan bahseder. Ancak günümüzde tam anlamıyla kapitalist dizgenin dümen suyu... Öncelikler pi-yasa tarafından belirleniyor; kendi gündemini kendi belirleyen öz(ü)gür insanlar gittikçe azalıyor. Bu ne-denle kitap fetişizmine hayır! Başka bir deyişle "ki-tap okumak" bir eylem olarak tek başına bir anlam ifade etmez; önemli olan soru kıldığınız bir konuyu araştırır 'iken' o soruya yanıt olabilecek okumaları yapmak... Bu yüzden 'hızlı okuma kursları' insan ak-lıyla dalga geçmektir; insan aklını hafife almaktır... Denilenler kitabı, kütüphaneyi ve bilgi dolaşımını yok-saymaz; ancak bilgiyi atlayarak sırf kitabı da merkeze almaz. Önce okumak, sonra kitap kasaca... Okuyor isek kitaba sahip oluruz, okuluyor; ben şim-diye değin kitap sahibi olduğu için okuyamı görme-dim; en fazla kitap koleksiyoncusu oluyorlar...

Siyâsi konuların dehlizlerinden çıkıp biraz da tarihe, düşünceye, kültüre yönelirsek... Şu soruyla başlamak istiyorum: Vakti zamanında söylenmiş "etrâk-ibi-id-râk" tabirini haklı veya haksız bir tespit olarak mı yoksa bir özeleştirici olarak mı kabul etmeliyiz?

Sözcüklerin sözlük anlamları yanında kavramlarını/ mefhumlarını dikkate alarak düşünmeliyiz. Kavram-larını yani neyi kavradıklarını; ağı gibi yani, çekti-ğinizde içinde ne kalıyor. Bu içerik de bağlamda bulunur. Bağlamı dikkate aldığımızda, medenî dün-yaya giren her millet benzer süreçlerden geçmiştir. Kim derti ki, 'Barbar Germenler' modern ve çağdaş dünyanın en önemli filozoflarını ve bilim adamlar-ını yetiştirecek ve "atların ağızına lâıyk dilleri" en derin felsefe ve bilim dili olacak... Heidegger'in de-diği gibi: "Fransızlar konuşurlarken Fransızca konuşurlar; ancak düşünmeye başladıklarında Almanca sözcüklerle düşünürler." İmdi, Harizmi, Fârâbî, İbn Heysem, İbn Sina gibi yüzlerce önemli isimlerini yetiştirmiş, kısaca inşa dönemini tamamlamış, kendi döneminin en gelişmiş medeniyetine giren, bırakın ilmi-felsefî eserleri, Kaşgarlı Mahmûd'un *Divân-Lugat't-Türk'te* kaydettiği üzere bir yazı dili dahi bulunmayan Oguzların nasıl görünüşü ve değeri-lendirilmesini beklersiniz... Neticice: Bunlar tarihi tes-pitlerdir; içeriklerdir; tarih-üstü, aşkın değil... Aşkın kabul edip alınacağına; nereden nereye geldiğimize bakıp devam etmek daha doğrudur. Ayrıca, bu ter-kip belirli bir tarihten sonra şehirli yerleşik Türkler tarafından göçebe Türkmenler için bile kullanılmaya devam etmiştir. Bu tür ifadeleri, modern-çağdaş ırkçı nazariyelerin çağrışımını dikkate alarak, 'ontik' açıdan değerlendirmeliyiz. İbn Haldûn'un dediği gibi beşerî kabiliyeti inkândır, şartlar vukû buldu-ğunda mümkün hâle gelirler; şartlar kalktığında ter-sinebilirler de. Sonuç olarak bu deyiş tarihi bağla-mında anlamı içeriği olan bir ifadedir; ne tarih üstü bir tespittir ne de bir özeleştiridir...

Şehir literatüründe küreselleşme sonucunda tartışıl-an konulardan biri de mekânların aynışması, bir bakıma kimliklerin kaybedilmesi... Sırların Saray-bosna'da kütüphaneyi bombalaması, bir zamanlar Endülüs'teki kütüphanelerin yakılması ya da Bağ-dar'taki kütüphanelerin bombalanması zihniyetiyel aynı. Batı'da bilginin parçalanması tartışmaları öze-linde bilgi ile değer üretimi arasındaki ilişkiyi nasıl açıklarsınız?

Bir soruda üç farklı soru... Çağdaş dünyada kimliklerin kaybedilmesi tek başına mekânın aynışması, hatta aynışması ile ilgili değil elbette... Yeryüzünde toplumsallaşma tecrübemiz, ilerliyor demiyorum ama 'gelişiyor'; diğer pek çok şeyde olduğu gibi. Bu hep böyleydi; Moğollar %22'sini fethettikleri dün-yada 'Ham teşkilatı' üzerinden modern öncesi dö-nemde belki de farkında olmadan bilinen en büyük entegrasyonu başlatmışlardı. Bugünkü Çin bile bu şekildeki birliğini Moğol Yuan hanedanına borçlu. Ulaşım ile iletişimin gelişimi ve bilginin dolaşımı,

mesafelerin kısalması, zamanın çoğalması vb... pek çok etken aynıleşmeyi hızlandırıyor; hızlandırılacak da... Kişilikler ile kimliklerdeki aynılık artacak; buna paralel olarak kendilik-bilinci zayıflayacak... Şimdilik şikâyet edilen bu durum ileriki bir zamanda 'ilerleme', 'gelişme' ve belki de 'medeniyet' olarak görülecek... Biz görmesek de birileri görecek...

Kütüphanelerin yıkılması, tahrip edilmesi ve bombalanmasına gelince; şehir tecrübesi olmayan bir kültür, Moğollar gibi, mazurdur; olan hiçbir kültür ise kütüphaneyi kendi olması bakımından yok etmez. Kütüphane yalıtılmış bir uzayda var-olmuyor. *Soruların Peşinde*'de benzer bir soruya verdiğim yanıtta şöyle demiştim: İnsanlar kitap yakmazlar, o kitabın içerdiği ve temsil ettiği anlam-değer dünyasını yakarlar; dolayısıyla düşman gördüklerinin hafızasını yok-ederler. İki farklı anlam-değer dünyası, hayat görüşü savaştıklarında birbirlerine ait tüm simge ve temsilleri yok eder [s. 157-158]. Yok etmek, yakmak ve yakmak şeklinde olabileceği gibi, işlevsiz kılmak, oryantasyonunu bozmak, değer üretim odağı olmaktan çıkarmak biçiminde de olabilir. XX. yüzyıl her iki tür imhâ eylemini de yaşadı; hiç kimse ümitlenmesin, yaşayacak da... Genetik kodlu imhâ edici bomba yapmayı düşünenlerden, imhâ etmeyi kafalarına koydukları kültürlerin mücemes değerlerini muhâfaza etmeyi beklemek saf dillik olur; zâten buna izin de vermezler; müzelik hâle getirdikten sonra belki... O da belki... İnsanoglu kendi kümesini korumak için başka kümesleri yakıp yıkar; tüm simge ve temsilleriyle... Trajik varlığın, sadece sonu değil eylemleri de trajik olabilir; bazen de traji-komik...

"Batı'da bilginin parçalanışı tartışmaları özelinde bilgi ile değer üretimi arasındaki ilişkiyi nasıl açıklarsınız?" şeklindeki sorunuza gelince... İlk dikkat edilecek nokta, ne kadar soyut olursa olsun her kavram mukayyetir; mutlak değil... Hangi bilgi? Hangi değer? Genel olarak bakarsanız bilgi bir değerdir; değer de bir bilgidir. Bilginin parçalanışından kasıt uzmanlık ise emin olun bu Bâbil'den beri mevcut... Kısaca soru tahsis ve takyit istiyor. Öncelikle bilgi ile değer beşeridir; mekân-zaman içinde üretilir; ayrıca çeşitlidir; farklı bilgi ve değer türleri söz konusudur. İnsanın olduğu her yerde de gelişmişlikleri ne olursa olsun vardır; var-olmaya da devam edeceklidir. Burada önemli olan bir kültürün varlık - bilgi - değer terkinin gerçekleşmesi ve bu terkihi siyâsi - ictimâî - iktisâdî, vb.. birimleri için kanonik yapılarla dönüştürülebilmesidir. Bir kültürün sürekliliğini bu kanonik yapılar sağlar ki, bunların da cisimleştiği uzay o kültür mensuplarının davranışları, eylemleridir. Unutmayalım ki, her kültür ancak ve ancak kendi inşa ettiği varlık - bilgi - değer terkihi içinde 'anlar', 'anlamlandırır' ve dahi 'anlaşılır'.

Bu konuda bir şey yapılmak isteniyorsa öncelikle 'tespit', sonra 'tenkit', sonra da 'tekli' aşaması gelmeli... İzin veriseniz bir tespit denemesinde bulunmaya çalışayım: Batı'da vukû bulan varlık - bilgi - değer terkinin, kanaatime dört temel bileşeni vardır. **Birincisi:** İnsan da dâhil her türlü olgu ve olayı a-historic (tarih-dışı), meta-historic(tarih-üstü), mekân-zaman ötesi yani transcendent (aşkın), noumenon, occult(gizil), sipritüel vb... büyüden, 'anlamdan arındırma', temizleme, ayıklama(disenchantment). **İkincisi:** İnsan

için bu tür bir anlamın en önemli kaynağı olan, yaşamı kendiyile anlamlı kıldığı, sonlu olanı sonsuz-olana ilişkilendirerek anlamlandırdığı 'öte-dünya' düşüncesini, dolayısıyla 'dirilme' ve 'hesap verme' inancını tasfiye etmek; bunun için de 'ölümü itibarsızlaştırmak'; hayatın mütemmim bir cüzü olan ölümü değersizleştirerek hayatı, sadece bu-aradaki 'yaşama' indirgemek... Üçüncüsü: Ortaya çıkacak anlam - değer kaybını gidermek için, anlamı tarihileştirmek ve 'tarihseleştirmek' öte-dünya inancının yerine ikâme etmek; böylece sonsuzluk/ebediyet fikrini gelecekte değil geçmişte bulmak... Dördüncüsü ise; tüm varlık - bilgi - değer terkinin ontik zeminini 'kamusal' kılmak; başka bir deyişle, siyâsi, ictimâî, iktisadî vb... toplumsal artı-değerin temerküz ettiği güç odaklarını uzlaşımına ve uyuşmasına indirgemek... Kant'ın 'critique' felsefesi ilkece, Batı Avrupa'da kutsal metinlerin tarihselliğini tespit için geliştirilen 'critique' kavramının ve yönteminin varlık - bilgi - değer terkinine uygulanmasıdır: 'Noumenon' bilinemezliği (ama düşünülebilirliği) ile paylaşılabılır dolayısıyla ilzâm edici idtillâli bilginin ancak ve ancak 'phenomenon'a hasır edilmesi... Aynı şekilde tarihselciliğin hemen Kant'ın öğrencisi Herder eliyle yükselmeye başlaması, Hegel ile büyük bir düşünme etkinliği, zihniyete, felsefe yapma tarzına dönüşmesi ve Dilthey ile kemâle ermesi ve dahi iki dünya savaşına mal olması, hep bu sürecin iz-düşümleri olarak okunabilirler... İşte insana yeniden bir anlam yüklemesi (re-enchantment) yapılacaktır bu çerçeve ile hesaplaşılması gerekir... Buyurun er meydanına..! Ama yağ yok, baştan söyleyeyim; çünkü tarihi tecrübemizden bi-haberiz...

Avrupa'da bilgi Ortaçağ'dan Fransız İhtilâl'i'ne kadar hep tekeldi, Kilise'nin tekelinde olarak süregeldi. O yüzyıllarda bir kütüphaneye girmek ve bilgiye ulaşmak bir bedel gerektiriyordu. Şimdiye internet dünyasıyla birlikte isteyen kişi istediği gibi bilgiye ulaşabiliyor. Bilgiye ulaşmak artık bedel gerektirmiyor... Bu durumu nasıl değerlendirmek gerekir?

Her şeyden önce Batı için Kilise basit bir tapınak değil, bir dizgenin, bakaş-acınsın, her şeyin içinde ve içinden görüldüğü bir yapının adıdır ve Avrupa kimliği için son derece önemlidir. Ayrıca Kilise, dünyanın en sürekli, uzun yaşayan en eski kurumudur. Bunun üzerinde ciddi bir biçimde düşünülmelidir. İkincisi 'yüksek bilgi', kendisi olması bakımından modern öncesi dönemde de bir tercih işidir yani ehliyeti, liyakati, yeteneği, isteği vb... olan kişilerin tercihine bırakılmıştır. Hiçbir toplumda hiçbir zaman 'yüksek bilgi'ye ulaşmak sandığı gibi hiç de kolay olmadı. İkinci olarak bugün sosyal medyada, internette, 'bilgi/film/knowledge' değil 'malûmât/information' mevcuttur. Bu malumatın bilgiye dönüştürülmesi,

inanın yine kişisel ve hatta toplumsal bir gayret talep eder. Eğitim-öğretim ve kurumları bunun için vardır... Evet dediğiniz doğru; malumata ulaşmak kolaylaştı ancak bilgiye ulaşmak hâlâ zor; bedel istiyor... Kadim geleceğimizde, bunun sıra düzeni şöyledir: Malûmât - marifet - ilim - irfân... Görüldüğü üzere malûmat gerekli ama yeterli değil; onun önce tikel bilgiye, sonra tümel bilgiye dönüştürülmesi gerekir; akabinde de -özel şartları hâiz- irfana... Temel'in yaptığı gibi davranayım, yanıtları bir soru sorarak bitireyim: Bugün bilgi üreten kültürler, hangi kültürler; bilgiyi çoğaltanlar? Benzer hatta aynı malumata sahip kültürlerden hangileri bilgi üretiyor? Bakınız, 'ilm' ve 'knowledge' sözcüklerinin çoğulu yoktur; bu nedenle ilm, âlâmetleri yani malumatları bir-araya getirme işidir; bir örgü işi yani...; bilgi de öyle değil midir; ilmleri, ilgileri, ilkileri bir araya getirmek: b-ilgi... Bu da sandığı gibi o kadar kolay değildir...

İranlı dünyaca ünlü yönetmenlerden Mecidi, geçtiğimiz günlerde Türkiye'ye geldiğinde, "Türk sinemasının bir üslubu yok." dedi. İranlı biri kendinden birkaç yüz yıl önce gelen Hafız'ın şiirini okuyabiliyorken, bir İngiliz, kendinden 6-7 asır önce gelen William Shakespeare'i anlayabiliyorken, biz daha 50 sene öncemizin gazetesini bile okuyup anlayamıyoruz. *Aşk-ı Memnu* kitabını aslından okuyamıyoruz. Değerlerimizden konuşlaştığımız için mi bir üslubumuz oluşmuyor?

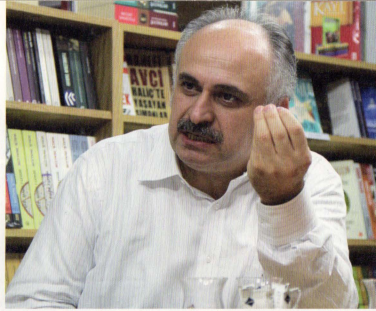
Her şeyden önce artık günümüzde İran diye bir devlet yoktur; İran, Aryanların yurdu demektir... Günümüzde çağdaş Perslerin devletinden bahsedebiliriz; Mecidi de bu çağdaş emperyalist Pers Devleti'nin bir adamıdır. Dolayısıyla tüm değerlendirmeleri -ciddiye alıyorsanız ki, ben almıyorum!- ihtiyatla ve yüksek bir yakaza haliyle değerlendirebiliriz. Ne dendiği kadar kimin dediği de önemlidir benim için... İkincisi; kendi hakkımızda konuşmak için başkalarının tespitlerinden hareket etmek zorunda değiliz; bu dediklerinizi Mecidi demeden de bilmiyoruz muyduk? Bir yüz yıldır tartışıyoruz bu meseleleri, Mecidi de buna maydanız olmuş o kadar? Kendi işine baksın! Çağdaş Pers emperyalizmin insanlara yaptığı mezalimi, yıkımı tartışsın... Üçüncü olarak; sorunuzdaki tespit kaziyi-i muhkeme, ancak, yine *Soruların Peşinde*'deki bir soruya verdiğim yanıtta dediğim gibi, "Yanlışlarımıza ağıt yaktıktan doğruları inşa edemiyoruz." [s. 210-211]. Bu tür şikâyetleri yapan insanlar, mesela, kadim kültürümüzü temsil eden eserlerle ne kadar ünsiyet kurabilirler; ne kadarını yeni nesillere aktarabilirler. Korkarım ki, Türkiye'de bu tür şikâyetler biraz da tembellik üretiyor; çalışmaktan alıkoymuyor. Bakınız benzer şekilde Mühendishaneler kurulup Avrupa dillerinden

bilim eserleri Türkçe'ye çevrilmeye başlandığında Kuyucaklızâde Mehmet Âtîf Efendi, Arapça bilmeyen yeni nesli kendi kadim ilim mirasından haberdar etmek için oturup medreselerde ders kitabı olarak okutulan hesap ve astronomi kitaplarını şerh ederek Türkçe'ye çevirdi. Kısaca; şikâyeti bırak, çalışmaya bak... Önce kendi nefsim için söylüyorum elbette... Ayrıca 'okumak' ne demek? Gerçekten de çağdaş Persler Hâfız'ı; İngilizler Shakespeare'yi 'okuyabiliyorlar mı? Pek emin değilim! Bakınız XVI. yüzyılın ikinci yarısında Hâfız'ı en iyi okuyan İstanbul'da yaşayan Südi Bosnevî'ydi; ve hâla bugün çağdaş Persler, Hâfız'ı, Farsça'ya çevirdikleri O'nun Türkçe Şerh'inden anlamaya çalışıyorlar. Bu biraz bizim, Türkçe yazdı diye Pirimiz Hz. Yunus Emre'yi 'okuma' iddiamıza benziyor. Gerçekten Pirimiz Hz. Yunus Emre'yi okuyabiliyor muyuz; anlayabiliyor muyuz? Sinemaya gelinece, hiç anlamam, sadece seyredirim... Ehline müracaat oluna lütfen...

Kitaplarını okurken yeni şeyler öğrenmekle kalmıyor aynı zamanda ne kadar çok bilmediğimizi de öğrenmiş oluyoruz. Bilhassa kendimize ne kadar yabancılaştığımızın farkına varıyoruz. Bildikçe, öğrendikçe, ilim yolunda ilerledikçe ne kadar az bildiğimizi de fark ediyoruz. Siz bu alanda önemli araştırmalar yapıyorsunuz. Üzerinde yaşadığımız toprakların tarihini, kültür ve medeniyetlerini, örf ve adetlerini; özette geleneğini anlama noktasında eğitim alanında neler yapılabilir? İslam bilim tarihi dersleri her üniversitelerde zorunlu olarak okutulsa faydalı olur mu?

Üstad Mehmet Genç'in ifadesiyle, "Bilgi balona benzer; cehâlet ise onu dışarıdan kuşatan uzaya...; bir balon ne kadar şişerse onu dışarıdan kuşatan uzaya da o kadar genişleyeceği için bilgimiz arttıkça cehâletimiz de artar..." Bu ifadenin en önemli şahidi bizzatîhi felsefe-bilim tarihidir. Korkulacak şey sâbitlik-tir; hareket varsa bir şekilde yola girilir... Her zaman söylediğimi tekrar edeyim: Bir millet kendi tarihini uzmanlara bırakamaz; Çin ya da Arjantin tarihinden bahsetmiyoruz. Tarihimiz kültürümüzün en ince kılcal damarlarına kadar sinmelidir; süreklilik ancak böyle sağlanabilir. Bu toprakların tarihi tecrübesiyle övgü ve sövgüden uzak sağlıklı bir ilişki kuralmalı; kurulan ilişkileri geliştirmeli, derinleştirmeli, eğitim ve öğretime dâhil etmeliyiz. İslâm bilim tarihinin her üniversitede zorunlu olarak okutulmasına gelinece, bu tür işler bir bütünün parçası ise işe yarar yoksa ters teper; nefret uyandırır.

Yeri gelmişken şu noktaya temas edeyim; bu ülkede bazı akademisyenler kendi uzmanlık alanlarını biricik kabul edip buradan bir kurtuluş teorisi

geliştirebiliyorlar ve dahi bu alan bir şekilde merkeze alınırsa her şeyin düzellebileceğini iddia edebiliyorlar. Hele bir de bu uzmanlık alanı bir 'kişi' ise değme gitsin... Buradaki psikolojik sâik şudur: Uzmanlık alanı ile kendine sosyal bir statü elde etme ve kendi kümesini yaratarak etrafında birkaç tavuk toplayıp iktidar şehvetini tatmin; bir de becerebilirse bunu maddi kazanca dönüştürme; başka bir şey değil... Kültür bir bütündür ve fraktal gelişir yani belirli bir simetri, nisbet, denge vb. gözetir... Kültürde düşünmek kadar inanmak da; bilmek kadar estetik zevk almak da önemlidir. Sırf Gazâli okumak sizi bilgin yapmaz; ya basit bir uzman yapar ya da Gazâli'ci; sadece İbn Arabî okumak da aynı... Hâlbuki bir bütün olarak geçmiş bugüne taşınamaz; anlamak, takdis etmeden oradaki gayreti takdir etmek; anlayarak çoğaltmak; çağın resmi, yorumu ve değerleriyle yüzleşmek... Bunun için tekrar etmekte fayda var: Kişinin kendine ilişkin tarihî bilinci, gelecek ile ilgili tasavvurlarının zeminini oluşturur. Şöyle diyenler çoktur: "Tarih, sırtınızda bir yükür." Yanıtım şudur: Tarihi neden sırtınıza alıyorsunuz ki; alıştırın hamallığa, sırtınıza bir şey konulduğunda hemen altına giriyorsunuz; hamallığa gerek yok; yola çıkın; farkındaysanız, yakaza halindeyseniz tarihin zaten size eşlik ettiğini hem ihşas hem de idrâk edeceksiniz...

Son sözüm şudur: Ne Hintli bilgiler gibi sadece 'kendini', ne de İskender gibi yalnızca 'dünyayı' fethelemek... Kendinin biraz dünya, dünyanın da biraz kendin olduğun bilinciyle hareket etmek; daha da basitleştirirsek; illa fetih gerekçiyorsa hem kendini hem de dünyayı eş-zamanlı olarak fethedecek bir hayat görüşü geliştirmek en doğru gibi...

Not: Röportajın tamamını 20 Ekim'de **arkakapak.com**'da okuyabilirsiniz. ■

İÇİMİZDEKİ İNATÇI HAYVAN ETİ

Mehmed Ali çalışkan

İnsan olmak kaçınamayacağımız tarih üstü bir yazgı mı, yoksa her an kaybetme riskiyle karşı karşıya olduğumuz tarihsel bir kazanım mı?

Yalan söyleyince burnu uzayan Pinokyo'yu bilirsiniz değil mi, bir insan tarafından şekil verilmiş bir kukla idi, sonra bir peri ona can verdi. Pinokyo masalı, okula gitmek, yalan söylememek, büyüklerin lafından çıkmamak gibi bilinen o anne-baba öğütlerini verir gibi gözükür ilk bakışta, ama biraz daha derine inerek, aslında bize söylediği en önemli şey insan olmak için çabalamamız gerektiğidir. Pinokyo da gerçek bir çocuk olmak istiyordu hatırlarsanız, bunu elde etmek için türlü maceraların peşinde koşuyor, türlü badireler atlıyor, oyunlara gelip tuzaklara düşüyor, kesintisiz bir çabalamaya ile nihayetinde gerçek bir insan olabiliyordu.

Kubrick'in tamamlamadan öldüğü ve Spielberg'in tamamladığı muhteşem film, Yapay Zeka'yı (A.I.)

bir de Pinokyo masalını düşünerek tekrar izleyebilirsek aynı mesajı okuyabiliriz; insan olabilmek çaba gerektirir.

Eğer insan olmak, bize bahşedilmiş tarih üstü bir yazgı ise, - ki buna inanmak için de yeterince sebebi-miz var- yani her ne yaparsak yapalım adına insanlık diyeceğimiz o öz bizde olduğu müddetçe yitirmeyeceğimiz, kaçınamayacağımız, kurtulamayacağımız bir yazgı ise, o zaman insanlık bedeli ödenmemiş bir borç olarak kalmaz mı üstümüze, ve ki bu bedeli ödemek, mütemadiyen insan kalabilmek için, her daim çabalamak, insan olmanın erf büyük iki erdemi, akıl ve vicdanı her daim hayatımızın temel belirleyicisi yapmamız gerekmiyor mu?

Bu yüzden ben, insanlığın bir yazgı olmakla beraber, önümüzde bir hedef de olduğunu düşünürüm, biz insan olmak için yola çıkmış bir türüz ve bu yolculuğumuzu kesintisiz sürdürmeli, insan olmayı

tamamlamak için hep yürümeliyiz. O zaman yazgımız altın tepside sunulmuş tarih üstü bir insanlık lütfü değil ama tarih içinde hem fert olarak hem tür olarak durmadan yürümek, yürümek, yürümek diyebiliriz.

“Uzun yola çıkmaya hüküm giydim” diyor ya şair. Yazgımız bu.

O yüzden kukla çocuk Pinokyo devamlı yürüyor, gerçek bir çocuk olabilmek için, tıpkı Spielberg’in filminde, robot çocuk David’in gerçek bir çocuk olabilmek için devamlı yürümesi, insan olma gayesinin devamlı peşinden koşması gibi.

Filmin hikayesini biraz daha hatırlayalım, gerçeğinden görüntü ve davranış açısından ayırt edilemeyecek ölçüde robot bir çocuk üretmek evlatlık olarak bir aileye teslim ederler, çocukla aile arasında bir bağ oluşur, çünkü bu yapay zeka bir çocukta görmeyi umduğumuz bütün duygusallığa sahiptir, sever ve sevilmek ister. Ne var ki, ailenin diğer gerçek çocuğu ile problem baş gösterdiğinde ve bu problem gerçek çocuğun güvenliğine tehdit ettiğinde robot evlat David ormana terkedilecek ve başının çaresine bakması istenecektir. Gerçek bir insan olmadığı için evden kovulduğunu düşünen David’in şimdi tek amacı vardır, gerçek bir çocuk olabilmek. Aslında David, seven ve sevilen bir birey olarak yeterince insandır, dahası insan olmanın yukarıda bahsettiğimiz temel yazgısı olan çabayı da sergilemektedir. David elbette robot kalacaktır, çünkü bizim ferdiyetimizde insan kalabilmek için bu tarihsel çabadan başka bir öz yoksa, David’i, Pinokyo masalında olduğu gibi bir sihirli değnekle insana çevirecek bir öz de yoktur.

İnsan olmanın mahiyetinin, insan üretmek üzerinden sorgulandığı bir başka hikaye de H.G.Wells’in “Doktor Moreau’nun Adası” adlı ünlü distopik romanında geçiyor. Bir adada hayvanların üzerinde diri kesim yaparak onlara insan vasfı yapan çılgın bir bilim adamının kurduğu dünya var. Bilim adamı, kurguladığı bu dünyada birçok hayvanı, insana dönüştürmeyi ve hayvan-insanları sınırlı da olsa insani bir zeka ile donatmayı başarmıştır. Wells, bu adada geçen hikayede, hayvan-insanların sosyal düzeni ve gerçek insanlarla ilişkileri üzerinden insan olmayı sorgulamakta ve yine insan kalabilmek için gereken o çabaya işaret etmektedir. Hayvan-insanlar primitif zekaları ile bir kitaba bağlı kalmakta, et yememek, dört ayak üzerine inmemek, eğilerek su içmemek, saldırmamak gibi kanunlara uymaktadırlar ve bu temel insani özellikleri sürdürmek ve insan kalabilmek için devamlı surette çabalamaktadırlar. Wells, evrimsel süreci ile iki ayağı üzerinde dikilen ve ayakta duran insanın, bu kazanımını yitirmemek yani insan kalabilmek için devamlı olarak vicdan ve akıl kitabına bağlı kalma çabasına gönderme yapmaktadır. Moreu, her bir

denemesinde biraz daha başarılı hayvan-insanlar yapıyordu ancak insan kalma süreçlerini ne kadar uzatabilse de sonunda tekrar hayvana dönüşüyorlardı.

- İnatçı hayvan etini yenmeyi bir türlü başaramıyordum, er geç yaptığım insan hayvana dönüşüyor, diyor Moreu.

Evet insanlığımız, içimizdeki hayvan etinin tehdidi altında, tıpkı Moreu’nun tekinsiz hayvan adamları gibi, her an elimizden yitip gidebilecek, ona sahip çıkmak, onu ilerletmek için çabalamazsak yitirebileceğimiz bir kazanım.

David’in hikayesine geri dönelim. İnsan olabilmek için her şeyi denemiştir, Pinokyo kadar şanslı değildir yine de. Onu insana çevirecek peri sadece masallardır. Filmin son bölümünde, denizin altında bir aracın içinde sıkışıp kalmıştır David. Saatlerce değil, aylarca, yıllarca değil, asırlarca sıkışıp kalmıştır. Sabırla beklemiştir, insana dönüşüp annesine gerçek bir çocuk olarak geri dönmeyi. David, sıkıştığı yerden kurtulduğunda dünyanın post buzul çağlara girdiği bir yüzeye çıkmıştır, biyolojik bir tür olarak insanlık çoktan ölmüştür, etrafta kuantum yapıya sahip üstün çok boyutlu zekalar dolaşır ve David biyolojik çağdan kalan tek mirastır, evet insan olmak için yola çıkmıştır ve sonunda bir robot olarak da olsa insanlığın tek temsilcisi olarak dünyadadır. Mesaj gayet net; insan olmayı önemsemek ve bunun için çabalamak insan olabilmek için yeterlidir.

Pinokyo çabasıyla bir insandır, David de. Ya biz? İçimizdeki hayvan etine direnecek çabaya sahip miyiz? ■

Doktor Moreau'nun Adası
H. G. Wells
Çev. Ali Kaftan
İthaki Yayınları

DEĞERİ BİLİNMEMİŞ 9 NEFİS ÇİZGİ ROMAN!

Çetin Şan

Ülkemizde değeri bilinmemiş çizgi romanları alt alta şöyle bir sıralamak istersek liste uzar da uzar; ama Top-ten'den kesip aşağısıyla hiç ilgilenmezsek liste şöyle şekillenebilir: Aslında haksızlık yapmamak için çizgi roman-ları da içlerinde genel bir sınıflandırmaya tâbi tutmamız gerekiyor.

Nathan Never
Oglak Yayıncılık

Cutlass
Remzi Kitabevi

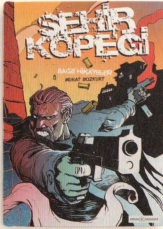

Yalinayak Gen
Tudem Yayın Grubu

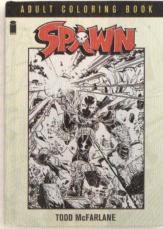
Fumetti Türi: İtalyan kökenli çizgi romanlar, bildiğimiz Teksas Tommiks, Zagor Teks vs. Büyük oranda siyah beyaz çizilen bu türün okurları günümüzde hızla azalmaktadır (yaşları gereği doğal ölümle elbette). Bu türün son on yılda ülkemizde de yayınlanan, ama yazık ki okurların pas geçtiği en iyi kahrma-manıysa: NATHAN NEVER... Post-apokaliptik bir çalışma, bizde 20 civarı cilt basılabildi. Son zamanlarda sadece 350 adet basılıyor: Bilimkurgu hayran-ları için büyük koleksiyon nes-nesi... llerde gözyaşlarıyla ara-yacaksınız. Okumayanlar büyük kayıpta.

Frankofon Türi: Fransızca ko-nuşulan Belçika, Fransa gibi ülkelerin yayınları, bizde en iyi Red Kit, Tenten ve Asteriks ile bilinir. Yazık ki ülkemizde sa-natsal olarak çok beğenilip en az satan tür budur. Kitap örne-ğimiz de JIM CUTLASS... Remzi yayınevi tarafından basılan wes-tern; ama bir içim su, lakin hal-kım bir türlü beğenmediği için serinin tamamlanmasına birkaç sayı kala basımı durduruldu. Basılanları okuyun, büyük keyif alacaksınız. ABD'nin güney eya-letlerinde geçen bir acayip öykü-ler silsilesi... Zenciler, beyazlar, üçkağıtçılar, kırık dökük aşklar, arada patlayan silahlar...

Manga: Japonların dünyaya sa-vurduğu bir salgın... Harcanan örneği YALINAYAK GEN... Bu da yarım kaldı; ama çıkan-ları bile kütüphanenin rafında bulundurmanız büyük ayrıca-lık... Her şeye rağmen yaşamayı sürdürmek ne demektir? Naka-zawa'nın Hiroşima'nın üstüne sallanan atom bombasının ar-dından sağ kalmayı başarması ve sonraki hayatı üzerine bir tür otobiyografik çalışması... Savaşı bitirmek adına atılan bir bombanın yakıp yok ettiği şeh-rin küllerinin arasında ve yıkıl-mış bir ulusun hırpalanmış ha-le-i ruhiyesinin ortasında adeta "surviver" günleri yaşıyor.

Şehir Köpeği
Oyun Yayınevi

Spawn
JBC Yayıncılık

Wasteland
Hoz Yayınları

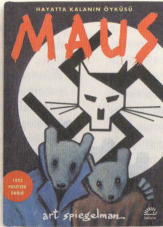
Yerli Yapım: İşte karşınızda kan revan içinde debelenen tür... Örneğimiziz **ŞEHİR KÖPEĞİ**... Murat Bozkurt'un yazıp çizdiği, gezici kardeşlerden sıradan bir abimiz. Birkaç dergide mace-raları basıldı; ardından birkaç fasikül ve bir de albümü çıktı... Okumayan kendine ben bu işten anlarım demesin.

Amerikan Ana Akım: Renkli, sü-per kahramanların dünyası. Pek bir beğenilen, ama en tartışmalı grubu oluşturan tür... Genelde iç çamaşırlarını renkli taytlarının üstüne giymeleriyle bilinirler... Listedeki örneği: **SPAWN**... Ülkemizde sadece birkaç cildi basıldı, ne hikmetse geri gelmedi.

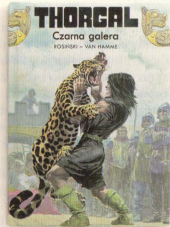
Amerikan Indie: Ana akımın dışında kalan, bu yüzden de bizde dahi pek yüklenilmeyen tür; yazık oluyor... Örneğimiziz ise **WASTELAND**... Yine post-apokaliptik bir mevzu... Sadece birkaç cilt örneği basıldı; inatla, ama umutsuzca devam ettirilmeye çalışılıyor, okuyun, okutun.

Güngezgini
Çizgi Düşler Yayınevi

Maus
İletişim Yayıncılık

Thorcal
Remzi Kitabevi

Grafik Roman: Çizgi romanın kaymağı deniyor. Örneğimiziz: **GÜNGEZGINİ**... Sayfalarını çevirdikçe "Bal tutan parmağını yalar." sözünün değerini bir kere daha anlayabilirsiniz.

Tek Albümler: Gâvurcası "one-shot"... Bir albümde bir ciltte başlayıp biten öyküler, ne önu ne de sonrası olanlar... Örneğimiziz **MAUS**... Söz ile tarifi yok, göz atın.

Creme Dela Creme: Kategoriler üstü... Örneğimiziz **THORCAL**... Kafanıza dikmemeniz gereken o son teklila shot'ı gibidir, filmi koparır, sabah bir yerde uyanırsınız...

ÇAĞDAŞ MASALLAR SUNAN BİR DEHA: MURAKAMİ

İrem Uzunhasanoğlu

Japon Edebiyatı dendiğinde sıralamanın en başlarında saydığımız Haruki Murakami, gerçekçi dünyayı alıp hayal dünyasına karıştırarak bize çağdaş masallar sunan bir post-modern anlatı dehasıdır. *İmkânsız Şarkısı*, *Zemberekuşunun Güncesi*, *Yaban Koyununun İzinde*, *Haşlanmış Harikalar Diyarı* ve *Dünyanın Sonu*, *Sınırın Güneyinde Güneşin Batışında*, *Sahilde Kafka*, *Sputnik Sevgilim*, *1Q84* dilimize çevrilmiş ve dünyaca ün yapmış romanları arasında sayılabilir.

Murakami, geleneğine bağlı yazmadığı ve hatta Japon geleneğini 'çok sıkıcı ve yapışkan' olarak betimlediği için, eleştirmenler tarafından sertçe eleştirilir ve 'Japon yazar' olarak kabul edilmez. '35 yıldır yazıyorum, hiç kuğu olamadım, beni çirkin ördek yavrusu olarak görüyorlar ve hâlâ sevmiyorlar.' der. Dünya Edebiyatında kendine yer edinmiş olan Murakami gelecek nesillere büyük bir külliyat bırakmayı hedeflemektedir. On üç romanı, onlarca kısa hikâyesi, denemelerinin yanı sıra Salinger, Fitzgerald gibi yazarları Japoncaya çevirmesiyle de ünlüdür.

Murakami, Capote ve Vonnegut gibi çağdaş Amerikan Edebiyatı yazarlarının yanı sıra, bir Dostoyevski ve Charles Dickens hayranıdır. Tüm bu isimlere bakıldığında onlardan ne kadar az esinlendiği de gözden kaçmaz; çünkü Murakami'nin kimselere benzemeyen bir yazım tarzı vardır. Hafızasında çok fazla anı topladığını ve roman yazmak istediğinde doğru çekmeceleri açtığını ve yorulmadan yazdığını itiraf eder. 1250 sayfalık *1Q84* yayımlandıktan sonra yorulduğunu ve bir süre sadece kısa öykü yazacağını söylemiş olmasına rağmen üç sene içinde '*Renksiz*

Tsukuru Tazaki ve Hac Yılları' isimli romanını yayımlar. Murakami'nin bir hikâye cambazı olduğu su götürmez gerçektir.

Romanlarında zihninin en derin ve karanlık koridorlarına adeta bir kazı çalışması yaparak iner ve orlardan Freudiyen teoriler, Oedipal hikâyeler çıkarır atar önümüze. Onun karakterleri cinselliklerini en cüretkâr şekilde yaşar ve bu deneyimlerini korkusuzca anlatırlar. Tabu diyerek kendimize sakladığımız ne varsa çıkarıp yüzümüze vurur. Bunu yaparken 'Zihninizin derinine inmeniz için çok güçlü ve dayanıklı olmalısınız.' der.

'Koşmasaydım Yazamazdım' isimli kısa anlatısında yazma disiplininin sıklığından bahseder, her sabah 4'te kalkıp, en az altı saat çalıştığını, ardından 10 km koşuya çıktığını anlatır. Roman yazmayı da yoğun bir 'beyin antrenmanı' olarak gören Murakami için her romanı yeni bir yarıştır. Her romanına yeni bir tema eklemeye çalıştığını ve bir önceki yapıyı bozmaya çalıştığını söyler. Buna rağmen onun hangi romanını okursanız okuyun size 'işte Murakami stili bu' dedirten şeyler çıkacaktır. Murakami'yi kısaca tarif etmek gerekirse; Alice Harikalar Diyarı'nda kitabında her şeyin olağan gözükrüğü bahçede tavan deliğini bulan Alice'tir o. Kendini tavan deliğinden aşağı atar ve sonra okuruna mitolojiden tutun Yunan tragediyalarına kadar, hayaller ve oyunlarla dolu, bol metaforlu romanlar sunar. Kendisi de bu durumu şöyle açıklar 'Ben gerçekçi ve normal bir insanım, sekiz sene jazz bar işletirken insanlara sandviçler hazırlayıp kokteyller sunan biriydim; ama yazarken garipleşiyorum hatta gittikçe daha da garipleşiyorum.'

der. Şimdi isterseniz romanlarında kendinin bile gariplik attığı bu öğeleri tek tek inceleyelim.

9 MADDEDE HARUKİ MURAKAMI

1 Arayış içerisindeki karakterler ve gizemli kadınlar: Murakami karakterlerinin neredeyse tamamı kendi hikâyelerini bulmaya çalışan, içinde bulundukları ortama uyum sağlayamayan, kendini sürgün eden ama neden ettiğini de tam olarak bilmeyen bir yapıdadır. Çoğu çözemedikleri sırrın peşinden koşar, her birinin karanlık bir tarafı vardır. Bu karanlık taraf bazı romanlarda açıklanır, bazılarında bilinmez olarak kalır. *Zemberekkuşunun Güncesi*'nde karakter kendi benliğini bulmak için bir kuyunun en dibine iner, oturur, her çıkışında biraz daha güçlenmiştir. Tsukuru Tazaki, yıllar önce ona yapılan ihanetin sebebi aramak için yola çıkar. Romanlarının kilit noktalarında mutlaka bir kadın vardır. Kadınlar ise genelde cinsel anlamda çekici ve akıllıdır. Erkeklerin takıldığı yerde ilerlemelerini sağlarlar.

2 Müzik ve Caz: Murakami'nin olmazsa olmazıdır. Romanlarında hep bir melodiyi arar. Romanlarının isimlerinin çoğu sevdiği şarkılara atıftır. *İmkansızın Şarkısı*'nın orijinal ismi olan Norwegian Wood bir Beatles şarkısıdır. *Sınırın Güneyinde* 'South of the Border' bir Nat King Cole parçasıdır. *'Hac Yılları'* Listz'in parçasına atıftır. 1Q84, Sinfonietta'yı açılır. Murakami'nin binlerce plaktan oluşan bir caz müzik koleksiyonu vardır.

3 Hayal ve gerçeklik sınırı: Murakami'nin çoğu karakteri gerçeklikle hayalin sınırında yaşar. Hayal dünyasında sessiz ve akıllı; gerçek dünyada ise aktif ve komik karakterlerdir. Çoğu zaman bir kırılma anıyla birlikte zihinleri ikiye bölünür, iki farklı dünyada kalırlar; hangisini seçeceklerine karar veremezler. *Sputnik Sevgilim*'de gerçek olan Sumire, dönme dolap kabininde sıkışıp kalan mı yoksa karşı pencerede seyrettiği Sumire mi bilmeyiz. *Sınırın Güneyinde*, *Güneşin Batışında*'da yağmurlu sahnelerin hayal olduğunu anlıyoruz, şemsiye açılına ise gerçeğe döneriz. *Haşlanmış Harikalar Diyarı ve Dünyanın Sonu* romanı ise bilinçle bilinçaltı arasında bir yerlerde seyahat ederiz.

4 Kedi: Tüm Murakami romanlarında kediyle karşılaşmanız olasıdır. Esrarengiz bir şekilde ortaya çıkar ya da *Zemberekkuşunun Güncesi*'nde olduğu gibi gizemli bir şekilde ortadan kaybolur. *Sahilde Kafka* romanında kediler konuşur, Nakata ise onlarla iletişim kurabilmektedir. Bir kedi sever olmasına rağmen Murakami'yi öldürmüştü, kesilmiş ve bağırsakları dışarı çıkmış bir kediyi tarif ederken de bulabiliriz.

5 Doğaüstü güçler/ Paralel dünyalar/ geçit taşları/ orman/ gizli geçitler/ Sırra kadem basan insanlar: 1Q84, Aomame isimli kadının otobyları şehre geçmek için acil durum geçidini kullanmasıyla başlar. *Sputnik Sevgilim*'de eşekten atlayan Myu paralel evrene geçiş yapar. *Sahilde Kafka*'da ruhani dünyaya geçişini sağlayan giriş taşı vardır.

6 Metaforlar: Kuyu, Murakami'nin en bilindik metaforlarından biridir. Zihninin derinliklerini simgeler. *Zemberekkuşunun Güncesi*'ndeki en baskın metaforudur. Kuyuya her iniş bir keşif, her çıkış ise öz benliğini bulmaya bir adım daha yaklaşımdır. *Sahilde Kafka*'da gökyüzünden sülükler, sardalyeler yağar. İkinci Dünya Savaşında atılan atom bombasını ve Sarın gazı kullanımının Murakamileştirilmiş halidir bu. Hafıza ve zamanı da çoğu zaman metaforlaştırılarak kullanır. *Sahilde Kafka*'da Kafka Tamura hafızayı; Nakata ise belleksizliği temsil eder. Orman, çoğu Murakami romanında hafızanın ta kendisidir. O yüzden derinlere ilerledikçe korkular zuhur eder.

7 Din, felsefe, Yunan Tragedyaları: Bir çok Murakami romanında Şintoizm dininden izler görülür. Giriş taşı madizm dünyadan manevi dünyaya geçiş sağlar. Murakami'nin karakterleri dağlara çıkar, doğayla bütünleşir ve manevi dünyaya geçiş yapar. Murakami bir süre Yunanistan'da yaşamış ve bu dönemde ceplerini bol bol mitolojik hikâyelerle doldurmuştur. Yunan tragedyalarının en baskın konusu olan ve insanlık tarihinin en çok tanımlanmaya çalışılan kavramı olan 'kader' başta *Sahilde Kafka* olmak üzere bir çok romanında hakimdir. Kaderinden kaçmaya çalışan Kafka Tamura'nın Saeki Hanım'la karşılaşması bunun örneğidir. Ayrıca romanlarında karmazın birden bir Orpheus veya Euredike çıkabilmektedir.

8 Otomobiller, giyim markaları, zincir restoranlar: Murakami'nin karakterleri McDonalds'da hamburger yer, tüm özellikleriyle tarif edilen BMW yada Toyota marka arabalara binerler, Jonny Walker ve Kentucky Fried Chicken'in logosundaki güler yüzlü amca karışınza bir roman karakteri olarak çıkabilir. Markaların isimlerini vermekten asla çekinmez.

9 Edebiyat dünyasına atıflar: *Sahilde Kafka*'nın Kafka'sı hem Prag'lı ünlü yazarı hem de Salinger'in Çavdar Tarlasında Çocuklar romanının Holden Caulfield'ına atıftır. 1Q84, George Orwell'in ünlü romanı 1984'e atıftır. ■

Edinburgh bu gece içinde sakladığı onlarca hikâyeyle birlikte, bir günü daha uğurlayıp yeni bir sabaha merhaba demek üzere. Floransa'nın dar sokaklarında Dante ile rastlaşmak ne kadar olağansa, Rankeillor Caddesi'nde Dexter ve Emma ile karşılaşmak da o kadar normal görünüyor gözüme. Sanki şehrin geniş ve karanlık caddelerinde birbirlerine seslendiklerini duyar gibiyim.

"Dex

"Em

David Nicholls'ın insanın yüreğine dokunan romanı "*Bir Gün*" Edinburgh'da başlayıp Londra, Paris gibi farklı şehirlerde devam eden ve beklenmedik bir şekilde sonlanan sıcak bir öykü. Öyle bir roman ki, merak uyandıran kurgusu insanı önüne katıp sürüklerken bir taraftan da arada bir durdurup düşündürüyor. Aşk, dostluk ve bağlılık üçlemesinde hangisinin daha ölümsüz olduğunu sorguluyor ve kendi geç kalmışlıklarınızı anımsayıp hayıflanıyorsunuz.

Son bölümü okuduğumda boğazımda oluşan düğümleri çözmeye çalışırken kitapla ilgili kafamdaki en belirgin soruya cevap arıyordum?

Neden bazen göz göre göre ıskalarız hayatı?

Zamanımız varken içimizden geldiği gibi duygularımızı paylaşmak yerine fark edilebilmeyi umar, içimizden geldiği gibi yaşayabilme ihtimali varken bir köşede sessizce oturup sıranın bize gelmesini bekleriz?

Peki ya işte şimdi doğru zaman dedimizde acaba kader de bizimle hemfikir midir?

İngiliz yazar Nicholls okuyucuyu bir türlü doğru zaman ve doğru şartlar altında buluşamayan iki gencin dokunaklı hikâyesi ile sarıp sarmalıyor. Hayata bakış açıları, beklentileri ve hevesleri birbirinden çok farklı iki kişi. Dexter ve Emma ya da tüm bölümlerde birbirlerine hitap ettikleri gibi "Dex" ve "Em".

Hayallerinin peşinden koşmak için her türlü fedakârlığı yapmaya hazır idealist genç bir kız ve kendini bütün kadınların bir ısırk almak için sıraya girdiği tatlı bir elma gibi gören, ünlü olmaktan başka hayali olmayan genç bir adam.

Karakterler o kadar başarılı yansıtılmış ki ikisi de bir süre sonra arkadaşlık derecesinde yakın hissettiğiniz kişilere dönüşüyor. Sayfaları çevirirken kendinizi öykünün içinde bulmanız ve gönderilemeyen mektuplar ya da fiyaskoya dönen buluşmalar yüzünden onlara sitem etmeniz bile mümkün.

Dexter ve Emma yakınlaştıkları mezuniyet gecesinin sonunda arkadaş olarak kalmaya karar verirler. Aynı gecenin sabahında birbirlerinin ellerine tutuşturdıkları, adreslerinin yazılı olduğu küçük kâğıtlar sayesinde yıllar boyunca sürecektir bir mektuplaşma başlar. Edinburgh'daki veda aslında itiraf edilemeyen bir aşkla örtülü sağlam bir dostluğa attıkları ilk adım olur. Yirmi yıla yayılan öyküde, her bölümün bir sonraki yılın aynı gününde başlıyor olması kitabın sürprizlerinden sadece biri. Üç yüz altmış beş günün bile insan hayatında ne kadar çok iniş çıkışa şahitlik edebileceğini görürken bazı duyguların zamandan bağımsız olarak hiç değişmeyeceğini anlıyorsunuz. Gerçek sevgi ise zaman içinde bütün çalkantılara, kırgınlıklara ve zaruri vazgeçişlere aldırmadan müthiş bir bağlılığa dönüşüyor.

Aştan, tutkudan ve gelip geçici heveslerden çok daha değerli bulduğum bu bağlılığı birinin hayatında "joker" olma durumu diye adlandırıyorum. Sanırım "*Bir Gün*" bu tanımlamaya en güzel oturan öykülerden biri. Belki bazen biz de tıpkı Emma gibi, ömürlük bildiğimiz birinin hayatında joker olmayı kupa kızı ya da sinek valesi olmaktan daha çok önemsiyor ve kötü gelen bir elin kaderini değiştirebilmek için sıramızı beklemeye gönüllü oluyoruz. ■

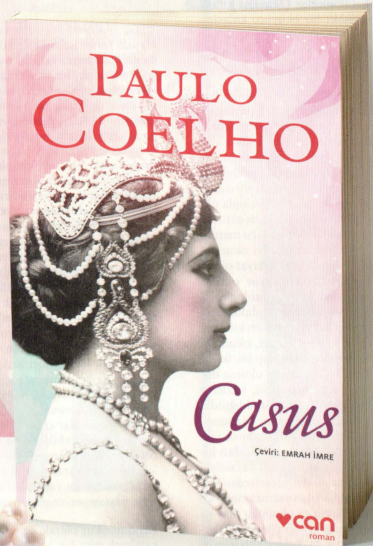

Bir Gün
David Nicholls
Çev. Nalan Işık Çeper
Pegasus Yayınları

PAULO COELHO

Casus

"Tek suçu özgür bir kadın olmaktı."

Mehmet Ali & Akşamsefası

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

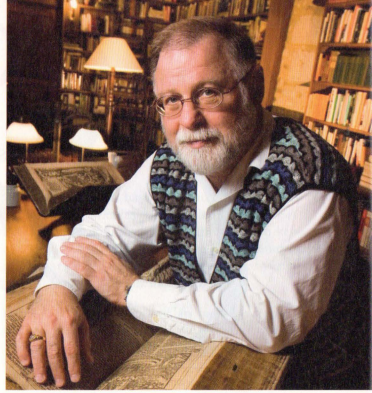
 can

MANGUEL'DEN 'İYİ OKUR' OLMA DERSLERİ

Ani Ceylan Hazinedar

Arjantinli deneme ustası, çevirmen ve roman yazarı Alberto Manguel, yazı ile birlikte var olan, hatta yazının var oluş sebebi olan okurun, yüzyıllardır kitaplara konu olmayan sesini kitapları ile yine okura duyurmaya çalışan, deneyimli bir okur-yazar. *Hayali Yerler Sözlüğü*, *Okumanın Tarihi*, *Geceleyin Kütüphane*, *Okuma Günlüğü*, *Okumalar Okuması* kitapları ile Türkiye'de hatırı sayılır bir okuyucu kitlesine sahip olan Manguel, kendini bir yazardan çok bir okur olarak tanımlayan ve okur olmayı her daim yazarlığın üzerinde tutan bir isim.

Kitaplarla bir yıl olarak tanımladığı 2002 yılının her ayı okuduğu bir kitap üzerine görüşlerini paylaştığı "Okuma Günlüğü"nde "Okumak sohbet etmektir." diyor Manguel. Okurun sohbet ettiği karşısında duran sözcüklerdir. Nasıl ki "Deliler, zihinlerinin bir köşesinde yankılandığını içtiktikleri hayali diyaloglarla uğraşırlarsa; okurlar da bir sayfa üzerindeki sözcüklerin sessizce harekete geçirdiği benzer bir diyaloga uğraşırlar." Manguel bu sohbeti hakkıyla yerine getiren, kendisine bir soru sorulmadığı halde okuduğu metnin üzerine cevaplar yazan 'iyi okur'lardan. İyi okur olmak Manguel'e göre önemli bir ölçüt. Edebiyat otoritelerinin "ideal okur"unun karşısında 'iyi okur' olmayı konumlandırıyor Manguel. 'İyi okur', antolojilerin, kütüphanelerin fihristlerinin kendisine sunduklarının ötesinde, çağrışım yöntemiyle bir kitaptan ötekine geçen, kendi okuma düzenini kendi yaratan, okuduğu hikâyeyi yeniden yazacak potansiyele sahip bir ikinci yazar Manguel'e göre. Kendi oluşturduğu okuma düzeninde, sadece bir kitabı yazabilmek için, yüzlerce ayrı alandan okuduğu binlerce kitaba bakıldığında, edebiyat tarihinin 'iyi okur'larından biri de Manguel. Sadece "*Okumanın Tarihi*" kitabını yazabilmek için 7 yıl boyunca okuma yapan Manguel, yazacakları kitap sanki kutsal bir metnimiz gibi önceden kafasında beliren ve bunu sadece kâğıda döken yazarlardan biri değil. Çünkü onun için öncelikli olan yazmaktan önce okumak. Hatta uzun yıllar boyunca okuduğu tüm iyi yazarların karşısına onlar kadar iyi bir cümle ile çıkmayacağı gerekçeyle yazmaya da direnmış bir isim o.

Hayali Yerler Sözlüğü ile bu direncini kıran yazar, bu kitabından sonra yazarlık ve okurluk arasında girdiği yol ayrımında, bir yazar olarak ona her zaman huzur veren okurluğu anlatmayı seçiyor. Çünkü Manguel'e göre her ne kadar okurun tarihi yazının tarihi ile eş zamanlı olsa da, edebiyat otoritelerinin de katkısıyla, okur her zaman yazarın gölgesinde kalmıştır.

Edebiyat tarihini hangi kitapların kalıcı olup hangilerinin yok olacağına karar verenlerin yazarlar olduğuna yüzyıllardır bizleri inandırmak istese de Manguel'e göre buna karar veren sadece okurlardır. Çünkü eğer tersi olsaydı, bu zamana kadar yazılan her kitap klasik olurdu. Bu durumu Jonathan Swift'in "*Gülüver'in Gezileri*" kitabı ile örnekliyor Manguel. Yazar Swift, 18. yüzyılda içinde yaşadığı toplumun yergisini yapmak için "*Gülüver'in Gezileri*" yazar, ancak okurlar yüzyıllar içinde kitabı çocuk klasikleri raflarına yerleştirir. Okur bu kitabın çocuk kitabı olduğunda karar kılmıştır çünkü. Aynı durumu Manguel'in *Okumalar Okuması* kitabının tüm bölümlerinde alıntılarla kullanacak kadar önemseydiği ve okur olma yolunda ilk durak olarak tanımladığı; ancak hala çocuk kitabı kategorisinde konumlandırılan Lewis Carol'un "*Alice Harikalar Diyarında*" kitabı için de söylemek mümkün. Okuyucular olarak sahip olduğumuz, edebiyat tarihini değiştirebilecek bu muazzam gücün farkında olan bir okur Manguel. Bu farkındalığı yaratabilmek için de okur olarak geçtiği yolları yazarak, -okumalarının okumasını yaparak- edindiği deneyimi okurlarıyla paylaşıyor ve çoğaltıyor.

Kendini okur olarak konumlandırıp yazar olarak yazabilmek güç bir iş. Bu güçlüğü, yazınında bireysel

Tüm kitapçılarda
ve marketlerde!

**Kızılderili ve
Çingene'nin**
yazarı

**Susan
McBride'in**

yeni romanı

**Ölmek İçin
Çok Güzelsin**
çıktı!

**Gerçekler,
insanı özgür kılar.**

olanı öne çıkararak alıyor Manguel. Öyle ki onun yazdıklarını okurken karşınızda bir yazar değil, sizinle sohbet eden ve okuduklarını paylaşan bir dost sesi duyuyorsunuz. Bu ses, kitaplarla ilişkisinin nasıl başladığından ailesinin gerçek hayata dön çağrılarını nasıl kulak asmadığına, okuma yaşantısı boyunca değişen ve dönen beğenilerinden okumalarının sonunda yazmaya karar verdiği güne kadar her ayrıntıyı içtenlikle paylaşıyor. Manguel'in okuru ile sohbeti girişen sözcüklerinin sesi, kitapları kendine yaşam alanı belirleyen, oldukça deneyimli bir okurun sesi olduğundan, onun sözcükleri ile girdiğiniz sohbetten pek çok şeyi öğrenmiş bir halde çıkıyorsunuz.

Onun okuma yaşantısına ortak olduğunuzda, kut-sal kitaplardaki metinlerden anonim hikâyelere, kült romanlardan gay edebiyatına kadar pek çok alanda daha önce hiç rastlamadığınız bilgilere ulaşıyorsunuz. Bu yolla okura bakır bir alan sunuyor Manguel. O zihninde üşşen konuların birinden diğerine geçerken okuru da kendi zamanı ve deneyimi içinde benzersiz bir yolculuğa çıkarıyor.

Manguel'i okurken sadece edebiyat tarihinin çağlar içindeki dönüşümünü değil, yazının tarihi ile birlikte yürüyen okumanın tarihindeki, dolayısıyla okurun tarihindeki dönüşümü de takip edebiliyorsunuz. Sadece bununla da sınırlı değil. Onu okurken; yazının ilk ortaya çıkış sebebinin muhasebe olmasından Homeros'un adının aslında kör olan anlamına geldiğine, ya da editörlerin Kuzey Amerika'dan çıkma sebebinin ticaret oluşundan kodeksin ortaya çıkışına kadar bir okuru bilgelige götürebilecek tüm değerli bilgileri öğrenebiliyorsunuz. Okur olarak her birimiz, bir kitabı sadece bizi anlatan o eşsiz paragrafı bulma umudu ile okumaya başlıyoruz. Kimimiz o cümleyi bulmanın hazzını yaşıyor, kimimizse bir sonraki kitaba doğru yola çıkıyor. Alberto Manguel yaptığı yüzlerce okumanın sonucunda kendini anlatan bu paragraflardan birini değil birçoğunu bulmuş şanslı isimlerden biri ve hala ulaşamadığı, kendisini bir yerlerde bekleyen bir sonraki kitabın içindeki o paragrafı aramaya hayatını adanmış; özete iyi okur olmayı hedef edinmiş ve iyi okur olmayı hedefleyenlerin de mutlaka okuması gereken bir yazar. ■

Okumalar Okuması
Alberto Manguel
YKY

Kelimeler Şehri
Alberto Manguel
YKY

Gecelerin Kütüphanesi
Alberto Manguel
YKY

Mehmet Ali & Akşamsefası

internet sitesinde www.uzunlunavadi.com

Genel Dağıtım
İHA A YAYIN-DAĞITIM
0312 222 45 46

kitap ve kültür dünyası

Facebook
@akşamsefası

BİR YÜZÜĞE BAŞKA NE SAKLANABİLİRDİ?

Büşra Yücedağ

Neden böyle başladığımı ancak kitabı okuyunca anlayacaksınız. Açık konuşmak gerekirse kitabı okumak başlarda işkence gibi gelmişti. Hele ilk kez denediğiniz bir tarzsa her kitapta başlangıçta yaşadığınız o sıkıntıyı yaşamamanız mümkün değil. Ama kesinlikle kitabı okumaktan vazgeçmemeli. Saim Kolhan aslında benim gibi dikkat dağınıklığı tavan yapmış insanlar için büyük bir iyilik yapmış. Kitaba odaklanmıyorsanız şayet okumaya kalkmanı hiç tavsiye etmem. Onlarca ve hatta daha fazla ismin arasında neyi nereye koyacağını bilemiyorsunuz.

Madem böyle bir tarzla başlıyorum öyleyse ilk önce kitabın arka kapak kısmını okuyayım dedim. Her kitapta yaparım bunu. İşe yarıyor, merak uyandırıyor, kendine çekiyor. E benim de buna ihtiyacım vardı ki başladım okumaya. Ben satırların arasında kaybolurken –şaka değil ciddi kayboldum- kitap kendini yavaş yavaş açmaya başladı. Zaten bence bir kitabın başı yoksa sonunun ve sonu yoksa da başının bir anlamı yok. Ne zaman ki sonuna geldim, kafamda o zaman bir şeyler oturmaya başladı. İpucu vermeyeceğim. Merak edin biraz.

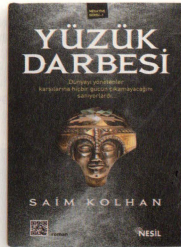
Gerçekten alıp okunmalı. Yer yer “Yok artık!” veya “İnanmıyorum!” diye verdiğim ani tepkiler, benim çevremde bile anında merak uyandırdı. Kitabın ismi bile enteresan. İnce bir şekilde düşünülmüş kurgusu. Bütünlük muhteşem. İnsanların aklına nereden de geliyor böyle bir kurgu diye şaşırmdan alamıyorsunuz kendini haliyle. Roman yazmak elbette zor. Ancak bence işin esas kısmı onun gövdesini oluşturmada, konuyu bütünlendirmekte ve tabii ki kurgulamakta. Olmuş bir olayı yazmıyorsunuz nihayetinde. Bu yüzden hayret etmemek elde değil.

Arka kapak şunları söylüyordu. “Muktedirler: Dünyaya hâkim olmaya çalışan kötüler. Ancak karşısına dünyayı kurtaracak Negative isiminde bir iyiler güruhunun çıkacağını hiç hesap etmemişlerdi.” İsmi nin hakkını veren bu kitap gerçekten bir yüzüğe ne kadar çok şey sığdırılabilir gösteriyor biz okurlara. Çininin yüzükle, yüzüğün sesle, sesin kokuyla nasıl dans edebileceğini gözler önüne seriyor. Bir Ahmet Ümit kadar gerdi beni Kolhan’ın bu kitabı. Kitap eksik kaldı, ben de eksik kaldım. Beklentim nasıl

sonuçlandı ya da herhangi bir beklenti içinde olabilmek durumum neydi orası muamma.

Merakta kalmak bence bir kitabın kendine çekme oranını tavan yaptırır etkendir. Peki, bu kitabın merak edilebilirlik durumu nedir? Sonunda ne olacak diye sorguladığımız kaliteli kitaplardan mı yoksa bu filmin sonu belli dedirtecek bir kalitede mi bunu açıklayabilirim. Gerçekten filmin sonunu merak ediyorsunuz; ancak filmin sonu için tahmin yürütme ihtimaliniz oldukça düşük. Ters köşe yapmıyor belki ama bu sesleri ben nasıl beynimde hissedirim diyorsunuz.

Kendinizi kahramanın yerine koymamanız mümkün değil. Farklı bir bakış açısı oluşturuyor bu sizde. Kahraman strese giriyor; ben de onunla birlikte strese giriyorum. Ve bence betimlemesi sıkıcı olmayan o güzel kitapların yanında yer almayı sonuna kadar hak ediyor. Zira insan vücudunda zuhur eden olayların nasıl hissedilir ve akla sığdırılabilir bir şekilde anlatıldığına en son Zweig’ın *Satranç*’ında rast gelmişim. *Yüzük Darbesi* 2 oluyor. Okunmalı mı? Kesinlikle! ■

Yüzük Darbesi
Saim Kolhan
Nesil Yayınları

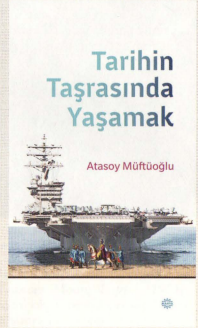
Larihin taşrasında yaşamanın bir kader olmadığını kanıtlayabilmek için, her şeyden önce, İslami anlamda tarihsel gündemimizin önceliği ve adı, yapısal değişim için nihai-varoluşsal çözüm, tahayyül ve tasavvur olmalı.

İslam dünyası toplumları, aptallaştırıcı, ahmaklaştırıcı geleneksel uyuşturucular-patolojilere karşı zihinsel/ahlaki direnişi gerçekleştiremedikleri takdirde, sömürgeci-ırkçı tarihe karşı direnişi hiç bir şekilde gerçekleştiremezler. Kime, hangi otoriteye yönelik olursa olsun, kayıtsız şartsız itaati, ahlaki körelmeye neden olduğu gibi, bilinç körelmesine de neden olur. Gerçek bir direniş, tehdit unsuru olan yapıların dünya görüşlerini, zihin dünyalarını yapı-söküme uğratmak suretiyle başlatılabilir. Kolektif bir siyasal eylem, kolektif tarihsel/siyasal/kültürel bilinçle sürdürüldüğünde etkili olabilir.

Her tarihsel dönem, yeni bir dil, yeni bir tarz, yeni bir strateji ve yeni özneler ister.

Sömürgeci bilginin, dilin, modelin sınırları içerisinde kalarak, edilgen, pasif, parya konumlarımızı sürdürerek, tabi olarak, yeni öznelerden, özgürlüklerden, yeni bir stratejiden söz edemeyiz.

TARİHİN TAŞRASINDA YAŞAMAK, Atasoy Müftüoğlu, 216 Sayfa

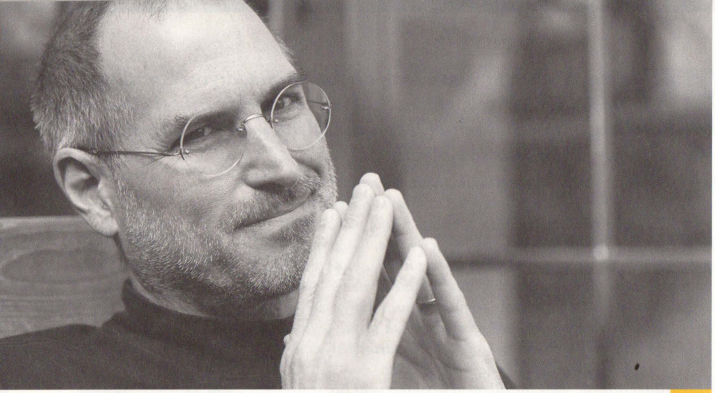

Modern dünyanın birikiminden faydalanmamızı sağlayacak bir metodoloji inşa etmeliyiz. Batı düşüncesi veya Batı geleneği ile Müslüman aklın iletişimini, dengeleyici, karşılaştırmacı, çatışmacı, kavgacı yaklaşımlardan öte gitmeyen mevcut iletişim usulplarından kurtarmalıyız.

Bu bakış açısı, bilgisizce kendini üstün görme ruhuyla mutlak retçiliğin, eziklik ruhuyla mutlak kabulün veya metodolojiden yoksun seçmeciliğin sona ermesini sağlayacaktır. İslâmi geleceğimizi yeniden gözden geçirmek; eleştirel, çözümlemeci, epistemolojik okumalar yapmak, Kur'an'ın doğrulama yöntemi ve otoritesinin ölçüsüne vurmak zorundayız. Bu bakış açısı, gelecekle iletişim üslûbumuza hâkim olan “mutlak red”, “mutlak kabul” ve “methodsuz seçicilik” gibi üç kısır döngüden kurtulmamızı sağlayacaktır.

VAHYİ VE KAINATI BİRLİKTE OKUMAK, Prof. Dr. Taha Cabir Alvanı,
Ceviri: Yrd. Doç. Dr. Mustafa İrmak, 96 Sayfa

SOCRATES İLE BİR ÖĞLEDEN SONRASI

Cüneyt Gönen

Sokrates ile bir öğleden sonrası için sahip olduğum tüm teknolojiyi verebilirim.

Arka Kapak / Steve Jobs, Newsweek - 2001

Terazinin bir tarafında “yenilikçi bir dahi, zanaatkar bir mucit, devrimci bir lider”, diğer tarafında “merhametsiz bir mükemmeliyetçi, saplantılı bir zalim, katı bir kontrol delisi”... Hakkında çok şey söylenen, yazılan, çizilen; kendi içinde tezat nitelendirmeleri tek bir isimde toplayan Apple’ın kurucu ortağı Steve Jobs, şüphesiz ürünleriyle 21. yüzyıla iz bırakmış bilgisayar endüstrisinin öncülerinden biriydi. Onun eserlerinin sizi etkilemesi için onun ürünlerinin kullanıcısı veya taraftarı olmanız da gerekmiyor; çünkü onun tesiri olmasa teknoloji uygarlığının bugünkü biçimi ile var olmayacağını söylemek mübalağa sayılmayacaktır.

Tüm tartışmaların ötesinde Jobs’un kütüphanesine bir pencere açmak, kütüphanesinde yer alan kitapları derleyerek yakın plandan bakmak onun nelerden beslendiğini, dünya görüşünü nasıl şekillendirdiğini

daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Zira kişinin kimliği ile ilgili olarak ayrıntılı ipuçları, zihnini dekore eden esin kaynakları hakkında önemli işaretler ve kişisel felsefesinin izini sürecektir detaylı emareler o kişinin kütüphanesinde saklıdır. Bu kapsamda Jobs’un etkisi altında kaldığı kişi ve eserlere baktığımızda karşımıza çıkan ilk isim akıl hocası Sokrates ve öğrencisi Aristoteles ile Batı felsefesinin kurucularından olan Platon (Eflatun) [MÖ 427 - MÖ 347]’dur. Eflatun, hem sanata hem de bilime yönelik çalışmalarından ötürü belki de Jobs’un tüm hayatı boyunca en çok etkilendiği ve sevdiği düşünürlerdendi. Bir diğer isim olan Dylan Thomas [1914 –1953] ise Jobs’un şiir dünyasını inşa etmiştir. 20. yüzyılın en etkili şairlerinden olan Thomas’ın kullandığı alışılmamış ve ezber bozan imgeleri ile dokuduğu şiirlerinden oldukça etkilenen Jobs’un favorisi ise ‘Do Not Go Gentle Into That Good Night / Gitme O Güzel Geceye Usulca’ şiiridir. Jobs’un kütüphanesinde yer alan diğer başucu kitaplarına göz atacak olursak göze çarpanlar şunlardır:

Kral Lear, William Shakespeare [1605]: Klasikleri arasında Shakespeare’in büyük trajedileri ve konusunu tarihten alan kitaplar da vardı. İmparatorluğun

üzerindeki kontrolünü yitirirsen nelerin ters gidebileceğini son derece etkileyici bir tasvirle anlatan bu klasik Daniel Smith'e [Jobs Gibi Düşünmek, NTV yayınları] göre her CEO tarafından okunması gereken eserlerden biridir.

Moby Dick, Herman Melville [1851]: Amerikan edebiyatında insan ruhunun en müthiş incelemesi olan Moby Dick'in yazarının ve kitabının tutkulu bir hayranıydı. Gençken defalarca okuduğu bu simgesel kitabın başına buyruk başkahrmanı Kaptan Ahab ile zihinsel bir bağ kurar, inatçı ve kararlı yapısını kendine yakın hisseder ve Melville'in "Taklitte başarı elde etmektense, özgün bir işte başarısızlığa uğramak daha iyidir." sözünü kendine düstur edinirdi.

1984, George Orwell [1949]: Job'un en favori kitapları arasında ilk sıralarda olan Orwell'in bu kitabını işe aldığı kişilere de tavsiye etmiş ve aynı zamanda bilimkurgu niteliğindeki Apple'ın "1984" reklam filminde de bu distopyaya atıfta bulunarak ekibi ile birlikte "1984 neden 1984 gibi olmayacak?" sloganıyla Macintosh'u piyasaya sürmüştür.

Kozmik Bilinç: İnsan Zihninin Evriminin Bir İncelemesi, Richard Maurice Bucke [1901]: Zen ile ilgili olarak kütüphanesinde yer alan bu kitap rehberliğinde "Kozmik Bilinç" konseptini keşfetmeye çalışmıştır. Erich Fromm, kitabın yazarı Bucke için "Bilinç yerine kozmik bilinç deyimini kullanmakla kişinin içinde bilincin kaplamış olduğu bir alan, bir yer değil de ayırında olma işlevi daha iyi anlatılmış oluyor." yorumunu yapmıştır.

Şimdi Burada Ol, Ram Dass [1971]: Ruhanilik, meditasyon ve yoga konusundaki teorilerden oluşan bu kitap için Jobs "Fazlasıyla çarpıcı bir kitap. Beni ve birçok arkadaşımı dönüştürdüğünü söyleyebilirim." iftiraında bulunmuştur.

Mucidin ikilemi, Clayton M. Christensen [1997]: Jobs derinden etkilendiği bu kitap hakkında "Dönüşümü gerçekleştirmemiz Clayton Christensen'in "mucidin ikilemi" dediği şey yüzünden önemli; yani bir şeyi icat eden insanların onun ötesini görebilen en son kişiler olurlar genellikle ve biz kesinlikle geride kalmak istemiyoruz." ifadelerini kullanmıştır.

Ruhsal Maddeciliğin İçinden Geçmek, Chogyam Trungpa [1973]: Trungpa'nın benlik tahakkümünün ötesinde aydınlanmanın keşfi ile ruhsal olgunlaşma arasında nasıl bir bağlantı olduğunu açıklamaya çalıştığı bu kitap Jobs'un favorileri arasındaydı.

Bir Yoginin Otobiyografisi, Paramahansa Yoga-nanda [1946]: Hindistan doğumlu yazarın aralarında Mahatma Gandhi, Luther Burbank, Stigmatist Therese Neumann ve Rabindranath Tagore'un da

olduğu Doğu ve Batı'nın ruhsal açıdan olağan dışı insanlarına yaptığı ziyaretlerini anlattığı kitabıyla Jobs'un ergen yaşlarda tanıştığı ve her yıl bir kere okuduğu söylenir.

Mukussuz Diyet Şıfa Sistemi: Yiyerek Sağlığa Kavuşma Üzerine Kurulmuş Bilimsel Yöntem, Arnold Ehret [1922]: Bu kitabı okuduktan sonra Jobs yeme alışkanlığında radikal bir değişime gitmiş; hatta bir hafta boyunca elma yiyerek oruç tuttuğu zamanlar da olmuştur.

Tüm Dünya Kataloğu, Stewart Brand [1968]: Karşıkültür taraftarlarına "kendin yap, ekoloji, öz yeterlilik, holizm" gibi ekipmanları nasıl edinebilecekleri hususunda bilgiler sağlayan bu kitap için Jobs: "Neslimin kutsal kitaplarından biri" ve "Google çıkmadan 35 yıl önce çıkmış, kağıda basılı Google gibi bir şey" demistir. Aynı zamanda Jobs'un en çok atıfta bulunulan konuşmalarından biri olan California Üni.'deki konuşmasının ana fikrini bu kitabın "aç kal, budala kal (ing. stay hungry, stay foolish)" mottosu üzerine bina etmiştir.

Diet for a Small Planet / Küçük Bir Gezegen İçin Beslenme Biçimi, Frances Moore Lappe [1971]: Dengeli beslenme biçimi oluşturmaya çalışan bu kitabı Jobs okuduktan sonra et yemeyeye karar vermiş ve bununla da kalmayarak oruç tutma ve bünyesini arıtma gibi aşırı diyetlere de başlamıştır.

Zen Zihni, Yeni Başlayanın Zihni, Shunryu Suzuki [1970]: Jobs'un meditasyon dersleri aldığı ve ruhani danışmanı olan Shunryu Suzuki'nin bu kitabı klasiklerden biri olarak görülür.

Jobs'un kütüphanesini incelediğimizde çıktığı içsel yolculukta ona rehberlik edecek, yol gösterecek eserleri ağırlıklı olarak görüyoruz. Özellikle bu kapsamda insanı zihinsel huzura erdirmeye amaçlayan kuramlardan oluşan Zen Budizmi' ile yakından ilgilendiğini artık biliyoruz. Fakat not edilmelidir ki; Batı'da bir yaşam tarzı olarak yaygınlaşmış ve benimsenmiş - fakat Uzakdoğu'daki Zen Budistleri tarafından yadsınan ve yadırganan - Zen Bilinci yaklaşımında merkeze bireyin kendisi konumlandırılmış; başkalarına karşı adalet, hoşgörü ve merhamet gibi değerler ihmal edilerek geleneksel Budist ahlakından koparılmıştır. Jobs'un en çok eleştirilen yönlerinden biri olan ve karakterinin ayrılmaz bir parçası olan diğer insanlara karşı hoşgörüsüz ve merhametsiz yaklaşımını bu bağlamda değerlendirmek ve bununla ilişkilendirmek yanlış olmayacaktır. Kütüphanesinin diğer kısmında ise sanata, estetiğe ve yeniliğe olan tutkusunu besleyen; evrende iz bırakma arzusunu körükleyen, dünya edebiyatında da önemli yere sahip "farklı düşün" kaleminden çıkmış eserlerin Jobs'un fikri dünyasını dizayn ettiği açıktır. ■

KÜÇÜK VERİ NE KADAR BÜYÜK?

Fırat Demirel

Büyük veri 'nadiren' samanlıktaki iğneyi bulmanıza yardımcı olurken, insanların gerçek kimliğini ve arzularını ortaya çıkaran şey 'küçük veri'dir.

Arka Kapak / Fırat Demirel

'Veri yeni petroldür' diyenler de var; 'Veri yeni topraktır' diyenler de. Hiç şüphe yok ki bu benzetmeler teknik olarak birbirinden farklı. Fakat her ikisi de büyük ölçekte veri toplamanın yeni yüzyılın zenginlik kaynağı olduğuna açık bir vurgu yapıyor. Yine de her şeyin büyük veride saklı olduğunu düşünmek pek doğru değil. En azından ünlü marka danışmanı Martin Lindstrom öyle düşünüyor ve 'Small Data' adlı yeni kitabıyla büyük veri misyonerlerine dikkate değer bir bakış açısı sunuyor.

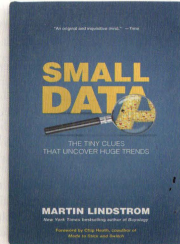
Uluslararası çok satan Buology'nin de yazarı olan Lindstrom, azı bir gözlemci ve uslanmaz bir araştırmacı. Üstelik alakasız gözükene gözlemlerini ustalıkla harmanlayarak markaların hayatını etkileyen kavramlar üretmeyi başarıyor. Zaten yeni kitabının adı bile büyük verinin zayıf karnına dokunduğunu pek âla fısıldıyor.

Daha önce yine bu köşede tanıttığım, Thomas H. Davenport'un Big Data @ Work kitabından hatırlayacak olursak; esas mesele büyük veriyi toplamak değil, veriyi analiz etmek. Yani verinin miktarı değil, onu nasıl analiz ettiğiniz para ediyor ve 'arsız' Lindstrom bu noktada sahneye çıkarak yine de bir şeyin eksik olacağını söylüyor; İçgörü.

Büyük veri analizinin içgörü çıkarmak konusunda yetersiz olduğunu söyleyen Lindstrom'a göre sunucu taralarında tonlarca kişisel veri depolayıp analiz edebilirsiniz. Fakat 20 yaşındaki bir genci tam olarak tanımak için o gencin gerçek hayatına (evet, yatak odasına bile) girmeniz ve 'küçük verileri' toplamamız gerekir. Büyük veri 'nadiren' samanlıktaki iğneyi bulmanıza yardımcı olurken, insanların gerçek kimliğini ve arzularını ortaya çıkaran şey 'küçük veri'dir. Bunun için de sahaya inip iyi bir alt metin okuması yapmanız ve küçük verileri analiz edip tutarlı bir kavram oluşturmanız gerekir.

Sibirya'dan Dubai'ye, Avustralya'dan Brezilya'ya uzanan küçük veri toplama hikayelerini anlatan Lindstrom, kitapta farklı milletler hakkında önemli gözlemlere yer veriyor. Marka tutkusu ile dini inançlar arasında kurduğu bağlantılar da dikkat çekici. Farklı ülkelerde dini inançlara bağlılığın azaldığını rakamlarla paylaşan Lindstrom, marka tutkusuyla dini inançlar arasında 10 ortak özellik belirlediğini ve popüler dünya markalarının bu özellikleri kullandığını söylüyor. Marka misyoneri olarak da tanımlayabileceğimiz Lindstrom, alışveriş merkezlerinin neden tüketim toplumunun mabedleri haline geldiğini anlamamıza da yardımcı oluyor.

Kitabın son bölümünde Lindstrom kendi uyguladığı 7C Metodolojisi'ni açıklamayı da ihmal etmiyor. Küçük veri toplamanın, yorumlamanın inceliklerine değiniyor ve marka algısını güçlendirmek isteyen şirketlere önemli tavsiyelerde bulunuyor. Eğer siz de markanızı insanların gerçekten arzu ettiği bir seviyeye taşımak istiyorsanız Small Data'yı okuyarak küçük veri madenciliğine ilk adımı atabilirsiniz. ■

Small Data
Martin Lindstrom
Çev. Ümit Şenşoy
Optimist

**"Rock'ın düşkün kralı,
sekiz yaşında bir kız çocuğu ve
yirmili yaşlarında uzun saçlı
genç adamların olağanüstü
öyküsü..."**

YeniKitap

profil

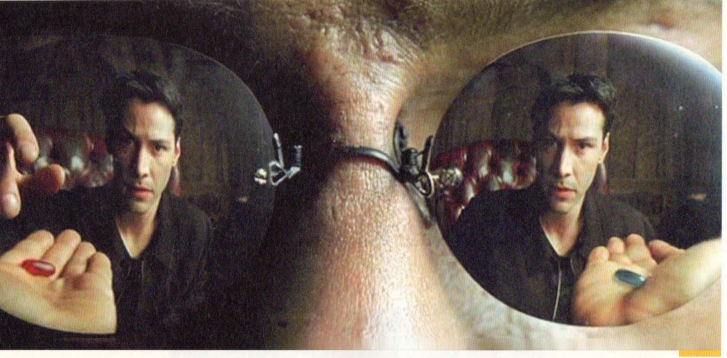
"biz kitaba inanıyoruz"

/profilkitap

/profilkitap

HUXLEY'İN HARİKALAR DİYARI

Tugba Coşkuner

Uyarlıklar için panzehir olma yükünü sırtlanmış yazarına rağmen kapitalizm karşıtı romanları sebebiyle olsa gerek, popüler sistem tarafından yeterince ilgi görmeyen bir yazardır Aldous Huxley. Bilim ve sanat adamı yetiştirmesiyle ünlü bir aileye doğmakla müjdelenmiş, idealsizlik haricinde hiçbir şeyden korkmayan, toplumsal sistemin umursamazlıkları kadar bir düşünürün katlanabileceği en son şeylerden biri olan görme kaybıyla da savaşmıştır. Omuzlarımıza geleceğe dair taşıyamayacağımız kaygılar yığan bir distopya örneği *Cesur Yeni Dünya* kitabıyla ve ona antitez diye yazdığı mükemmeliyetçi bir ütopya olan, dimağımızı yeni birçok fikre gebe bırakacak *Ada* romanıyla tanınır yazar. Bunun dışında felsefe, bilim ve edebiyat disiplinlerinde denemeleri, çevirileri de mevcuttur.

Cesur Yeni Dünya, geleceği psikanalitik yaklaşımla örgüleyen bir bilim kurgu romanı olarak düşünebilir. Kült eğitim metotlarından olan klasik koşullandırma ile yeni, gözlenebilir ve her dakikasına müdahale edilebilir düzene doğar doğmaz mozaiklenen bir nesil işlenir romanda. Bu neslin doğması, büyümesi, çalışması ve eş seçmesi oldukça ürktütücü aşamaların şahididir. Üreme teknolojisi ve uykuda öğretim tekniği de bu şahitlik için geliştirilen teknolojilerden biridir. Romanda tüm insani değerlerden arındırılmış,

komünizmi aratmayan bir çeşitlilik ve adalet sistemi vardır; din, eğitim, ahlak gibi vicdan denen otokontrol yöntemi ve özbenlik yok edilmiş, yerine psikolojik telkinlerle kurulan, acıyı azaltıp hazı arttıran haplarla inşa edilmiş, sağ çıkılması imkânsız yazgılardan bir yazgı sunulmuştur. Okumak gibi aklı başa devşiren alışkanlıklar çok sıkı kurallarla kontrol edilmektedir. Edebi duygular güdük bırakılmıştır ve edebi duyguların filizlenmesini sağlayacak lüzum gülünç bir değer olarak görülmektedir. Shakespeare'e dair atıflarla da bezenen kitabın kahramanları mükemmel, sorunsuz, acısız, aşksız bir düzen yaratmanın diyetini hissizlik pahasına ödemişlerdir. 1984 gibi başka bir kült romanla yarıştıran ve hatta karıştırılan *Cesur Yeni Dünya* anlatısının aslında konu benzerliği dışında başka bir ortak yanı yoktur onunla. İki romanın da başkaldırısı aynı payda olması rağmen işleniş, dokusu, kullanılan teknikler ve bakış açısı oldukça farklıdır. *Cesur Yeni Dünya*, 1984'e nazaran daha kolay okunabilir bir kitap olmakla beraber anlatımın destekçisi olan koşullanma ve psikanalitik kuramlar sebebiyle eğitim kökenli kişilerce daha çok tercih edilir. Roman içinde geçen hap alegorisinden ötürü akla *Matrix* filmi getirse de daha ziyade *Black Mirror* dizisinin *Fifteen Million Merits* bölümünü hatırlatmaktadır.

Ada isimli kitap ise *Cesur Yeni Dünya*'nın aksine, en iyi kaybedişlerin elimizin altında hali hazırda bulunduğu bu korkunç dünyada hâlâ insan kalabilmişlerin hikâyesini anlatır. Kitap, uygarlığa(!) rağmen uygarlaşabilen, özel adı Pala olan adanın halkına kıyasla iki gün sonra geçeceğini sandığımız yaraların kansere dönüşmesini fark edemeyen bizlerin algı kapılarının bambaşkalıklarını işler ve günümüz insanına gönderme yapar. Bu sebeple de eser, haklıy savunurken boğazına çalı çırpı dolanan her ebeveyn ve eğitimcinin başucu kitabı yapması gereken kitaplar listesindedir. Değnilen meseleler ve bu meselelere getirilen çözümler birçok kişisel gelişim kitabında verilmeyen ve verilebile tesirinin minimal düzeyde olduğu mevzulardır.

Bahsedilen gülbeşeker, marmelat ruhlu insanlarını yaşadığı Pala Adası, petrol zenginidir ve diğer devletler tarafından hedef tahtasının on numaralı çemberinin içindedir. Krallıkla yönetilen, insana dair tüm umutları omuzlamış adada, despotizm engellemek amacıyla bizdeki meclise benzer bir danışma kurulu vardır ve kral tek başına meclisi hiçe sayarak karar verme lüksüne sahip değildir. Kasıtlı olarak teknolojiyi asgari düzeyde kullanmaya dikkat eden ada sakinleri, sadece işlerine yarayacak cihazları deniz aşırı ülkelerden temin edip ellerinde kalanlarla da mutluluğu mesleki bir ciddiyetle icra ederler. Devlet ehlinin ihtiyaçtan fazlasını almama yönündeki tutumu halka sirayet etmiştir ve lüks yaşamla mücadele gibi herhangi bir derterli yoktur. Yaşamlarının en ideal şekilde idame ettirmenin çaresini alışverişte ya da daha çoğa sahip olmakta değil meditasyon ve yetkin bir sosyal ağda bulmuşlardır. Gandhi gibi üstatlardan mühlhem hazırlanmış mistik bir müfredata sahip eğitim sistemleri ise bizdekinden oldukça farklı bir yol tayin etmiştir kendine. Acıyla, sinirle başa çıkma yöntemleri bir romana rağmen oldukça uygulanabilir, akli başında metotlardır. Çocukları kendileriyle ve doğayla barışık kalabilmesi için verilen eğitime bakılırsa yazar mesele üzerine hallice düşünmüş, eserinin eksik kısımlarını oldukça iyi ikmal etmiş diyebiliriz. Kendini diğerlerinden yalıtılmış sandığımız ada sakinleri enformasyon çöplüğüne dönen dış dünyadan "geri" kalmamak ve diğer ülkeler tarafından demokrasi kisvesi altında işgale uğramamak için edebi ve alternatif tıp yönünden oldukça zengindir. Adada yerli dil haricinde İngilizce de konuşulmaktadır ve edebiyat eserleri, kitaplar dünyada baskısı milyonları bulan eserlerle yarışabilecek düzeydedir. Kitap kahramanlarının teknolojiden yoksunluğuna ve herhangi bir dünya gücüne ihtiyaç duymadan yaşayabilmesine bakılırsa adanın oldukça yetersiz bir yaşam standardına sahip olmasını bekleyen okuyucu, mutluluk ve uzun ömür gibi kriterlerin gerçek

dünyaya nazaran çok daha üst seviyede olduğunu görünce ağır dolusu şaşırır. Bunu eğitim sistemleri, doğum kontrol yöntemleri ve antidepresansız şekilde planlayıp kurdukları aile toplulukları ile sağlamaktadırlar. Aile topluluklarının işleyişi bizim kültürel kodlarımızın mısamaha gösterebileceği türdendir ama topluluğun sorunlu bir planlama olmadığı da aşikârdır. Huzursuzluk yaratan bazı şüpheleri de beraberinde getiren ideal toplum ve yaşayışının işlendiği fazilet ve umudun inşa noktası sayılabilecek ada, her güzel şeyin bir sonu olduğu sözüne binaen hüznünlü bir finale bitimlenir. Ada'ya her ne kadar kaza eseri düşse de casusluk ve petrol rezervlerini temin için gönderilen gazetecinin genç kralla ittifak kurması romanlarda bile güzel şeylerin ömür boyu sürmeyeceğinin ispatıdır. Kasıkların tuta tuta gülen kapitalizme ve postmodern dünyaya mükellem bir eleştiri getiren, Deli delilige direnirse bilgelige erer." cümlesini hak edecek derecede uygarlaşmaya direnen roman; hayatınızı ve algılarınızı kontrol etmeniz, paço düşünceyle savaşım vermeniz, sizi ve ömrünüzü tüketen bencil hayallerin peşinde koşmayı bırakmanız, düşüncelerinizin donuklaşmış klişeleşmesini engellemeniz için mektep gibi bağlanmanız gereken bir kitaptır. Güncel ve yüreğimizi daglayan zalimce olaylarla bağlantı kurabileceğiniz bir dram çizen yazarın, onca yıl önceden olabileceklerin en iyi ve en kötüsünü görebilme yetisine de minnettarız bu yüzden.

Yazar kimi zaman *Cesur Yeni Dünya*'daki gibi bir diktatörlük sistemine eleştiri getirir, kimi zaman bu modern ve akışkan sınırları belirsiz, paranın satın alabileceği her şeyle giren dünyadan kurtulmanın kılavuzunu sunar, bazen de Ada romanında olduğu gibi tüm dirlere karşı duruşunu ve onlarla savaşılması gerektiği düşüncesini katı suretle savunur. Bu eserlerden sonra, zihnimizde gelip geçici hisler bırakan köpürtülmüş romanların yerine *Akışkan Modern Dünyadan 44 Mektup ve Akli Karışıklar İçin Kılavuz* gibi kitaplarla Huxley'in aydınlığa açtığı kapıdan ilerlemenizi öneriyorum. ■

Cesur Yeni Dünya
Aldous Huxley
Çev. Ömit Tosun
İthaki Yayınları

Ada
Aldous Huxley
Çev. Seniha Akar
İthaki Yayınları

BAUDELAIRE'İN KARANLIK İÇDÖNGÜSÜ

Nihal Yormaz

*Kaynaşan bir milyon bağırsak kurdu misali
Cimbüş eder beynimizde iblis tayfası,
Soluduğumuzda, görünmez ölüm ırmağı
Sağır yakarışlarla kaplar ciğerimizi.*

Baudelaire

9 Nisan 1821'de Paris'te yalnız ve mutsuz geçireceği çocukluğundan habersiz biri doğdu. Büyüdü, okuldan atıldı; büyüdü, Latin Amerika'ya sürüldü, büyüdü Frengi hastası oldu ve toplumda küçüldükçe içinde dağlar kadar kocaman, nehirler gibi yolunu bulan duygular birikti. Bir gün herkes onu sözcüklerinin büyüklüğüyle anacak; fakat o, bunu hiçbir zaman bilemeyecekti.

Baudelaire'i anlatırken insanın eli ister istemez sembollere, metaforlara, benzetmelere gidiyor ve tabii haliyle de sıradan bir başlangıç yapıyorsunuz onu anlatacak satırlarınıza. Sanki bir sandığın içine çeşit çeşit benzetme, binlerce sembol, sayısız gizemli sözcük konmuş ve o sandığın kapısını aralayıp oradan gizli gizli en değişik sözcükleri seçmeniz için size bir şans verilmiş gibi hissedersiniz. Fakat siz hangi sözcüğü seçerseniz seçin yan yana geldiklerinde bir Baudelaire etmez. Sağır yakarış diyemezsiniz misal ya da görünmez ölüm ırmağı. İçer Kapaniş'ta "Sen gel, derdim, ver elini bana, gel şöyle." der ya hani işte o zaman ufaktan ürperir ve sandığın kapısını ardına kadar açarsınız. İşte o sandıktan Baudelaire için benim payıma düşenler, bu yazının devamında.

Charles Pierre Baudelaire dünyaya geldiğinde, henüz altı yaşındayken babasını kaybedeceğinden habersizdi. Charles, genç yaşında dul kalan annesinin başka biriyle evlenmesini bir türlü hazmedemeyecek ve zor bir çocukluk dönemi geçirecekti. 1832'de yatılı olarak Lyon koleji'ne gönderilecek, 1837'de yine aynı şehirde Louis-le-Grand koleji'nde eğitime devam edecekti. Geçirdiği mutsuz çocukluk, içinde kopan fırtınalar ve önüne geçemediği hayal kırıklıkları ona bu süreçte eşlik edecek ve iki yıl sonra da disiplin sorunları sebebiyle bu okuldan atılacaktı. Okuldan atılması sürecini takip eden dönemde ise hukuk

öğrenimi görmesi için maruz kaldığı aile baskısı, gelecekte yazacağı satırlarda kendini gösterecek bir isyanın, buhranın ve çaresizliğin temelini atacaktı.

Hayata böyle çetrefilli bir şekilde başlayan Baudelaire, hukuk öğrenimi görmesi için zorlandığı bu dönemde bohem bir hayat yaşamaya başladı. Girdiği çevreler onu edebiyat dünyasının önemli isimleriyle bir araya getirir ve Prarond, Levassieur, Philippe de Chennevières, Gerard de Nerval ve Balzac gibi isimlerle de işte bu sayede tanışmış olur. Ancak hiçbir şey toz pembe değildir ve Charles Baudelaire, babasından kalan mirasla yaşadığı bohem hayat yüzünden parasını hızla tüketmeye, sokak kadınlarıyla düşüp kalkmaya ve ailesini endişelendirmeye başlar. Ailesinin onun fikrini sormadan aldığı bir kararla Baudelaire, 9 Haziran 1841'de Bordeaux'dan ayrılan bir gemi ile Hindistan'a gönderilmek üzere yola çıkar. Fakat o, kendinden bekleneceği üzere yarı yolda gemiden inerek Fransa'ya geri döner. Bu yolculuk onun ufkunun genişlemesine oldukça ciddi bir katkıda bulunur. Zira Albatros, A Une Dame Créole ve A Une Malabraise gibi şiirleri, bu yolculuğun mirasıdır. Bu süreçte uzun sürecek bir aşka da yelken açar Baudelaire ve Jeanne Duval'le tanışır. Ortak görüş, Baudelaire'in birçok şiirinin ilham kaynağının Duval olduğu yönünde birleşir. Le Balcon, Le Parfum Exotique, Un Fantome gibi şiirleri bunlara yalnızca birkaç örnek. Le Parfum Exotique'te geçen şu satırlarda da bu aşkın ne denli büyük olduğunu anlamak mümkün:

*Gözlerim kapalı, bir sonbahar akşamında;
Sıcak göğsünün kokusunu içime çeker,
Dalarım; gözlerimden mesut kıyılar geçer,
Hep aynı günün ateşi vurur sularına.*

Hesapsızca para harcadığı bu dönemin ardından ailesinin miras hakkını geri çekmesiyle oldukça sınırlı bir harçlıkla geçinmek zorunda kalan Baudelaire'in alıştığı yaşam tarzını bu meblağ ile sürdürmesi mümkün olmaz. Bu durum, beraberinde borçları ve maddi sıkıntıları getirir. Zaten normalde de çok dışa dönük olmayan şair, iyice içine kapanır ve 30 Haziran 1845'te başarısız bir intihar girişiminde bulunur. Bu sarsıcı

Tüm kitapçılarda
ve marketlerde!

Türk
edebiyatının
seçkin
yazarları
**Eksik
Parça**'da
okurlarıyla
buluşuyor!

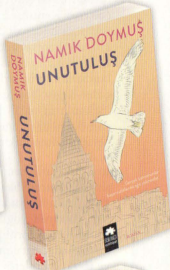
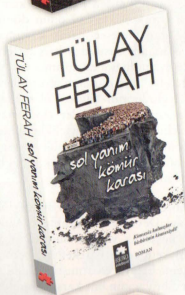
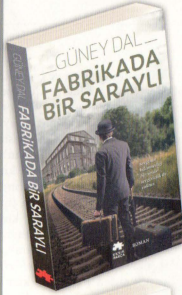
dönemde dahi Baudelaire edebiyat dünyasıyla bağıni koparmaz ve nihayet bir süre sonra bazı şiirlerini ve sanat eleştirisi yazılarını bazı dergilerde yayınlanmaya başlar. Dönemin ünlü tablolarıyla ilgili yazdığı eleştirilerinin toplandığı kitabı *Salon de 1845* de bu dönemde yayınlanır. Hemen ardından Edgar Allan Poe ile tanışır ve bir süre sonra onun şiirlerini Fransızca'ya çevirmeye başlar. Bu çeviriler Baudelaire'in şiirle olan ilişkisinin profesyonel bir boyuta taşınmasını sağlar. Artık bazı değerler onun için değişmeye başlamıştır.

Sene 1857 olduğunda artık Baudelaire için yeni bir sayfa açılma zamanı gelip çatmış ve çağdaş şiire öncülük edecek olan dünyanın en ünlü eserlerinden biri olan *Kötülük Çiçekleri* yayınlanmıştır. Bu eser kamuoyunda büyük yankı uyandırmış ve tabiri caizse ortaklık birbirine girmiştir. III. Napolyon döneminde yayınlanan bu eser, II. Cumhuriyet mahkemeleri tarafından toplum ahlakına aykırı olması gerekçesiyle yasaklanmış ve bununla da kalmayıp şairin mahkûmiyet giymesine sebep olmuştur. Özellikle dine saygısızlıkla ve müstehcenlikle suçlanan Baudelaire'in mahkûmiyeti şaire üç yüz frank, yamıncısına ise yüz franklık bir para cezasına çevrilir. Söz konusu şiirler de kitaptan çıkarıldıktan sonra yayınlanmasi için mahkemeden izin çıkar. Aynı dönemde Gustave Flaubert ve Balzac'ın da aynı gerekçelerle yargılanmış olduklarını göz önünde bulundurduğumuzda bu durum çok da şaşırtıcı değildir aslında.

Kendi iç dünyasındaki karmaşayı, toplumsal sorunları, çelişkileri ve inanç kavramlarını büyük bir ustalıkla yansıttığı *Kötülük Çiçekleri* sayesinde Baudelaire, ölümünün üzerinden yüzyıllar geçmiş olmasına rağmen hâlâ en büyük şairler arasındaki yerini korumaktadır. Hayatındaki tüm çalkantılardan nasibini alan dizeler içinde dizginlenemeyen arzulara, çılgın zevklere ve düşle gerçek arasında sıkışıp kalmış büyük bir duygu karmaşasına tanık olduğunuz *Kötülük Çiçekleri*, duygusalığa ve insanın iç dünyasına yönelen bir akım olan sembolizmin de şiirdeki başlıca temsilcilerinden biri yapmıştır Baudelaire'i.

Bu büyük şairin ilerleyen yıllarda yayınlanan diğer eserlerinde de daima bir bedbinliğe ve dünya düzenine karşı gösterdiği direnişe şahit olmak mümkün. Ancak üzücü olan; onun, hayattan hiçbir zaman dilediğince tat alamaması olması ve ölümünün de hazin bir şekilde gerçekleşmiş olmasıdır. Zira Baudelaire, bir süre Fransa'dan uzaklaşmak amacıyla 1864'te Belçika'ya yerleştiğinde orada da aradığını bulamayacağını bilmiyordu. Bu durum onda büyük bir öfke yaratır ve sonunda hem kötü yaşam tarzının hem de mutsuzluğunun bir getirisi olarak frengi hastalığı yüzünden felç geçirir. Annesi onu apar topar Paris'e getirmiş olsa da şair, 31 Ağustos 1867'de Paris'te hayata gözlerini yumar. Charles Pierre Baudelaire, ölümünden sonra bile yazı ve şiirleriyle Rimbaud'dan Mallarmé'ye, Yahya Kemal'den Cahit Sıtkı Tarancı'ya kadar birçok ünlü edebiyatçıya ışık tutmayı başarmış ve belki de hayalini kurduğu huzura ölümünden sonra kavuşabilmiştir. ■

Mehmet Ali & Akgansesefası

İnternet sitesi: www.unutulusadisi.com

kitap ve kültür dünyası

6

EKSİK PARÇA

Genel Dağıtım
İKİ A YAYIN DAĞITIM

Akşençer
Akşençer

KENTSEL HETEROTOPYA

Murat Acar

Kentler; küresel dünya düzeninin kadim ve bir o kadar da yeni öğeleri. Giderek evimiz haline dönüşen devasa yaşam alanları. Dünya nüfusunun yaklaşık %60'ından fazlasını barındıran bu mekânlar haliyle yeni dünyanın vazgeçilmez fenomenlerinden birisini oluşturuyor. İnkâ Medeniyeti'nden Antik Yunan'a, Selçuklulardan Rönesans'a, Uzak Doğu'dan kıta Afrika'sına kadar yerkürenin tüm coğrafyalarında varolan bu mekânlar, medeniyet yürüyüşünün tüm safhalarında yer alarak kimi zaman dönüşen kimi zaman dönüştüren unsurlar olmuşlardır. Stavros Stavrides tarafından kaleme alınan ve Ali Karatay'ın çevirisiyle Sel Yayınları'ndan çıkan "*Kentsel Heterotopya*"; tam da bu noktadan hareketle kentin özgürleşme mekânı olarak eşikleri ve onun dönüştürücü etkilerini ele alan bir eser olarak karşımıza çıkıyor. Kentin ne olduğu sorusundan hareket ederek bugün içerisinde bulunduğumuz duruma ışık tutan ve "kentsel adacıklar"dan oluşan metropollerde kurgulanan yaşam biçimlerinin "öteki" olarak adlandırılan gruplarla kurulacak ilişkiler eliyle nasıl daha özgür hale gelebileceğine ve böylelikle kentsel mekânların nasıl dönüştürüleceğine yönelik sorulara yanıtların arandığı bu kitap meselelere çok geniş bir perspektiften bakmamızı sağlıyor.

İnsanlık tarihinin en önemli dönüşümlerinden birisini oluşturan Sanayi Devrimi ile birlikte özellikle Batı toplumlarında başlayan ve tüm dünyada etkisini gösteren yoğun kentleşme hareketleri, beraberinde birçok problemi ortaya çıkarmıştır. Sağlıksız koşullarda, barınma ihtiyacının bile karşılanamadığı ve toplu ölümlerin baş gösterdiği Batı ülkelerinde; sınıfsal ayrımın en şiddetli şekilde kendisini gösterdiği kentsel mekânlar üretilmeye başlanmıştır. İşçilere ait mahallelere temiz su ve kanalizasyon hizmeti bile götürülemezken, üretim mekanizmalarını elinde tutan kesimin yaşam alanları ayrılarak bu mekânlara dönemin tüm olanakları seferber edilmiştir. Üretim mekanizmaları için insan hayatının ve kentsel mekânın feda edildiği dönemlerin yerini artık bugün yaşam alanlarının belirgin bir şekilde ayrıştığı dev metropoller almıştır.

Günümüz dünyasında milyonlarca insana ev sahipliği yapan, ölçeği dev boyutlara ulaşan tüketim ve üretim endüstrisinin gölgesinde yer alan kentlerin metropollere dönüştüğü bu mekânlar, ayrışmanın

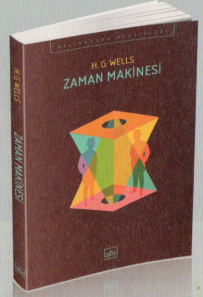
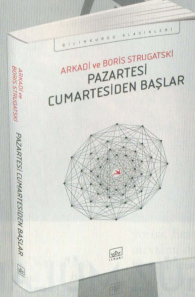
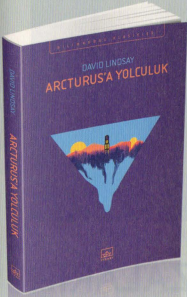
aynı oranda arttığı alanları ifade etmektedir. Sınıf temelli ayrımların yanı sıra sosyo-kültürel farklılıkların neden olduğu ayrımlar kentsel mekânda kendisini ötekilik adacıkları olarak ortaya koymaktadır. "Kendi"sinden farklı olanların yaşadığı kimi zaman fiziksel kimi zamansa psikolojik engellerle ayrılan, ötekilerden farklı kuralları olan ve sürekli bir kontrol mekanizmasını barındıran sınırlardan örülü kentsel adacıklar. Ve bu adacıklara atılacak adımların uç noktasında karşılaşmaların, karşılıklı anlaşmaların yapılabileceği değişim ve dönüşüm noktası olarak beliren eşikler. Foucault'un tanımladığı heterotopya kavramı üzerinden "öteki"lerle birlikte yaşamaya açılan geçit izlerinin kentsel mekânda arandığı "*Kentsel Heterotopya*"da ütöpik olana değil mümkün olan kentsel örüntüye ışık tutulmaya çalışılmış. Kentsel mekânın birbirinden farklı onlarca "adacık"tan oluşmasına karşın tek bir anakıta üzerinde varolduğunun hatırlanmasıyla birlikte engel olarak görülen eşiklerin birer özgürleşme mekânına dönüşebileceği vurgulanmıştır. Ötekiliğin artık bir farklılığı değil bir tanıma ve bir arada olma fırsatını sunmaya başladığı kentsel mekân; böylelikle birlikte sahiplenilen ve kurumların birlikte tesis edilen bir "müşterekleşme" aracına dönüşür. Bu yeni ve ufuk açıcı kavramla birlikte kent, birlikteliğin potansiyel gücüyle değişen/dönüşen ve paylaşım pratikleriyle Lefebvre'nin ifade ettiği gibi "kolektif bir sanat eseri" haline gelir.

Kentsel mekânın kolektif bir ruhla yeniden kazanılması ve herkes için yaşanılabilir, savunulabilir ve değerler üzerinde birlikte hareket edilebilir bir hal alabilmesi için değişik ufuklara açan bu eser okunmayı ve üzerinde düşünülmeyi hak ediyor. ■

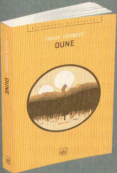

Kentsel Heterotopya
Stavros Stavrides
Çev. Ali Karatay
Sel Yayınları

BİLİMKURGU KLASİKLERİ

BİLİMKURGUYA YÖN VEREN BAŞYAPITLAR İTHAKI'DE!

Muhammet Ali & Akşam Serisi

www.ithaki.com.tr

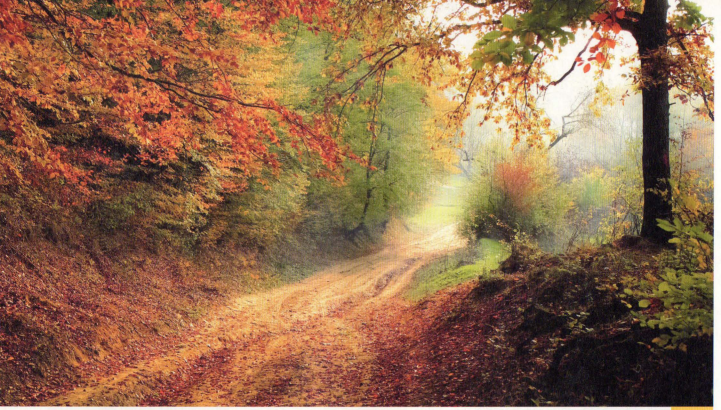
İnternet satış: www.ilknokta.com

twitter.com/ithakiyayinlari

facebook.com/ithakiyayin

Genel Dağıtım

GÜZ MÜLAHAZALARI...

Muhittin Şimşek

"Sonbahar ki acının değişmez dipnotudur" der, Metin Altok bir şiirinde. Öyledir sonbahar, güz ya da daha melankolik ifadesiyle hazan mevsimi. Hemen hiçbir şair yoktur ki, "Güz"e dair bir şiir yazmasın.

Kırlangıçların gidişinden, güllerin gazelinden, solan çiçeklerin dikeninden, yahut Mayıs başında söğüt ağacına çakıyla kazınan kalbin tazeliğini kaybedişinden midir? Yoksa, Onu hep andığı mehtaplı gecelerin bitişi mi? Deniz, ışıklı gemiler, imbatların bitişi mi? Bilinmez... Zaten güz şarkıları da hep bu sorulara cevap aramışlardır.

Mesela;

*"Derdi nedir bu sonbaharın,
Neden soldurur gülleri,
Nerden bulur bu insanlar,
Ben mutsuzken gülünecek şeyler."* der bir şarkı.

Buhranlıdır Güz mevsimi;

Gökyüzü daha bir yorgun olur. Yaprakların kanının çekilmesi, sararması, solması gibidir. İnsanın da kanı çekilir adeta güz mevsiminde, durgunlaşır, donuklaşır, kilo alır, pesimizm sarar her yanını. Dünyanın yükünü omuzunda taşıyormuş gibi olur. Silkelenecek, kendine gelmek ister. Heyhat; Baharı beklemek

zorundadır. Hatta bazıları kendini *Güz güllerine benzetir hiç bahar görmemiş gibidir*. Ancak; yeşilin her tonuna bürünmüş ağaçların ziynetlerini, süslü esvaplarını atışları, sararmış ve kurumuş, buruşmuş tenlerinin en ufak bir rüzgarla savruluşlarından, dallardan kopan her bir yaprağın süzüle süzüle yere düşüşünden etkilenmek için şair olmaya da gerek yok.

Telaşlıdır Güz mevsimi... Yeni okulla tanışacak miniklerin okul kayıtları yapılacak, bin bir heyecanla okul önlüğü ya da forması alınacak. Kitap temini için kırtasiyeciler dolup taşacak. Minikler rengarenk kalemtraşlar, silgiler, çantalar beğenecek. İlk defa okulla tanışacaklar, anne-babalarının da kendileri ile sınıfta oturmalarını isteyecek, ağlayacaklar. Şehirlerde servisler ayarlanacak... Öğretmenler tatillerini bitirip, görevlendirildikleri sınıftaki resimleri, sıraları, sandalyeleri gözden geçirecek.

Gündüzler kısalmış, hava erkenden kararmaya başlamıştır. Yaka-paçası dağılmış *mektep çocuklarının* cıvıltısı, akşam ezanına karışır sokaklarda. Yazlıkçılarının terk ettiği sayfiye yerleri sessiz, sakin. Tek tük kalan emekliler de iyiden iyiye yalnızlığı ve hüznü iliklerine kadar yaşar çok kalamaz, onlar da dönerler...

Eylülün toparlanıp gittiğinden, Ekimin de toparlanıp gideceğinden dem vuran kimi şairler, hazan mevsimini kendi ömürleri ile de eşleştirirler. Zira, ilkbahar çocukluk ve gençlik çağıdır. Meyveye duran çiçekler açar. İlk, orta, lise, üniversite okunur gelecekte meyye vermek için. Çırak, kalfa olunur. Ömrünün yazında usta olabilmek için. Yaz ayı, olgunluk dönemidir. Her türlü meyvenin verildiği mevsimdir. İlkbaharda açan çiçeklerin meyvesi toparlanır. Gündüzler uzun, günler aydın, geceler kısadır. Şen şakraklı her iki mevsimde de. Ya güz! Ya Sonbahar! Ah Hazan Mevsimi ahl.. Belki de en güzel Yahya Kemal anlatır bu mevsimi, kendi sergüzeşt-i hayatı ile de ilişkilendirerek;

*Fani ömür biter, bir uzun Sonbahar olur,
Yaprak, çiçek ve kuş dağılır, tarumar olur.
Mevsim boyunca kendini hissettirir veda,
Artık bu dağdağayla uğuldar deniz ve dağ.
Yazdan kalan ne varsa haşır neşir;
Günler hazinleşir, geceler ubrevileşir.
Teşrinlerin bu büznü geçer ta ilklere.
Anlar ki yolcu, yol görürün serviliklere.*

Havanın kurşunluğu, Yaz boyunca anne babasının dizinin dibinde olan gençlerin yüksek tahsil için büyük şehirlere gidişi, uzun günlerde ikindi çaylarına eşlik eden mahalle dedikodularının bitişi, daha da çok hüznü boğar insanı...

Günün ikinci vakti gibidir güz mevsimi.

"Ömrümüzün son demidir" Sonbahar.

Ya Kış? Onu demeye gerek yok. Tabiatın uyuduğu, günün yatsı vaktidir. Ölümün küçük kardeşi uykunun bastırıldığı an gibidir.

Anadolu, Güz melankolisini daha hafif yaşar. Anadolu kadınlarının yüreği toprak kokar, şerha şerha yarılmış elleri, kavruk yüzleri ile kışa hazırlanma vaktidir Güz mevsimi Anadolu'da... Tatil bitmiş, okullar açılmış, Yaz'ın hercaiılığı sona ermiştir. Kışlık erzak temini telaşı ile hemhal olunur Anadolu'da. Bulgur kaynatılacak, salça çıkarılacak, pekmez yapılacaktır, dolmalık biber patlıcan oyulup kurutulacak...

Bağbozumu mevsimidir aynı zamanda Güz mevsimi. Üzümler kesilir, taşınır. Sırf üzüm pekmezi yapmak için avlularda küçük havuzlar vardır. Yıkılan altın sarısı üzümler bez torbalara konularak evin erkekleri tarafından temiz bir çizme giyilerek çığnenir. Önce yavaş yavaş akar üzüm şırası, ezildikçe debisi artar. Bir taraftan da kocaman tencerelerde odun ateşi ile kaynatılır. Gece boyunca süren bu amele, sabaha karşı biter. Kaynatılmış ve nispeten kıvamlı hale gelmiş üzüm şırası ince tepsilerde güneş altına bırakılır. Ortalıkla kaplayan koku muhteşemdir. Şıra havuzu olmayan köylülere de hizmet verir bu

havuzlar. En çok hoşuma dolmalık oyulması giderdi. Sebze halinden çuvallarla alınan patlıcan, biber, kabak avlu kapısının önünde mahallenin diğer kadınları da çağrılarak oyulur. İçler de koyunu olan komşulara gönderilirdi. Eller kapkara olurdu...

Anadolu insanı Temmuzun, Ağustosun yakıcı gününde kavrukluğu ile girer güz mevsimine. Anadolu'da da, büyük şehirlerimizde de Eylül başı sünnet zamanıdır. Okullar açılmadan minik yavrularını sünnet ettirirler. Oysa düğünler daha çok Ekim ayında yapılır. Hasadını toplamış, cebine para girmiş Anadolu insanı evlilik çağına girmiş kızını ya da oğlunu evlendirir.

Yetmez... Kışlık odununu istifleyecek, hayvanının kışlık yemini tedarikleyecek, uzun kış geceleri için pestil, muska, dilme, sucuk hazırlayacak. Şehriye dökecek. Bu kadar işin içinde "Güz" ün "*Hazan*"ından "*Hüzün*"ünden ne kadar etkilenebilir ki Anadolu insanı? Dikkat ettiniz mi? Biz de uyduk hazan mevsiminin depresif halet-i ruhiyesine. İnsanızı, etkilenez. Esas itibarıyla her mevsimde olduğu gibi Güz mevsimi de, Allah'ın insanı oğluna ve canlı-cansız her bir mevcudata bahşettiği güzel bir mevsimdir. İnsan açısından; muhasebe yapma, özüne ve kendine dönme, özleştirme yapma imkanı verir. Hayatın, ilkbahar-Yaz aylarındaki gibi civil civil olmadığını, inişli çıkışlı olduğunu hatırlatır. Metabolizmanın yavaşlaması ile dingin ve olgunlaşmasını salık verir. O'ndan geldiğimizi ve tekrar O'na döneceğimizi tahtuttur ettirir. Tabiatın yaz-boz tahtası oluşunu seyrederek "Kün Fe Yekün" gerçeği ile yüzleştirir. Dökülen her bir yaprak, sararan her bir çiçek, göç eden her bir kırlangıç, gazel olan her bir gül, bu dünyanın kalıcı olmadığını haykırır bize. Sahip olduğumuzu zannettiğimiz hemen hiç bir şeye aslında iletileb satılamayacağımız gerçeğine ayna tutar. Ve tabii, hazan ve hüzün şairlerimiz de çok iyi bilir ki; her hüznün sonunda bir inşiar vardır. Tipki her sonbahar, rahimde bir ilkbaharı barındırdığı gibi.

Öyle ya, her bir mevcudat kendine yük olmaya başlayan parçasını atar. Birtkiler de öyle. Mesela ağaç; kendine lazım olan elementleri topraktan ve günden alır, büyür. Oysa sonbaharda azalan gün ışığı ile yaprak iş yapamaz hale gelir, misyonunu tamamlar. Ağaç da kendine yük olmaya başlayan yaprağı atar. Uykuya çekilir. Bir sonraki bahara daha canlı olmaya hazırlanır... Hani bir söz vardır. "Her şey zıddı ile bilinir" diye. Yokuş yoksa inişin, kararlık yoksa aydınlığın, sıkıntı yoksa refahın kıymeti bilinmeyeceği gibi, sonbaharsız ilkbaharın da kıymeti bilinmez.

Güz, her ne kadar kasveti ve buhranı ile bizi kuşatmaya çalışsa da, ona bir de içinde taşıdığı bahar açısından bakmalı diyorum... ■

DERİN DENİZLERİN MASALCISI SAMED BEHRENGİ

Sevde Özden

Eğer Samed Behrengi'nin yaşamı hakkında bilginiz varsa *Küçük Kara Balık*'i okuduktan sonra masalcının talihle anlatığı masalın benzerliği dikkatinizi çekecektir. Benim yaşadığım tam olarak buydu. Üniversitedeyken monografi dersinde sunum yapmak için seçtiğim konu Samed Behrengi'nin Hayatı ve Eserleri'ydi. Sonradan *Küçük Kara Balık*'i okudum ve Samed Behrengi'nin kendi yaşamını, yaşam görüşünü *Küçük Kara Balık* hikâyesiyle ölümsüz kıldığını gördüm. Şöyle ki Samed Behrengi Tebriz'de yoksul, Azeri ve çok çocuklu bir ailede dünyaya gelir. Küçük Kara Balık ise derede, annesinin yumurtladığı on bin tohumun içinde sağ kalan tek balıktır. Küçük Kara Balık yaşadığı oyukta ay ışığını, aydınlığın hasretini çekerek büyümeye başlar. Ve bir gün bu küçükçük yerde başıboş dolaşmalardan sıkılır, başka türlü bir yaşamın da olup olmadığını merak eder. Tüm karşı çıkmalara, hakaretlere ve ölüm tehditlerine rağmen yaşadığı oyunu terk eder. Arkadaşları onu uğurlarken, "Sen bizi aymazlıktan ayandırдың, bize öyle şeyler öğrettin ki daha önce hiç düşünmemiştik..." derler.

Samed Behrengi de İran'ın Azeri kesiminde yoksul köy çocuklarını cahillikten kurtarmak, onları eğitmek için köy köy dolaşmıştır. Öğretmenliği süresince de çocuklara hikâye kitapları yazmış, eğitim sorunlarını eleştirip çözümler sunduğu makalelerini çeşitli dergi ve gazetelerde takma adlar kullanarak yayımlatmıştır.

Özgürlüğü, eşitlikçi ve aydın bir insan olan Samed Behrengi tıpkı Küçük Kara Balık gibi yaşam serüveninde birçok zorlukla karşılaşmıştır. Baskıcı Şah rejiminde, Farsça dışında bir dilde eğitim vermenin ve eser yayımlatmanın yasak olduğu bir devirde de Behrengi anadili olan Azerice'de yazdığı eserleri yayımlatmak için çok çaba sarfetmiş ama yayımlatamamış, bu yalnızca onun daha da göze batmasına sebep olmuştur. Yaşamındaki bu ayrıntı ile biz de, minik balıkların ilerideki tehlikelerden bahsedip, bunları bile bile yine de gidecek misin sorularına, n'olursa olsun gideceğim,

diye cevap veren Küçük Kara Balığın serüveninin hemen orada dillere destan olmasını hatırlarız.

Yine Küçük Kara Balığın şu sözleri, Samed Behrengi'nin sanki yaşamdaki amacını özetler niteliktedir: "...Önemli olan, benim yaşamımın da ölümümün de başkaları üzerinde bırakacağı etkidir." Samed Behrengi hayatının on bir yılını öğretmenlik yaparak geçirmiş, Azerbaycan halk hikâyelerini derlemiş, tercüme yapmış, makaleler yazmış ve çocuk kitapları yazmış bir aydın olarak 29 yaşında 1968'de Aras Nehri'nde boğularak ölmüştür. Ölümünün sebebi hakkındaki çeşitli rivayetlerden biri Rıza Şah'ın, Behrengi'nin kitaplarında işlediği kötü karakterleri kendisine benzeterek onu boğdurmuş olduğu, bir başka rivayet de Rusya'ya geçerek ülkesini terk etmeye çalışırken boğulduğudur. Küçük Kara Balık'ın ise ölümlü muallakta kalmış ama ikisi de arkalarında bir sürü Küçük Kırmızı Balık bırakmışlardır. ■

Küçük Kara Balık
Samed Behrengi
Çev. Milad Salmani
Nar Yayınları

AMERİKA'NIN NEREDE OLDUĞUNU BİLMEM; SÖZCÜKKENT BU KİTABIN İÇİNDE!

Adnan Saracoglu

Yalnızca insanların ya da canlıların akraba olduğunu düşünmüyorsunuz öyle değil mi? İnsanlar bu bağları yıkım çağını başlatmaya bahane kılarken, canlılar mekanik bir bağın sefasını ya da cefasını sürerken, bu bağı çok daha nitelikli bir birikime dönüştürerler yüzyıllar hatta binyıllar öncesine dayanan akrabalığı, yalnızca zihnimizi kışkırtmak için değil bir o kadar insanlık birikimini renk, ırk, cins ayırt etmeksizin selamlamak üzere işleyen hep kitaplar olmuştur.

Milo, okuldan ve okul dışından tam anlamıyla bıkmış sonrasında önünde açılan yolu takip ederek diyarlar katederken su içtiği pınar başlarında ferahlayan Keloglan'ı, üstün niteliklerinden dolayı zindanlarda "Ya sabır!" çekmekle ödüllendirilen "Binbir Gece"nin genç sultanlarını, köstekli saati ve eksilmeyen telaşıyla Alice'in koşmaya yazgılı tavşanını ve daha nicelerini tek tek selamlıyor.

Yüzyıllardır içinde debelenip durduğumuz kutsal ciddiyet çağında her şey o kadar sorumlu bir şekilde yerine getirilmektedir ki Milo'nun bu absürt yolculuğu sizi çileden çıkarabilir. Beklentiler diyarından bungunluk diyarına savrulurken kullarlar kitapçığını sıkı sıkıya takip etmediğinden ötürü düşünenin yasak olduğunu ihmal edip saç baş yolduran Milo'nun "ahlaksızlığı" nasıl telafi edilecektir? Oysa "hiçbir şey yapmadığı sürece ne isterse, bir şey yapmadığı sürece de her şeyi" yapmasına izin verilmişken böylesi bir had bilmezliğin bağışlanmasının çok büyük bir lütf olduğunu kendimizden nasıl gizleyebiliriz? Yoldaşı –siyasi göbekbağı kesilmiştir- Çalar Çomar ile düşüncesini hem katik hem yakıt yaparak Sözcük kent'e uğurlanır ve kralın anlam zengini beş danışmanıya sözcük pazarında tamış olurlar. Üstad Lewis Carroll'ın, hem Alice hem de Köpan Avı kitaplarında, zihnimizdeki tüm nöronları ateşlediği söz oyunları, sözcük dalışları, cümle sabuklamaları bu bölümlerin itibaren yoğun bir şekilde işgal ediyor kitabı (nerde böyle hayırlı işgaller). Sadece kitaplar dünyası ya da yüksek kültür kodları değil, aşına olduğumuz pazar alışverişleri için de kaynak niteliğinde bu kitap: "Doğrudan bahçesinden, taptaze eğerler, amalar ve fakatlar" almayı kim istemez ki! Dünyadaki bütün sözcüklerin yetiştiği bahçeleri, büyüdüğü ağaçları görmek için uyanık tur organizatörlerine ihtiyaç duymayıpımız ne büyük bir nimet!

Sonsuz anlatılar ummanı Binbir Gece Masalları –keşke herkes bu şaheseri Borges'in körlüğüyle görsen- öyle

Mehmet Ali & Akşamsefası

çok parantez açar ki bir yerde artık siz açılan ve kapanan hikâyeleri bırakıp bitmeyen bir masalın delicesine mutlu tutsağı haline gelirsiniz. Onu selamlarcasına geçmişin tozlu defterleri açılır ve "Laf Ebesi"nden tüyolar alınır, yolun savrulmasına birkaç çentik atılır başka hikâyelerle keşişeceği Çehoven bir hamleyle hissettirilir. Nispeten tek kusuru, döngüsel bir sınırsızlık yerine çizgisel bir sınırlılığa sahip olmasıdır. Martaval Böceği'nin mide fesadına uğraması sonrasındaki safsatası "konuşma çağının" tüm tikanıklıklarını kullaklarımızı bağırıyor; hemen hemen her şeyi savunan, neredeyse hiçbir şeyin altını doldurmayan zavallı bir retorik!

Bölmelere ayrılmış olan kitap, zengin bir alternatif dünyada yapılan absürt bir yolculuğun duraklarını tek tek geçerek sonunda bütüncül bir dünya tasavvuruna sahip olma fırsatı diye de görülebilir. Bilge kralın iki oğluna bıraktığı dünyanın, yol yordam farklılığının fetişleştirilerek "akıl ve ahenkten" uzaklaşması, derinleşen bir kutuplaşmayla yazlaşması, dünyaya aşılmaz gözükten engellerin doluşması, bungunluk diyarlarının, şaşkoloz bayırlarının, beyhude hayallerin, kestirme yargıların, kıvamında bir "bakış açısı"nın engellemesi sonrasında yeniden devreye sokulup sokulamayacağına cevabını bulacağız bu kitapta. ■

Hayalet Gışe
Norton Juster
Çev. Yasemin Akbaş
YKY

ACİL DURUMDA CANAVARI ÇAĞIRIN

Ümit Yaşar Özkan

Masallarda bir of çekersiniz ve birden Of Dede ya da Hızır yanı başınızda belirir. Onu bilmeden siz çağırışınızdır. Dert dermanı çeker.

Patrick Ness'in *Canavarın Çağrısı* adlı fantastik ilk gençlik romanında da canavar Conor'a "Beni sen çağırдын." diyor. Conor'ın annesi kanser. Babası başka bir kadınla evlenmiş, Amerika'da yaşıyor. Annesinin hastalığından sonra Conor iyice kabuğuna çekilmiş. En yakın arkadaşından bile kopmuş. Bu güçsüz görüntüsüyle okulun zorbaları için açık hedef hâline gelmiş durumda. Bunlar yetmezmiş gibi bir de geceleri kan ter içinde uyanmasına sebep olan korkunç bir kâbusla boğuşuyor. Yani dert bir değil ve bu genç adamın yardma ihtiyacı var. Canavar ona nasıl yardım edecek: Hikâyeler anlatarak ve onun kendi 'gerçek' hikâyesini anlatmasını sağlayarak. Bu gerçek, canavardan daha korkunç. Zaten Conor canavara 'Korktuğum şeyler var ama sen onlardan biri değilsin.' diyor 'Senden çok daha korkunçlarımı gördüm ben.'

Ness'in romanı son zamanlarda çocuk ve gençlik edebiyatında çokça karşımıza çıkan kayıpla yüzleşme meselesini ele alıyor. Ölümle, acıyla ve mutsuzlukla hesaplaşamayan, bunların hayatın bir parçası olduğunu fark edemeyen çocuklar, derin ve iyileşmez yaralar taşıyorlar (Hatırlarsanız Ters Yüz adlı animasyon da üzüntü ve mutsuzluğun neşe kadar doğal olduğunu ancak bunu kabullenerek sağlıklı ve tam bir kişiliğe sahip bireyler olabileceğimizi işliyordu). Bu tür hikâyelerin edebiyatta ve sinemada çoğalması anlaşılabilir bir durum; çocukların ve gençlerin manevi bağımsızlık sistemlerini güçlendirecek bu tür güçlü hikâyelere ihtiyaç var. Hayat hiç de öyle toz pembe değil. Acılar, umutsuzluklar, kayıplar hiç ummadığınız bir anda üzerinize çökebiliyor ve onlarla baş edebilecek donanımına sahip değilseniz dağılıyorsunuz.

Conor'ın çağırdığı canavar gerçek. Yani yazar, bu canavarın çocuğun bilinçaltının bir ürünü ya da alegori olduğunu düşünmemizi kesinlikle istemiyor.

Canavar anlattığı hikâyeleri yaşayan ve gören kişi olarak Conor'a aktarıyor; hatta onun da görmesini sağlıyor. Patrick Ness, porsuk ağacında ete kemiğe bürünen bu yaratığı, İngiliz ve Kelt folklorunun derinliklerinden çıkarıyor ve hikâyeyi dinleyenlerin kendi derinliklerine bakmalarını istiyor. Canavarın anlattığı hikâyelerde ve Conor'ın hayatında/hikâyesinde hiçbir şey görüldüğü gibi değil. Hayat denen bu karmaşayla baş edebilmek için onu anlamak ve çözümlmek gerekiyor.

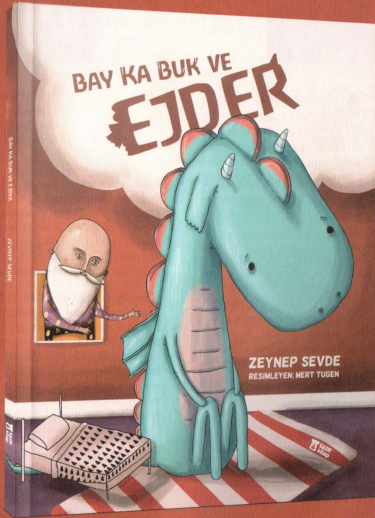
Hikâyeler iyileştirir. Canavarlar korkutur. Peki, bir canavarın anlattığı hikâyeler ne yapar? Şöyle diyebiliriz; canavarın anlattığı hikâyeler bizi derinlerimizde ittiğimiz korkularımızla, karanlığımızla, öfkemizle yüzleştirerek iyileştirir. Canavar, Conor'ı kabusuyla hesaplaşmaya zorluyor.

Ness'in romanı sinemaya uyarlandı ve yakında ülkemizde de gösterime girecek ama siz önce kitabın kendisini okuyun. *Canavarın Çağrısı*, vahşi ve şifalı bir hikâye. ■

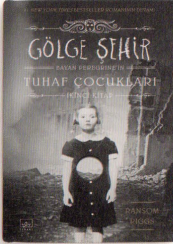
Canavarın Çağrısı
Patrick Ness
Çev. Arif Cem Ünver
Tudem Yayınları

Zeynep Sevd'e den, küçücük karanlık evinden dışarı çıkmak için can atan ama Bay Ka Buk'un sözünden de çıkamayan bir ejderha yavrusunun biraz hüzünlü, biraz neşeli, oldukça ilham veren hikâyesi...

GENÇLİK BAŞIMDA DUMAN

Tuğçe Nida Sevin

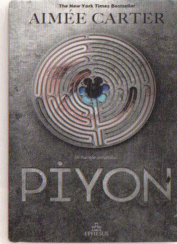

Bayan Peregrine'in Tuhaf Çocukları
Ransom Riggs
Çev. Aslı Dağlı
İthaki Yayınları

Ransom Riggs fantastik korku türündeki gotik hikâyesinde tuhaf yetenekleri olan bir grup çocuğun maceralarını bir dizi ürkütücü ve tuhaf fotoğrafla destekleyerek farklı bir hava yaratmış.

Büyükbabasının korkunç bir şekilde öldürülmesi ve gördüğü aylarca süren ürkütücü kâbuslardan sonra on beş yaşındaki Jacob terapi görür ve bunun ardından büyükbabasının uçabilen, dev kayaları yerinden oynatabilen ve tuhaf özelliklere sahip çocukların yaşadığını iddia ettiği Galler'deki gözlerden uzak bir adaya gider ve bahsi geçen terk edilmiş yetimhaneyi bulur. Adımını bu yıkıntılara attığında anda ise büyükbabasının anlatıklarının doğru olduğu ortaya çıkar ve Jacob kendisini tuhaflığın hâlâ kol gezdiği bir yeraltı dünyasında bulur fakat istemeden de olsa bu dünyayı ortaya çıkarmış olur ve yazarın ürkütücü unsurları hiç de çekinmeden kullandığı, üstüne bir de çoğunlukla bızpazarlıktan ve koleksiyonculardan temin edilmiş, ifadesiz yüzlü ve tuhaf görüntülerdeki çocukların görselleriyle süslediği, aksiyonun da eksik olmadığı soluksuz okunan bir macera başlamış olur.

Üçlemenin son kitabı Ruhlar Kütüphanesi eylül ayında raflardaki yerini alırken, Bayan Peregrine'in Tuhaf Çocukları'nın Tim Burton tarafından filme çekilen uyarlaması da 30 Eylül tarihinde gösterime girdi.

Piyon
Aimee Carter
Çev. Melda Dincel
Ephesus Yayınları

Herkesin on yedi yaşına geldiğinde ne kadar zeki olduğunun tespit edildiği bir zekâ testi sonucu sayılarla sınıflandırıldığı bir gelecekte, Kitty Doe bir III'tür; olabilecek en alt sınıflardan birisi. Kitty aslında fazlasıyla zeki olmasına rağmen okuyamıyordu ve en azından IV'e ulaşamadığı için hayalindeki hayatı yaşıyamayacağını düşünerek kaçmıştı.

Karşısına çıkan soylu bir aile üyesi ona VII olabileme şansı sunduğundaysa kabul etmekte tereddüt etmedi; bir dizi operasyondan geçecek ve ünlü ve yakın zamanda ölen Lila Hart'ın yerini alacaktı. Fakat bunun tabii ki bir bedeli vardı, Kitty'nin kendisinden istenilenlerin hepsini yapması gerekiyordu aksi halde bunun sonuçlarına her zaman en büyük destekçisi olan erkek arkadaşı Benji katlanacaktı. Peki ama Kitty kurallara mı uyacaktı yoksa dünyaya bir piyondan fazlası olduğunu kanıtlayabilecek miydi?

Carter'ın distopya serisindeki ilk kitap güzel bir başlangıç olmanın ötesinde okuduğunuz çoğu distopya romanının ötesinde bir şey vadetmiyor ancak farklılık yaratmak adına zorlanmış bir anlatımı da yok. Bilimkurgu, macera ve romans türlerinin bir karışımı olarak yaratılmış hikâyede geçmiş havası fazlasıyla hakim. Elbette yönetim yozlaşmış durumda. Fakat yazarın kalemi kendinizi rahatlıkla hikâyenin içinde kaybedebileceğiniz kadar sağlam ve anlatım son derece sürükleyici sürprizlerin de sizi beklediğini bilmelisiniz...

KİTAPLARIN ARASINDA GEÇEN BİR ÖMÜR

Asla Ayrılmayacağız
Emiko Jean
Çev. Zehra Uzun
Novella Dinamik

Alice Cellie Monroe kan, trajesi ve sırlarla birbirlerine bağlılardı. Akıl hastanesine yatırılan Alice, iki kız kardeşi Cellie'nin çıkardığı yangında ölen erkek arkadaşı Jason'ın kabuslarıyla boğuşuyordu. Aklında ise bir tek intikam vardı. Jean'ın Alice'in günlük girişleriyle ördüğü geçmiş gerilimli bir yolculuk vadetse de fazlasıyla hızlı ve derli toplu sunuş şekli gizemi birazcık baltalı. Yine de kitabın geneline hakim karanlık bir hava ve özgün bir tarz olduğu bir gerçek.

Ölüm Adası
John Dixon
Çev. Ebru Sürmeli
GO! Kitap

Hayati koruyucu aileler ile islahevleri arasında geçen ve başı derdten bir türlü kurtulmayan boks şampiyonu Carl Freeman, girdiği son kavgada rakiplerinin hepsini hastanelik edince çıkarıldığı mahkeme tarafından cezalandırılmış ve dış dünyasıyla bağlantısı olmayan Meksika kıyısında bir adaya gönderilir. Burası hiç kimsesi ve gidecek hiçbir yeri olmayan çocuk suçluların son durağıdır ve sadist eğitim çavuşlarınınca yönetilmektedir. Dixon'ın aksiyon yüklü gençlik edebiyatı romanı her türden okurun ilgisini rahatlıkla çekebilecek yaratıcılığa sahip.

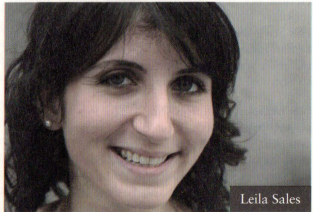
Mehmet Ali & Akşamsefası

1984 yılında Boston'da ailesi ve kedisiyle birlikte büyüyen Leila Sales, küçük yazar, oyuncu ya da şarkıcı olmak istiyormuş. Sales'in bu tercihlerden yazarlık kısmının gerçekleştirilmesi en kolay tercih olduğunu fark etmesi, her ne kadar karaköde "Her Mickey"yi çok başarılı bir şekilde söyleyebiliyor olsa da, çok uzun sürmemiş.

Daha ilkökula giderken, hepsi de tek boynuzlu atları ya da kedileri ya da prensesleri ya da prens tek boynuzlu atları içeren neredeyse bir milyon tane resimli çocuk kitabı yazmış ve resimlemiş. Yedi yaşına geldiğinde beşizler; Marissa, Larissa, Clarissa, Melissa ve Alyssa hakkında daha uzun bir hikâye yazmış. Onlar prenses değillermiş fakat tabii ki soylu bir baloya davet edilmişler.

Ortaokul ve lise yılları boyunca yayımlanmamış beş adet gençlik edebiyatı romanı yazmış. Aynı zamanda tiyatro kulübünde rol almış, jimnastik yarışmalarına katılmış, münazaralarda yer almış ve çok fazla okul ödevi yapmış. Liseden sonra Chicago Üniversitesi'nde psikoloji eğitimi almış ve okul gazetesinde bir köşede yazmaya başlamış. Tabii ki yayımlanmamış bir roman daha yazmış, ancak bu defa Olga ve Paul Menn Vakfı tarafından bu roman için bir ödül kazanmış.

Üniversiteyi bitirdikten sonra New York'ta bir çocuk kitapları yayıncısında çalışmaya başlamış, hâlâ da aynı yayınevinde çalışmaya devam ediyor. Gündüzleri başkalarının romanlarını okuyan Sales geceleri kendi romanlarını yazmaya devam ediyor. İlk romanı 2010 yılında yayımlanmış ve yazarın o günden beri yayımlanmış beş gençlik edebiyatı romanı var. Yabancı Yayımları tarafından yayımlanan ve kendisini bulmaya çalışan Elise'in hikâyesini konu alan Bu Şarkı Hayatını Kurtaracak da bu romanlardan birisidir.

Leila Sales

Ezgi Durmuş
@aylakmatmazel

BÜYÜKLER SAYILARA BAYILIRLAR

Bir varmış, bir yokmuş. Türkiye adında bir ülkede, Küçük Prens adında bir çocuk yaşıyormuş. Çocuk popçu muymuş, oyuncu muymuş neymiş; bütün dergilerde boy boy resimleri çıkıyor, her objenin üstüne resmi basılıp satılıyor. Öyle popülermiş ki, adının geçtiği her şey anında tükeniyormuş. Küçük Prens'i de tüketiyormuş tabii bu durum. Çünkü artık kendisi bile ne işle uğraştığını bilmiyormuş. Oysa zamanında severek yaptığı bir mesleği varmış; Hayat Bilgisi öğretmeniymiş. Bakmayın siz çocuk dendiğine, büyüklere ders verecek kadar bilgiliymiş. Sonra mı? Sonra araya reklamlar girmiş, Hayat Bilgisi müfredattan kaldırılmış, Hayat Bilgisi öğretmenleri ise *Lifestyle Blogger* olarak sosyal medyaya atanmış. Herkes her şeyi onlardan öğrenir olmuş; filmleri, şarkıları, kitapları ve hatta nasıl nefes alınacağını... Hâl böyle olunca, Küçük Prens çok üzülüş "Bunca zaman insanlara hiçbir şey öğretememişim." diye ve bir anda yok olmuş. Ardında kalan sadece bıraktığı şu notmuş: "Büyükler, sayılara bayılırlar."

Ben ortaokulda tanışmıştım Küçük Prens'le. Az konuşur, çok dinlerdi. Çok dinlemeyi ondan öğrendim. En sevdiği oyuncak kelimelerdi. Kelimelerle oyun hamuruymuş gibi oynardı Küçük Prens; bazen kocaman bir tebessüm bazen de incecik bir hüznü yazardı. Uzun bir süre anlamadım, bir kelime usasının onca afili cümle kurabileceksen neden bu

notu bıraktığını. Şimdi yeni yeni anlıyorum o notla aslında ne anlatmaya çalıştığını.

Çocukken en sevdiğiniz hikâye kitabının adını hatırlıyor musunuz? Eminim hatırlıyorsunuzdur, çocukken sevilen şeyler asla unutulmaz. Pekî o kitabın kaç sayfa olduğunu hatırlıyor musunuz? Ya da kaç lira olduğunu? Eminim hatırlamıyorsunuzdur, ben de hatırlamıyorum. Çünkü çocuktuk, sayılarla işimiz yoktu. Bir kitabın değerini sayfa sayısı ile ölçebilecek kadar matematiğimiz de yoktu tabii. Fiyat-performans değerlendirmesi yapmak büyüklerin işiydi. "İncecik kitap, bu kadar para eder mi?" demek, bize düşmezdi. Bize düşen okuduğumuzu anlamak ve o hikâyelerden ders çıkarmaktı. Maalesef, zamanında okuduklarımızı çok da iyi anlamamışız ki, birçoğumuz o derslerden kaldı. Öyle olmasa, sayılar üstümüzde böyle bir egemenlik kuramazdı.

Yakın zamanda Yekta Kopan'ın, hem Haldun Taner hem de Yunus Nadi Öykü Ödülü'ne layık görülüşü *Bir De Baktım Yoksun* adlı öykü kitabını okudum. Öyle büyük bir keyifle okudum ki, biter bitmez tüm diğer öykü kitaplarını da aldım. Uzun zamandır roman ve deneme dışında kitap okumamıştım. İşte o an fark ettim ki ben de artık sayılara bayılan büyükler kervanına katılmıştım. Bu zamana kadar hiçbir öykü kitabını inceliğinden memnun olarak almadım. Sipariş verebilmek için orta seviyede İngilizce bilmeniz gereken kahvecilere verdiğim paraya acımadım, ama incecik diye bir kitaba bir kahve parasını vermekten kaçındım. Madem o kadar para veriyordum, biraz kalın olsun diye kitabımı, hemen okunup bitmesindi, değil mi?

N'oldu, söylediklerim tanıdık mı geldi? Gelmesin. Çünkü sayılar yanıltıcıdır. Kimi yazar sayfalarca anlatır da ulaşamaz okurun ruhuna, kimisi kısacık bir öyküyle sonsuza kadar yer eder hafızalarda. Bir kitabın ne kadar uzun anlatıldığı değil, ne kadar yoğun hissettirdiğidir önemli olan. Siz de benimle hemfikirseniz, aradığınız kitaplar ince diye sırtımızı döndüğümüz öykü kitaplarındadır. Yaşar Kemal, Tomris Uyar, Sait Faik, Haldun Taner gibi isimlerden bahsederken boşuna iliklemiyoruz önümüzü. Meziyet, incecik bir kitaba, kocaman bir dünyayı sığdırabilmekte ne de olsa.

"İnsan kendi hayatını bile ancak iyi bir hikâyede okuyunca anlayabilir." diyor Yekta Kopan kitabında. Öyle. Teşekkür ederim öykülerile bana kendimi nerede bulacağımı hatırlatan Yekta Kopan'a ve sayıları unutturan Küçük Prens'e... ■

Eda Selimoğlu
@kitaplarimlamutluyum

AĞAÇTAKİ ANLAM ARAYIŞI

İnsanlar genellikle bir ağaca, dallarına takılan bir uçurtmayı almak, meyve toplamak, mahsur kalan bir kediyi kurtarmak ya da bunlara benzer nedenlerle çıkarken Pierre'in bir erik ağacına çıkmak için yaşamsal boyutta bir amacı vardı. Anlam arayışı...

Zihnimizi büyük bir fabrikaya benzetirsek, orada ürettiğimiz her düşünce, anlam kontrolünden geçtikten sonra yaşamımızda yer alıyor sanki. Bunun için de bir şeyleri değerli görüp görmemek bizim ona hissettiklerimizle ilintili olabilir. Peki bizler yüklediğimiz anlamlar üzerinden mi kendimizi mutlu ya da değerli kılıyoruz acaba? Resim yapmayı seven bir ressamın boyalarına yüklediği anlam, belki de onun bu resim yapma eylemini anlamlı kılıyordu. Fakat öte yandan, parmakları olmayan birinin piyano çalmayı anlamsız bulması da yine o eyleme yüklediği anlamdan doğuyordur kim bilir.

Her şeye iyi ya da kötü bir anlam yüklediğiniz yaşamda, günün birinde birisi karşınıza geçip bugüne dek yaptıklarınızın hiçbir anlamı olmadığını söylese ne düşünürdünüz bilmiyorum ama, Pierre Anthon böyle hissetmiş olacak ki, 7A sınıfının ilk gününde, tüm eşyalarını çantasına koyup sınıfı terk etti. Sonrasında ise bir erik ağacına çıktı. Pierre'i o ağaçtan indirmek hiç de kolay olmayacaktı.

Çocuk ya da çocukluk denildiğinde genellikle masum eylemler aklı gelse de, kitabın altını çizmek istediği önemli bir ayrıntı, saflığın ve masumiyetin zaman ve koşullara göre değişebileceği gerçeği bana göre. Çünkü Pierre'i ağaçtan indirmek için arkadaşlarının ona hayatta anlamlı bir şeylerin olduğunu ispatlama çabalarında yer yer dehşete düşebiliyorsunuz. Bu süreçte çocuklar öncesinde oldukça azimli ve naif düşüncelerle yola çıkıyorlar. Fakat anlam arayışları giderek kendileriyle korkunç bir mücadeleye dönüşüyor. Hırs bedenlerine zehirli bir sarmaşık gibi dolanmaya başladığında ise anlam uğruna yaşamda değerli kıldıklarından zalimce vazgeçişlerine tanıklık ediyorsunuz. İşte bu noktada insan düşünmeden edemiyor. Belki de çevremizdekilerin bize ait ve önemsedığımız bir takım şeylerden vazgeçmemizi istemeleri düşüncesinin altında, kendi yaşamlarındaki eksikliklerden kaynaklı bir hayıflanma yatıyordu. Tıpkı kitaptaki çocukların bu uğurda kendilerine özgü, onları diğer insanlardan ayıran bir takım özellikleri örneğin dini inançları, iyi niyetleri, çocuk tarafları ya da sevgilerini arkadaşlarının isteği üzerine acımasızca kaybetmeleri gibi.

Aradığımızı uğruna zaten elimizde olanları da kaybetmek, ağzına kadar dolu bir bardağa halen su doldurmaya çalışmak gibidir. Bu da susuzluğumuz gidermek için bir çözüm sağlamaz. Yaşam başlı başına bir arayış mıdır tartışılır elbette ama diğer yandan ne aradığınıza da bağlı bir yerde. Sanırım bu durumda yapılması gereken en doğru şey, sahip olduklarımızla birlikte yaşamın içinde var olabilmek.

Yaşadığımız çatı altında himayesinde yetiştiğimiz kişilerin öğrettikleri ve yaşamda uyguladıkları da bizlere örnek olabilecek bir güttedir. Pierre'nin ailesi bu anlamda birçok açıdan irdelenebilir, babasının 68'lerde kalmış hippy yaşam tarzına sahip olduğu düşünülürse.

Nihilizmin sınırlarında gezerken, aslında yaşamda her şeyin bir anlamı olduğunu anlatan ironik bir eser aynı zamanda. Her şeyin anlamsız olduğunu ispat etmek için Pierre'in çıktığı erik ağacı anlamın ta kendisi bana göre. Yaşamda tutunacak bir dal ararken ağacın görkemini de gözden kaçırmamak gerekir diye düşünüyorum. ■

Seda Eroglu
@oykuhane

PENCEREDE BİR GEMİ "İÇİMİZDEKİ ÇOCUK"

Pencere kenarına oturmuş, bir eylele buğulu camın üzerine gemiler çizen, diğer elinin parmaklarıyla da lüle lüle saçlarıyla oynayan çocuğa bakıyorum uzaktan. O mu daha kırılgan, içimdeki çocuk mu bilmiyorum. Penceredeki gemi hangi limana umutlar demirmek üzere yola çıktı damlalar üzerinde, karararsızım. Oysa çocuk olmak mutluluktuk, özgürlüktü, umuttu. Özgürce uçurtma uçurmakta umut mavisi bir şehrin semalarında. Pamuk şekerini burnunun ucu pembeleşerek yemektir. Kırmızı bisikletinin tekerine taktığı gülcükleri bir nisan sabahına armağan etmektir. Sonra yavaş yavaş pencere ardında izlemeye başlandı çocukluk. Birileri daha çok oyun oynarken birileri daha çok saklandı.

Meğer ne çok sebep varmış içimdeki çocuğu öldürün... Çevresel etmenler, ekonomik durum, ailesel faktörler ve onlarca o gülür yüzlü şirin çocuğun artık diğer çocukların içinde bile kendini yalnız ve mutsuz hissetmesine sebep oluyormuş biz bilmeden. Çoğu zaman da aile içinde ebeveynlerin bilinçsiz davranışlarıyla çocuğun o ışık saçan umutları törpüleniyormuş. Sonra bir bakıyorsunuz enkaz bir çocukluk ve hiç çocuk olunmadan yaşanılacak bir hayat...

Doğan Cüceloğlu'nun kaleminden "*İçimizdeki Çocuk*" tam da bu noktada aç önce çizdiğim sahneyi aydınlatıyor. O, içindeki çocuğu herhangi bir sebepten bastırıp eksikliğini bugününe taşıyanları "yetişkin çocuk" olarak adlandırıyor. Aslında etrafımızda

yetişkin çocuklara sıkça rastlıyoruz. Hiç dikkat ettiniz mi, çevrenizde mutlaka sürekli küskün, kızgın, gergin, saldırgan, pısrık, yobaz veya tutkunluğu olan insanlar vardır. İşte onlar sağlıklı aile ortamında yetişip çocukluğunu orada, o zaman diliminde bırakıp büyüyen ve bu açıklarını da geliştirdikleri bu savunma mekanizmalarıyla kapatmaya çalışan kişilerdir. Halbuki değerli olduğu kendisine hissettirilen, güven ortamında büyüyen, yakınlık ve dayanışma duygusunu yaşayan, sorumluluk almayı öğrenen, zorluklarla nasıl mücadele edeceğini çözen, mutlu ve kendini gerçekleştirme olanağı bulan ve manevi yaşamın temellerini öğrenen çocuğun gelişimi sağlıklı bir şekilde tamamlandığı ve ilerleyen zamanlarda iç çocuk ile bağlantı sağlandığı bu kitapta ustaca işlenmiş. Bu bakımdan kitap, her birimizin içindeki boşlukları anlamlandırır ve belki de çocuklarımızı yetiştirirken hangi noktalara özen göstermemiz gerektiğini gösteren ender kaynaklardan bir tanesidir. Çünkü eğer bir anne baba çocuğuna sürekli müdahale ediyor ve çocuğun kendi karar verebilmesini, kendi ölçütleriyle davranabilmesini kısıtlıyorsa, çocuk da bir süre sonra hayallerini bir kenara koyup yaşaması gerektiğini düşündüğü hayata kendini hapsediyor. Böylece çocuğun içinde konuşan iç ana babanın ortaya çıkardığı, kendi gerçeğinden uzaklaşmış bir nesil yetiştiriyor, hayaller sadece pencere buğularına çiziliyor.

Bu kitabı okuduktan sonra bugüne kadar başınıza gelenlerin ya da yaşadığınız şeylerin sebeplerini anlıyor, eksik yanlarınızla barışıyorsunuz. Biliyorsunuz ki artık her şeyin bir sebebi vardı ve geçti; geçmiş de geçmişte kaldı. Artık pencere önündeki çocuğu içeri alma zamanı... Şimdi içinizden geçen, gözlerinizin içini güldüren o büyük hayalinizi düşündüğünüzde size "ama" ile başlayan cümleler kurduran bir güç varsa bilin ki o içinizde bir yerlere saklanan iç ana babadır. Size zamanında söyledikleri bir şey içinize öyle bir yer etmiştir ki, hayalinize doğru bir adım atacak olmanız, sizi "sonra öyle olur, böyle olur"larla doldurmaya başlar. Siz siz olun içinizdeki ana babanın sesini biraz kısın, çünkü içinizdeki çocuğun size ne söylediğini duymak için diğerini biraz kırmak lazım. Sonra ~~anında~~ yüzünüzde hafif bir tebessüm çizilecek. "Vay be! O ölmemiş!" diyeceksiniz, "İçimdeki çocuk ölmemiş."

Şimdi bakıyorum da pencere önündeki çocuk umutlu. Cama çizdiği gemiye ne yüklemesi gerektiğini de biliyor artık. Biraz umut, biraz cesaret, biraz sabır... Halbuki sen de bir gemi yap ve içindeki çocuğun kırılganlıklarını gönder başka limanlara. Ve unutma, içindeki çocuğun sesini duyduğunda, yarın her şey çok daha güzel olacak! ■

GÜNEŞİĞİ KİTAPLIĞI

20.yıl

Behçet Çelik, Müge İplikçi, Behiç Ak!
Çocuklar için yazdılar ...

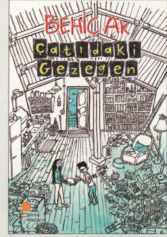
Edebiyatımızın özgün yazarlarından Müge İplikçi, okurlarını yeraltı karanlığından güneşli zeytin bahçelerine çıkarıyor. Rant uğruna yitirilenleri, umut ve sevgi penceresinden aktaran roman, dayanışmayı yüceltiyor.

DONDURMAM TILSIM
Müge İplikçi

Çağdaş edebiyatımızın önemli öykücülerinden Behçet Çelik'in ilk çocuk romanı oyunların peşinde. Roman, aile ortamındaki eğlenceli yaz kampıyla yaşam alanlarındaki köklü değişikliklerin çocuklar ve yetişkinler üzerindeki etkilerini incelleme düşündürüyor.

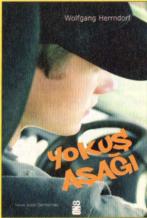
ÇANTASIZLAR KAMPI
Behçet Çelik

Mizah ustası Behiç Ak, yine çok renkli, eğlenceli, bir o kadar da düşündürücü bir romanla, unutulmuş değerleri hatırlatıyor. Roman, yetişkinlerin koyduğu sınırları ve rutin yaşamın dışına çıkmayı başaran çocukların hayallerine ortak oluyor.

ÇATIDAKİ GEZEĞEN
Behiç Ak

**Fatih Akın'ın *Elveda Berlin* adıyla
sinemaya uyarladığı roman!**

2011 Altın Gençlik Edebiyatı Ödülü
2011 Clemens Brentano Ödülü

Çağdaş Alman edebiyatının hayata erken yaşta veda eden özgün kalemi, konu ve karakter seçimleriyle büyük yankı uyandıran romanında, yollara düşen iki arkadaşın, yaşamı ve kendilerini keşfetme sürecini çağın ruhunu yansıtan bir sesle anlatıyor.

YOKUŞ AŞAĞI
Wolfgang Herndorf
Türkçesi Suzan Geridönmez

ON8
on8kitap.com

on8@on8kitap.com facebook/on8kitap
twitter/on8kitap instagram/on8kitap

Mehmet Ali & Akşamsefası

info@gunisigikitapligi.com facebook/gkis.gunisigikitapligi
twitter/_Gunisi instagram/gunisigi_kitapligi

Güz 2016
Katalogu/muz
yayında!

SİNEMAYA RUH ÜFLEYEN KEŞİŞ YÖNETMEN: ANDREY TARKOVSKI

İsmet Şen

Modern sanatın seçtiği yol yanlıştır, çünkü hayatın anlamını arama adına salt kendini onaylama peşinde koşmaktadır. Bu yüzden bu yaratıcı uğraş, kendi bireyci eylemlerinin bir kerelik değerini haklı göstermeye çalışan egzantrik kişilerin garip bir çabasına dönüşmüştür. Ne var ki, bireyin kendini sanatta kanıtlaması imkânsızdır, çünkü sanat daha farklı, genel ve yüksek bir düşünceye hizmet eder.

Arka Kapak / İsmet Şen

İtiraf etmeliyim ki onun kendine has anlam dünyasına vâkıf olmak çok yoğun bir entelektüel birikim ve kültürel çaba gerektiriyor. Hele her karesi yoğunlaştırılmış bir ahlaki ciddiyet kıvamında olan filmlerini anlamak his çeperlerini, beyin cidarlarını hayli zorlayacak kadar güç bir iş. Bu zor işe kalkışmaya çağım, haddim de değil zaten.

Hiç kuşkusuz Tarkovski filmlerinin en ayırt edici özelliği “yoğun ahlaki ciddiyeti.” Her şeyden evvel o, sinemayı bir eğlence sanatı olarak

görmüyordu. “Sinemayla ilgilenmemin sebeplerinden birisi de sinema dilinden beklediğim şeye denk düşmeyen bir sürü film görmüş olmam.” derken kendi kişisel hikâyesine dair çok önemli bir hakikate dikkat çekiyordu: Hem biçim hem de muhteva bakımından keyfiyetten yoksun filmlerin her geçen gün artış göstermesinin ruhunda uyandırdığı büyük ıstırap. Bu nedenle gişe kaygısı gütmeyen, kemmiyetçe az ancak keyfiyet bakımından oldukça ‘ağır/yoğun’ filmleriyle, efsünkâr bir dünyanın kapısını araladı ve seyirciyi oraya davet etti. Bu, sinemaseverler için oldukça yeni ve bir o kadar da şaşırtıcı bir deneyim oldu. Zira biçimsel olarak kurgu, tek plan/uzun çekimler ve renk gibi teknik özelliklerin yanı sıra anlatım dilinin geniş bir metaforik düzlemde olması, seyircilerin birçoğunun pek de alışık olmadığı ve itiraf etmek gerekirse hayli ‘sıkıldığı’ bambaşka bir tecrübeydi. Elit sinema izleyicisi ve dönemin dünya sinemasına yön veren yönetmenlerin onu hak ettiği konuma yerleştirmesine mukabil, hızlı shot’lardan ve klasik anlatı dilinden hoşlanan sinema seyircileri tam da bu yüzden onu ‘anlaşılmaz’ ve ‘kafası karışık’ buldu. Oysa o tüm bu eleştirilere şu cevabı veriyordu: “Sinema, genelde anlaşılabilir olmayan, yüksek bir gerilim gerektiren bir sanat formu. Anlaşılmayı istemiyor değilim, ama

söz gelimi Spielberg gibi genel kamuoyuna da film yapamam, yapabileceğimi anlasaydım mahcupiyet duyardım. Genel bir izleyici kütlesine ulaşmak istiyorsanız sanatla hiç ilgisi olmayan Yıldız Savaşları ve Süpermen gibi filmler yapmalmısınız. Bu, halka ahmak muamelesi yaptığım anlamına gelmiyor, ama kinseyi hoşnut etmek için de sıkıntıya girmem kesinlikle.”

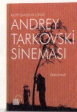
‘Anlaşılmama’ onun için büyük bir sorun değildi. Bir keresinde filmlerini çocukların daha iyi anladığını belirterek izleyicilere şunu tavsiye etmişti: “Film sırasında bir anlama aramaya başlarsanız olup biten her şeyi kaçırsınız. İdeal seyirci bir filmi içinden geçtiği kırları seyreden bir yolcu gibi seyreder.” Belli bir süre Tarkovski’nin filmlerinde kullandığı imgeler, yoğun anlatı dilinin ustaca istimali ile husule gelmiş metaforlar kendisine sık sık sorulmaya başlandığında ise şu serzenişte bulundu: “Herkes bana filmlerimde şu veya bu şeyin ne anlama geldiğini soruyor. Korkunç bir şey bu! Sanatçının anlamlarıyla ilgili soruları cevaplaması gerekmiyor ki. Bir anlam ararsanız eğer olup biten her şeyi kaçırsınız. Bir film sırasında düşünmek o filmi deneyimlemenizi kesintiye uğratır. Bir saati parçalarına ayırın, artık çalışmaz olur.”

Özellikle belirlemek istediğim bir diğer nokta da Tarkovski’nin filmlerinde inşa ettiği ‘inanç dünyasına’ ilişkin olacak. Onun filmleri, genel olarak hem Doğu’nun hem de Batı’nı ruhsuz/köksüz maddeciliğine, hissiyatı hiçe sayan materyalizmine, yerkürü sakinlerinin sorunların çözümü için gelenekten kopup moderniteye râm olmalarına ve doğanın insansızlaştırılmasına bir başkaldırıdır. Sovyet Rusya’daki rejimin maddeci karakterini de göz aldığımızda Tarkovski’nin filmlerinin adeta bir ‘inanç manifestosu’ hüviyetinde olduğunu söylemek hiç de yanlış olmayacaktır. “İnanç olmazsa insan manevi köklerinden yoksun olur. Kör bir insan gibi olur.” ifadesi onun tam olarak nerede durduğunu anlamamızı bakımından bize önemli ipuçları veriyor. Modern zaman insanının hayatında yer alan maddi sorunlara gömüldüğünü ve kendisine ait manevi bir hayatının da bulunmadığını kavrayamadığını belirten Tarkovski, şu önemli hakikate oldukça güzel bir benzetme ile parmak basmıştı: “Bugün ruhun gelişmesine önem vermiyoruz, geçmişte olduğundan da fazla. Tam tersine öyle görünüyor ki ruhu köksüzleştirmek için elimizden geleni yapıyoruz. Bala şişşen sinekler gibi maddiyata gömülüyoruz ve orada kendimizi rahat hissediyoruz.” Yine bir seferinde insanlığın kendine inanmayı bıraktığını, bugünün insanının şarkının ritmine uyarak ağzını açıp kapayan ama hiç ses çıkarmayan bir koro şarkıcısı gibi olduğunu

kaydetmiş ve eklemişti: “Ne de olsa diğerlerinin hepsi şarkıyı söylüyor. O da söylemiş gibi yapıyor; çünkü diğer seslerin yeteceği kanısında. Böyle davranıyor, çünkü kendi şahsi eylemlerinin önemine artık inanmıyor. İnançsız insan içinde yaşadığı toplumu davranışlarıyla etkileyebileceği umudundan tümüyle yoksun bir insan.”

Ruhunu kaybetmişler içinse daha ağır bir betimleme kullanmıştı: “Ruh hakkında o kadar az şey biliyoruz ki, yolunu kaybetmiş köpekler gibiyiz. Siyasetten, sanattan, spordan, kadın sevgisinden konuşurken kendimizi rahat hissediyoruz. Maneviyata dokunduğumuz anda yolumuz kaybediyoruz.” Bu nedenle Tarkovski, insan yaşamının içine düştüğü ruhsuzluk-maddecilik devr-i daiminin ve kişioğlunun kendi kendini ittiği bu anlamsızlıktan kurtulması için ruh ve beden, duygu ve düşüncenin birliğini savunuyordu.

İnanç konusu ve kendi kavramsallaştırması ile ‘maneviyat’ meselesi Tarkovski için o kadar mühimdi ki o, insanın özü itibarı ile manevi bir varlık olduğunu söylüyor, hayatın anlamının bu maneviyatın geliştirilmesinde yattığını savunuyordu. Yanlış anlaşılmasın; her türlü dünyevi meşgale den azade, kendisini tamamı ile mistisizme ya da dine adanmış bir yönetmen görüntüsü çizmek gibi bir niyetim yok. Ancak ‘sinemayı bir dua’ olarak gören bu büyük yönetmen, filmlerinin birbirinden farklı da olsa aynı gerekçe ile yapılmış olduğunu şöyle izah ediyordu: “İnsanın kendini içinde bulduğu muğlak konum yüzünden, kendi iç dünyasında yaşadığı çatışmayı tartışmak için bir tür manevi ideal ile bu maddi dünyada var olmanın zorunluluğu arasındaki çatışmayı anlamak.” Onun ruh ve düşünce dünyasını anlamak isteyenlere, Tarkovski’nin 1962’den vefat ettiği 1986 yılına kadar kendisiyle yapılmış röportajları derleyip kitap haline getiren John Gianvito’nu çalışmasını tavsiye ederim. ■

Andrey Tarkovski Sineması
Bâbek Ahmedî
Çev. Faysal Soysal, Veyssel Başçı
Küre Yayınları

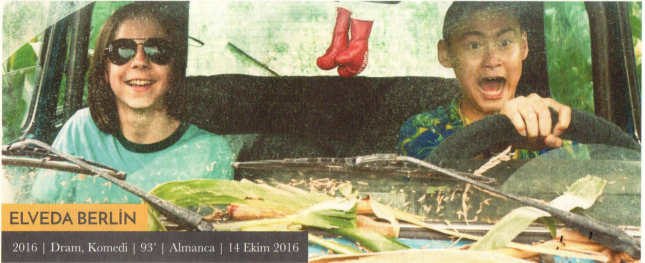
Şiirsel Sinema
Andrey Tarkovski
Çev. Ebru Kılıç
Agora Kitaplığı

ALLAH'IN ELÇİSİ: HZ. MUHAMMED

2016 | Dram, Aksiyon, Biyografi | 170' | Farsça | 28 Ekim 2016

Baran ve Cennetin Çocukları gibi yapımlara imza atarak önemli bir başarıya ulaşan Majid Majidi'nin yönetmen koltuğunda oturduğu yapımda başrolleri Mahdi Pakdel, Sareh Bayat, Mina Sadati ve Ali Reza Shoja-Nuri paylaşıyor. Filmin kadrosunda Mohsen Tanabandeh, Dariush Farhang ve Siamak Adib de yer alıyor.

Film, 7.yy'da Mekke'de ve Hz. Muhammed'in etrafında gelişen olayları konu ediniyor. Abraha'nın fil ordusuyla Mekke'ye yönelişi sebebiyle tedirgin olan Mekke halkı çaresizdir. Hz. Muhammed'e hamile olan Hz. Amine geri kalan Mekke halkı gibi kaçıp dağlara saklanamaz. Abraha kimseliklerin olmadığı şehri kolayca ele geçirebileceğini düşünür; ancak filler Mekke'ye doğru bir adım dahi atmaz. Ardından milyonlarca ebabil kuşu, Abraha'nın ordusunu taş yağmurlarına tutarak yok ederler. Bu olaydan tam bir ay sonra Hz. Muhammed doğmuştur. Hz. Amine'nin kucakındaki minik bebek dünyayı kökünden değiştirecektir.

ELVEDA BERLİN

2016 | Dram, Komedi | 93' | Almanca | 14 Ekim 2016

Çağdaş Alman edebiyatının sevilen yazarlarından Wolfgang Herndorf'un 30 ülkede yayımlanan, 2 milyondan fazla okura ulaşan romanı Yokuş Aşağı (Tschick), Altın Ayı ödüllü Fatih Akın'ın "Elveda Berlin" (Goodbye Berlin) filmiyle beyazperdeye taşındı.

Türkiye'de ON8'in 2013 yılında edebiyat okurlarıyla buluşturduğu Yokuş Aşağı, 2011 yılında Alman Gençlik Edebiyatı Ödülü'ne değer görüldü. Türkiye'de 30 Eylül'de sinemaseverlerle buluşacak film, ilk gençliğin saflığını, heyecanını, cesaretini ve içtenliğini tattırarak bir hikâyeye sahip. Roman, zengin ve iletişimsiz bir ailede büyüyen 14 yaşındaki Maik ile sınıfa yeni gelen Rus göçmeni Çik'in (Tschick) sıradışı dostluğunu anlatıyor.

iTunes'DA BU AY

RÜYA

2016 | Dram | 106' | Türkçe | 21 Ekim 2016

Sine, günümüzdeki mimarlık pratiğinin aldığı biçimden hoşlanmayan genç bir kadın mimardır. Yedi uyuyanlar menkıbesinden hareket ederek mağara biçiminde farklı bir cami modeli tasarlamıştır. Ancak inşaat bir sürü problem nedeni ile yarım kalır. Stres nedeni ile Sine'de uyku hastalığı başgösterir. Sine sonunda bir uyku hastalıkları merkezinde tedavi olmayı kabul eder, merkezde iken bir düş görür: Düşünde yedi uyuyanlar mitinin içindedir ve olaylara şahit olmaktadır. Rüya-dan uyanır, ancak fiziksel ve ruhsal olarak değişmiştir. Etrafındaki kimse ondaki bu değişikliği farketmez. Sine uyku hastalıkları kliniğine her gidişinde fiziki ve ruhi olarak değişir; her değişimde ise etrafındaki engellere ve kendi meselelerine daha evvel yaptıklarından farklı biçimde yanıt vermeye başlar.

Derviş Zaim imzalı film Ekim ayının önemli Türkiye yapımları arasında yerini almaktadır.

JUILETA

2016 | Dram | 99' | İspanyolca | 28 Ekim 2016

Almadovar karşımıza yine bir kadın hikayesiyle çıkıyor. Cesur ve ilgi çekici söylemleriyle önemli bir sine-macı olan Almadovar'ın bu filminden ise; kocası Xo-an'ın trajik ölümünün ardından Julieta, kızı Antia ile Madrid'te yeniden bir hayat kurmaya çalışmaktadır. Ancak yaşadıkları acı, onları yakınlaştırmak yerine birbirlerine daha da uzaklaştırır. On sekiz yaşına kadar Julieta ile yaşayan Antia, bir gün hiçbir açıklama yapmaksızın evi terk eder. Julieta kızını ararken onu ne kadar az tanıdığını fark eder. Bir gün yolda karşılaştığı, Antia'nın en yakın arkadaşlarından Bea'dan kızının yerini öğrendiğinde Julieta'nın geçmişine olan yolculuğu ve hesaplaşması da başlar...

Mehmet Ali & Akşamsefası

GİZLİ DÜNYA

2015

5 yaşındaki çocuğu ile küçük bir odaya hapsedilen kadının gerilim dolu kaçış hikayesi anne-kızın sevgisine odaklı.

ÇÖL KRALİÇESİ

2016

Arap çöllerinde İngilizlerin milim milim kazandıkları mevsizlerin hikayesi İngiliz casusu Gertrude Bell'in kişisel macerası ile işleniyor.

KRAL İÇİN HOLOGRAM

2016

Amerikalı pazarlamacının Suudi kralına hologram sistemi satma hikayesi eğlenceli bir Tom Hanks performansı olarak sahnede.

ALICE HARİKALAR DİYARINDA 2

2016

Klasik Alice hikayesi farklı bir yorumla beyaz perde-de, bu sefer hem çocuklar hem büyükler için keyifli bir macera olarak işlenmiş.

EDEBİYATIMIZDAN SİNEMAYA GEÇEN HİKAYELER

Celil Civan

TÜRK SİNEMASI ARAŞTIRMALARI

tsa.org.tr

Mizah, aşk ve toplumsal/siyasi meseleler sinemanın her zaman ilgisini çekmiştir, halen de çekmeye devam eder. Bugün sinema eserleri dışında televizyon dizileri de benzer malzemeyi kullanır; nitekim Türk dizilerinin Yeşilçam'ın yerini aldığı sık sık dile getirilir.

Arka Kapak / Celil Civan

Sinemanın icadından sonra 1895 öncesinin metinlerine bakıldığında, sinematografinin metinlerin dünyasında önemli bir yere sahip olduğu görülür. Homeros destanlarından kutsal kitaplara, bir Tolstoy veya Charles Dickens romanında dil ve anlatım kadar görsellik de ehemmiyet taşır. Nitekim bunun farkında olan Rus yönetmen ve teorisyen Sergei Eisenstein film teorisini inşa ederken Dickens romanlarını ve başka metinleri inceler.

Sinema edebiyat ilişkisi, söz konusu sanatın doğumundan itibaren çok yakın gelişme de ilişkisinin zaman

zaman aşk zaman zaman da nefret biçimine büründüğü söylenebilir. Sinema edebiyat eserlerini beyaz perdeye uyarlamak için ne kadar hevesliyse edebiyat cephesi de bu uyarlamaları şüpheyle karşılamaktan hiç çekinmez. Zira edebiyat eseri her okurun kendi zihninde “görselleştirdiği” bir metinken filmin kendisi senaristin, yönetmenin, dahası yapımcının süzgecinden geçer. Bu da uyarlamanın daha başlangıcında günah keçisi ilân edilmesine sebep olur.

Diğer yandan yetmişlere kadarki teorik perspektif romanı asıl, filmi ise kopya olarak görür. İkilikler üzerine kurulu sözmerkezcil (logocentric) bakış, edebi eseri asıl kaynak metin olarak değerlendirdiği için film, iyi veya kötü olsun, asıl metnin yerini alamaz ve her zaman üvey evlat muamelesi görür. Ancak yetmişlerden itibaren yapısalılık sonrası düşüncenin akademiye egemen olmasıyla, ikili karşıtlıklara (asıl-kopya, ruh-beden, söz-yazı vs.) dayanan sözmerkezcil bakış açısı yerini “her şeyin bir metin” olduğu, mutlak doğrunun yerini sayısız yorumun aldığı bir düzleme bırakır. Bu tarihten itibaren filmin kendisi bir kopya olmaktan çıkar ve bir “film-metin” olarak

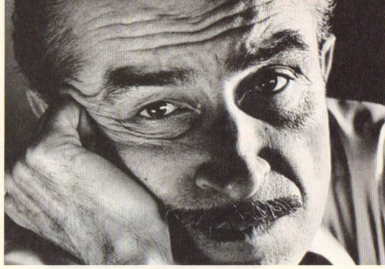
edebi metnin tikel bir yorumuna dönüşür. Dahası, artık yönetmen de romandaki sahneleri birer birer aktarmayı düşünmez, aksine metnin kendisini alabildiğine özgür bir biçimde uyarlamaya hazırdır. Elbette bütün bu yorumla açıklık, edebiyat eserine aşk derecesine bağlı okurları ve yorum imkânının her türlü yorumun yapılabileceği anlamına gelmediğini, aksine belirli koşullar altında yapılması gerektiğini savunan eleştirmenleri memnun etmez. Diğer yandan filmin kıymetini öne çıkaran teorik bağlamın büyük kısmı yazınsallığa dair tartışmalardan ortaya çıkar, dolayısıyla ironik biçimde literatür alanında da gene edebiyat sinemayı önceler.

Türk Sineması ve Uyarlamalar

Türk sinemasında da uyarlamalar önemli yer tutsa da yukarıda bahsi geçen tartışmalar, eleştiri dünyasında ve akademiye henüz geniş ve derin bir çapta yer bulmaz. Oysa seksen sonrası Türk sinemasında uyarlama filmlere baktığımızda, birebir aktarmalardan ziyade yönetmenin yorumu görüldü. Bu bağlamda Ömer Kavur, Ümit Ünal, Tunç Okan, Barış Pirhasan, Zeki Demirkubuz gibi çağdaş yönetmenlerin edebiyatla ilişkisinin yukarıdaki teorik açıdan değerlendirilmeleri yeterince keşfedilmemiş bir alan gibi durmaktadır.

Tiyatrocular döneminde, dönemin adına uygun bir biçimde daha çok tiyatro oyunları sinemaya aktarılarken ilk roman uyarlaması Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Mürebbiye (1919) isimli eseri olur. Tiyatrocular döneminden sonra, roman uyarlamalarında büyük bir artış görüldü. Bir yandan aşk romanları öne çıkarken toplumsal gerçekçi eserler de ilgi görür. Kerime Nadir, Muazzez Tahsin Berkand'ın popüler aşk romanları defalarca beyaz perdeye aktarılarken zengin kız-fakir oğlan, ince hastalıklı gibi Yeşilçam klişeleri de Türk sinemasında yerini alır. Diğer yandan Orhan Kemal gibi yazarların gerçekçi eserleri sık sık filme adapte edilse de özellikle yetmiş öncesinde bu uyarlamalar kitaplardaki siyasi düzlemi örtbas eder ve söz konusu filmler birer melodrama çevrilir. Ancak yetmişlerden sonra toplumcu yazarların eserleri melodram kisvesine bürünmeden aktarılır. Ancak Orhan Kemal örneğine baktığımızda, bu sefer de siyasi kaygıların edebi eserin önüne geçtiği, dolayısıyla Orhan Kemal'in kitaplarının Türk sinemasında ya melodram veya siyasi propaganda malzemesi haline getirildiği görüldü.

Bir yandan Bekir Yıldız, Aziz Nesin, Fakir Baykurt gibi yazarların eserleri filme uyarlanırken Atilla İlhan, Sadık Şendil, Orhan Kemal gibi yazarlar ayrıca senarist olarak çalışır. Atilla İlhan'ın romanlarında Yeşilçam dönemine dair göndermeler görüldü; Orhan Kemal de Yalancı Dünya'da Türk film piyasasının kapalı kapıları altında yaşananları kâğıda döker.

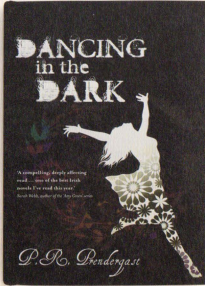
Seksen Sonrası

Mizah, aşk ve toplumsal/siyasi meseleler sinemanın her zaman ilgisini çekmiştir, halen de çekmeye devam eder. Bugün sinema eserleri dışında televizyon dizileri de benzer malzemeyi kullanır; nitekim Türk dizilerinin Yeşilçam'ın yerini aldığı sık sık dile getirilir. Ancak Yeşilçam sona erdikten ve araya 12 Eylül'ün karanlık günleri girdikten sonra özellikle doksanlardan itibaren -söz konusu siyasi atmosferin de etkisiyle- daha kişisel, varoluşçu bir sinema dili ortaya çıkar. Bir yandan bağımsız sinema, auteur sineması gibi kavramlar tartışmalarda yerini almaya başlar, diğer yandan popüler olmayan veya daha önce ilgi görmemiş edebi eserler sinemaya uyarlanır. Bu dönemde Ömer Kavur Anayurt Otel'i (1986), Yücel Çakmaklı Hekimoğlu İsmail'i (1990), Tunç Okan Fikrimin İnce Gülü'nü (1992), Mustafa Altıoklar Ağır Roman'ı (1996) çeker. Bunlara Ümit Ünal'ın Gölgesizler (2008) ve Zeki Demirkubuz'un Kısınmak (2009) isimli filmleri de eklenebilir. Seksenlerden sonraki atmosfer popüler konuları rafa kaldırmamış olsa da farklı edebi metinlerin sinemanın ilgisini çekmeye başladığını gösterir. Dahası bu filmleri yöneten isimler sefaflarının aksine birebir uyarlamak veya romanları melodrama dönüştürmek yerine kendi yorumlarıyla dikkat çeker. Bunda elbette söz konusu romanların sunduğu yorum imkânını da es geçmemek gerekir.

Seksen sonrasındaki edebiyat uyarlamaları, yönetmenin kişisel yorumu olması, edebi imkânlarla sinemasal imkânlarla zemin hazırlaması, edebiyat eseri kadar filmin kendisini de bir metin olarak değerlendirmesi dolayısıyla yazının başında vurguladığımız teorik tartışmalar için birçok imkân sunar. ■

tsc Türk Sineması Araştırmaları

Bilim ve Sanat Vakfı
Türk Sineması Araştırmaları
birimi tarafından hazırlanmıştır.

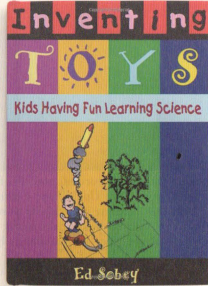
Dancing in the Dark
P.R. Prendergast

Hakları Arnavutluk, Finlandiya, Norveç, İsveç ve Sırbistan'a satılmış sürükleyici bir kitap.

Jessie için hayat, okulun en havalı öğrencisi ve harika bir sporcu olan abisi James'i kaybettiği günden beri berbat bir hal aldı. Annesiyle babası büyük bir yas dönemine girdiği için kendisini çok yalnız hissediyor. Üstelik dans grubundaki kızlar da sürekli Jessie'yle uğraşıyor!

Aslında bir şey daha var, Jessie hala James'i görüyor. James ile konuşabiliyor. Aslına bakarsanız konuşmaktan çok tartışıyorlar. James hayattayken de sürekli kavga ederlerdi; şimdi durum niye değişsin ki? Belki James, Jessie'yi bu buhrandan kurtarmak için geri dönmüştür, kim bilir?

Okula yeni gelen, oldukça şaşıl Alan, Jessie'ye dans konusundaki hünerlerini gösterebilmesi için yeterli özgüveni verebilecek mi? Jessie ve ailesi sonsuz bir yas girdabına mı girdi, yoksa yakında her şey daha iyi mi olacak? Genç bir kızsınız, bir hayaletle yaşamak aynı zamanda hem eğlenceli hem de sinir bozucu ve hüznünlü olabilir.

Inventing Toys
Ed Sobey

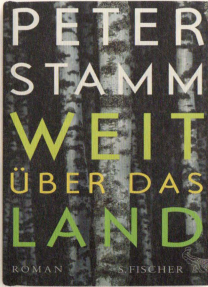
Oyuncak yapımı ve icat etme serüveninin merak uyandıran bir birleşimi olan bu kitap bilimin, tasarımın, alet kullanımının ve yaratım sürecinin temel taşlarını öğreten bir rehber. Aynı zamanda oyuncak üretimi konusunda çocuklara yol gösteriyor.

Araba, vantilatör ve roket gibi oyuncakların üretimi sırasındaki deneme seansları ile öğrenciler deney/sonuçlarını baz alarak tasarımlarını yeniden şekillendiriyor. Yedi farklı atölye çalışması yönergelerinin yanı sıra uygulanabilecek diğer beş çalışmanın önerilerini barındıran bu rehberde, her bir proje kapsamında öğretmenler için de tarihi ve bilimsel açıdan açıklamalar bulunuyor.

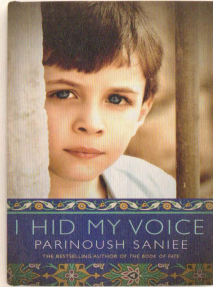
Ed Sobey, icat etme üzerine eğitim programlarının uygulandığı ve geliştirildiği Nortwest Invention Center'ın başkanı ve Kids Invent projesinin yöneticisi. Meraklı ve gezgin Ed, yaşamı boyunca gördüğü şeylerin nasıl çalıştığını bilmek istemiş. Aynı zamanda matematik ve fizik uzmanı olduğu için rakamlarla iç içe yaşıyor. Yedi kıtada seksen bir ülke gezerek beş müzenin de yöneticiliğini üstleniyor. Ed'in merakına ortak olup icat etmenin gücüne teslim olun!

ORADA BİR KİTAP VAR UZAKTA

Türkiye'de henüz yayıncısıyla buluşmamış, ses getireceğine inandığımız kitapları sizler için derledik.

Weit über das Land
Peter Stamm

I Hid My Voice
Parinoush Saniee

Eğer her şeyi geride bırakıp gidebilerseniz hayata yeniden başlayabilir misiniz? Peter Stamm'ın merakla beklenen yeni romanı okura tam da bu soruyu soruyor.

Thomas, kalkıp giderken bir an duraksıyor. Fakat sonra; karısını, çocuklarını ve evini terk ediyor. Yüzünde hafif bir gülümsemeyle, kolayca kayboluyor. Karısı Astrid, önce onun nereye gittiğini, sonra geri dönüp dönemeyeceğini, hayatta olup olmadığını merak ediyor. Niye gittiğinin üstündeyse o kadar da durmuyor. Çünkü eski hayatı kirli bir giysi gibi üzerinden çıkarmak, daha temiz ve taze bir hayatta daha iyi birileri olabilmek isteği herkes için tanıdık.

Peter Stamm bir kere daha insanda hem merak hem korku uyandıran düşleri yansıtmaktaki ustalığını gösteriyor. 2013'te The Man Booker Prize International ödülünün son listesine giren İsveçli yazar Peter Stamm, hayranlık uyandıran "Seven Years" and "Unformed Land" kitaplarından sonra bu kitapla okuyucusunun karşısında. Guardian, yazarı sadece Almanya'da 100,000 kopya satmış olan romanı "Seven Years" için övgüye boğmuştu.

Mehmet Ali & Akşamsefası

Parinoush Saniee, Türkiye'de "Mevsim Hep Sonbahar" ismiyle yayımlanan ilk kitabıyla tanınmıştı. İran'ın önemli oyuncularıyla ödüllü bir sinema filmine uyarlanan bu romanda, dokunaklı atmosfer, dönemin İran kültürünün birkaç farklı yönü üzerine kuruluyor: kadınların evden kaçarak ve karışık yalnlara başvurarak elde ettiği özgürlük, hastalıklı yerlerde saklanmak zorunda kalan aşıklar, komitanın haşın gözleminden, otoriter rejimden ve içselleştirilmiş sansürden uzaklaşmaya çalışan insanlar. Gerçeğe dayalı bu öyküde, yedi yaşına kadar konuşmamış Shahab şimdi 20 yaşında ve hayat hikâyesini anlatıyor. Çocuklar tarafından çoğu zaman bir protesto aracı olarak kullanılan sessizlik, Shahab'ın öyküsünde onu etrafındaki insanlardan uzaklaştıran bir fiziksel engel halini alıyor. Babasının iki kardeşiyle arasındaki ilişkiyi uzaktan izleyen Shahab, 'iyi' ve 'akıllı' çocukların babalarının evlatlarıyken kendisi gibi 'sakar' ve 'problemlı' çocukların annelerinin kusurları olduğuna kanaat getiriyor. Ona konuşacak cesareti veren kişiye kendisini içtenlikle seven annesi oluyor. Roman, duygusal iletişimden yoksun her ailenin yavaşça parçalanmaya mahkum olduğuna vurguluyor.

KİTAP VİTRİNİ

Hatice Yalçın

Hü Diyen Karga
Misli Baydoğan
Ötüken Neşriyat

Psikolog Baydoğan, edebiyatımızdaki dönem kurgularındaki Osmanlı hakimiyetine kapılmayıp Selçuklu üzerine nefis öyküler kaleme almış. Selçuklu nesillerinin anlatılmamış öykülerinde tasavvuf, aksiyon, coğrafya ve tarih iç içe... Zamanla ve mekanda büyü bir yolculuk aynı zamanda.

Fizik ve Metafizik
Jennifer Trusted
İnsan Yayınları

Aristoteles, felsefeye yeni bir biçim vermiş, varlığı, felsefi bilginin amacı yapmış, fizik ve metafiziği hiyerarşik bir ilişki içine koymuş, reel ile rasyoneli birbirine bağlamıştır. Bu kitap, asırlara yayılan serüvenin köşe taşlarını sıralarken, nesnel bilimin doğuşundaki ve gelişimindeki itici güçleri araştırıyor.

Pero Tafur Seyahatnamesi
Pero Tafur
Çev. Hakan Kılınç
Kitap Yayınevi

Dünya seyahat kültürünün en eski rotalarından Akdeniz, eski dünyanın kalbi sayılır. Haliyle seyyahların seyrüseferlerine mekan olmaya devam ediyor. İspanyol Tafur'un bu zengin seyahatnamesi türün meraklıları için bir hazine.

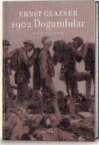
Mekân Yaratmak
Jennifer M. Groh
Çev. Gürol Koca
Metis Yayınları

Jennifer M. Groh, biyoloji alanında araştırmalarını Stanford Üniversitesi'nde sürdüren bir akademisyen. Groh bu kitabında, özellikle beynin görme ve işitme duyularını nasıl harmanladığı konusuna yönelerek, beynin her yerinde bu iki duyu arasında sıkı bir etkileşim olduğunu gösterdi.

Bay Ka Buk ve Ejder
Zeynep Sevd
Taze Kitap

Çocuk edebiyatının şaşırtıcı kalemi Zeynep Sevd okurlarını bu sefer kafası karışık bir yavru ejderha ile tanıştırıyor. Bu ejderha biraz komik, biraz hüznünlü, biraz ürkünç ama bir türlü hayal kurmasını bilmiyor. Kitap haliyle hayal kurmayı öğrenme kılavuzu oluyor.

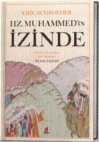
1902 Doğumlar
Ernst Glaeser
Çev. Öner Unalan
Yordam Kitap

Almanya, iki dünya savaşının da müsebiplerinden ve demografisinde savaş nesillerinin özel bir yeri var. 1902 Doğumlar işte böylesi bir neslin olağanüstü hikayesi. Glaeser sanki bir kasabayı gökyüzünden izler gibi yazmış. Güçlü bir canlılık sayfalarından taşıyor.

Bir Günde Bir Milyon Yıl
Greg Jenner
Çev. Kerem Efendioğlu
İndigo Kitap

Yazarının tarihe de ayrıntılara bakışıyla benzerlerinden ayrılan çok eğlenceli bir gündelik hayat tarihi... Bugünün sıradan geleneklerinin izini bir milyon öncesinde arayıp bulan Jenner, insanlığın ortak geçmişiinden renkli bir seçki sunuyor okurlara.

Hız. Muhammed'in İzinde
Eric Schroeder
Çev. Semih Yazıcıoğlu
Kapı Yayınları

Siyer kitapları, kutsal olanla tarihsel olanın iç içe geçtiği yazımı ve okuması zorlu metinlerdir. Schroeder, bu kitabıyla kendini bu kadim meselelerin dışında tutmasını başarıyor ve Hz. Muhammed'in hayatını tarihe sadık kalarak anlatıyor. Sonuç: Etkileyici ve sahibi bir deneme.

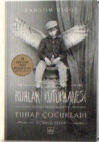
Medyum
Philippe Sollers
Çev. Aysel Bora
Yapı Kredi Yayınları

Vasatın, mediyokrasinin hükümrانlığına atılmış sıkı bir yumruk. Daha çok bilenin, bilgi peşinde koşanın deliliğe mahkum edildiği yeni zamanların karakter suikastı yöntemlerini deşifre eden, felsefeye de cesurca alan açan, ezberlere saldıran bir basyapıt.

Devletle Başa Çıkmak
Suraiya Faroqhi
Çev. Hamide K. Bejsovec
Alfa Yayıncılık

Osmanlı-Türk toplumsal tarihine sivil pencereden bakan Süreyya Faruki, Anadolu köylüsünün saray, padişah ile olan ilişkisini masaya yatırıyor. Türklerin devletle başa çıkmasını, devleti idare etmesini, devleti hayatın içinde veya dışında konumlandırma biçimlerini sarıh bir şekilde anlatıyor.

Ruhlar Kütüphanesi
Ransom Riggs
Çev. Aslı Dağlı
İthaki Yayınları

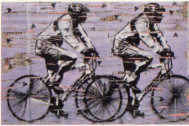
Bayan Peregrine'in Tuhaf Çocukları dizisi bu kitapla sona eriyor. Fantastik edebiyatın yeni fenomeni tüm dünyada okurları peşinden sürüklerken ilk kitabın filmi de Eylül ayında izleyicilerle buluşacak. Riggs'in oluşturduğu atmosfer ile şimdiden klasikleşen dizinin son kitabında tuhafların kaderi belirleniyor.

08
EKİM

ZEYNEP CEMALİ EDEBİYAT GÜNÜ

Ülkemizin tek, yıllık yayıncılık konferansı olan Zeynep Cemali Edebiyat Günü altıncı yılında. Edebiyata ve kitaplara emek verenlerle, kitapları okurla buluşturan tüm paydaşları bir araya getiren konferansa; yayıncılar, edebiyatçılar, çevirmenler, tasarımcılar, illüstratörler ve akademisyenlerin yanı sıra, basından, kütüphanelerden ve eğitim kurumlarından yetkililerle, ilgili resmi ve sivil toplum kuruluşlarının yöneticileri katılıyor. Deneyimli editör ve yayıncılar; Sevengül Sönmez, İrfan Sancı ve Özgür Kalyoncu Akın, yayıncılığımızda giderek daha az yayımlanan yazınsal türleri “Neden Yayınla(ya)mıyoruz?” başlıklı panelde büyütec altına alacaklar. Semih Gümüş ve İrmak Zileli, edebiyat eleştirisinin işlevlerini, olanaklarını ve bugün geldiği noktayı “Edebiyat Eleştirisinin Hali Pürmelali” başlıklı oturumda ele alacaklar.

Tarih: 8 Ekim - **Yer:** Kadir Has Üniversitesi Cibali Salonu

**“YÜZ
HER ŞEYDİR”**

Yüz ifadesi okumanın sanat ve bilim kapsamında değerlendirilmesi yaygın olarak bilinen bir tespittir. Horasan da yüz olgusunu tuvaline ve kağıt yüzeylere aktarmıştır. Sanatçı insan yüzünün alışılmadık sembolik ifade-sel unsurlarını sunduğu çalışmasında, fazlasıyla imgesel öğelere yer vermiştir. Çünkü, ezberlenmiş ve bilinmiş “suretler”den ziyade duyguların portrelerini çizmeye odaklanmıştır. Horasan’ın “yüz”ü merkeze alan çalışmalarını yanı sıra, 20 yıllık üretimden seçilen 25 parçalık portre yerleştirmesi de ziyaretçilerle buluşacak.

Tarih : 8 Ekim – 19 Kasım
Yer : Art on İstanbul

**3. FOTOİSTANBUL
FOTOĞRAF FESTİVALİ BAŞLIYORI**

Bu yıl 3.sünün düzenleneceği Fotoİstanbul Beşiktaş Uluslararası Fotoğraf Festivali, Türkiye’den ve dünyadan 56 fotoğraf sanatçısının bir araya gelmesiyle 1 Ekim’de başlıyor. Bu senenin yeniliği ise açık hava video gösterimleri olacak. Festival, her sene bir onur konluğu davet ediyor. Bu yılın onur konluğu ise başta André Kertész olmak üzere, Brassai, Robert Capa, László Moholy-Nagy gibi dünyaca ünlü fotoğrafçılar yetiştirmiş olan Macaristan.

Tarih : 1 Ekim - 30 Ekim
Yer : Ortaköy Kültür Merkezi, Deniz Müzesi

**ÇAĞDAŞ USTALARDAN
SERGİ**

30 yılını geride bırakan Tem Sanat Galerisi, 2016 yazını bir birikimini yansıtan bir sergi ile karşıladı. Uzun yıllar birlikte çalıştığı Türkiye ve Avrupa’dan günümüz sanatının seçkin temsilcilerinden oluşan sanatçılara ait sulu boyadan pastele, tuval resminden heykelle, gubaydan kara kalem resim ve desenlere, ayrıca çok farklı tekniklerde üretilmiş, önemli Türk ve yabancı sanatçıların orijinal baskılarına uzanan bir yelpazede derlenmiş eserleri toplu olarak sunuyor.

Tarih : 29 Haziran – 22 Ekim
Yer : Tem Sanat Galerisi

MASANIN YÜKÜ

Cemil Üzen Kapı Yayınları

"Adam masaya Aklında olup bitenleri koydu" di-yordu Edip Cansever güzelim şiirinde. Bu dünyada kimi masaların yükü diğerlerinden daha ağır, buna şüphe yok. Editörün masası mukavim olmalı bu yüz-den. Editörün zihni sekmelere ayrılmış bir şekilde çalışır çoğu kez. Aynı gün içinde metin tamir eder, yazarını ikna etmeye çalışır, kapak tasarımcısıyla dirsek temasını korur, arka kapak yazısı yazar, yeni gelen dosyaları okur (bir yayınevine dosya gönderen herkes çok heyecanlıdır), sözlüklerde gezer, kimi zaman kütüphanelerde dolaşır, matbaayla konuşur, (hele de Çağaloğlu'ndaysa) geçerken uğrayan misafi-riyle görüşür, birçok şeyi daha aynı gün içinde yapar ve bunlar birbirine karışmamak zorundadır. Editör, bu gündelik uğraşının dışında memleket ve dünya neşriyatını takip etmeli, insanların ne okumak istedi-ğini/isteyeceğini anlamayı denemelidir. Kimi zaman kişisel beğenilerini bir kenara bırakmalı, çarkı dön-dürmenin peşine düşmelidir. Tüm bunları yaparken editörün tek yardımcısı, masasıdır. O, işleri toplama-ya çalışırken; masası da onun zihnini toplar. Tam da bu yüzden editörlük bir "masa başı" işidir. Editörlüğün gerek ve yeter koşulu, masanını sevmektir.

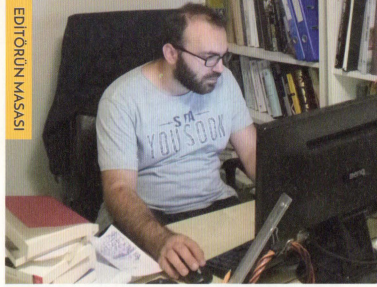
Fuar dönemi yaklaşıyor; bu, masanın yükünün de artması demek. Kapı Yayınları'nda sonbahar oldu-şuk hareketli geçecek. Masanın en üstünde ise şunlar var:

Beşir Ayvazoglu'nun özgün, zarif üslubuyla kaleme aldığı İstanbul Yazları Ekim ayının sonlarına doğru raflarda olacak. Ayvazoglu, *Suretler ve Siretler* kitabını da tekrar düzenledi. Kitabın yeni baskısında sadece terk-i diyar elemiş insanların portreleri bulunacak. Ayrıca, sanat dünyamızın köşe taşlarından Malik Akseil'in kitaplarını yayınladığımız seriyeye yine Ayvazoglu'nun derlediği bir kitap daha eklenecek.

İskender Pala okurları için büyük bir müjdemiz var. Pala'nın Lidyalılardan günümüze uzanan yeni romanı masanın müstesna bir köşesinde duruyor. Yeni yılda raflarda olmasını planladığımız bu eserin epeyce ilgi uyandıracasına inanıyoruz. Türkiye'nin en çok satan yazarlarından olan Sinan Yağmur'un tüm kitapları artık Kapı Yayınları etiketiyle raflarda olacak. Yazarımızın yeni kitabı *Hz. Ali ve Fatma, Aşkın Meali* serisinin üçüncü kısmını oluşturuyor.

Mehmet Ali & Akşamsefası

EDITORÜN MASASI

Muharrem ayında raflarda olacak. Okurlarımızın bu esere iltifat edeceğini düşünüyoruz.

Ülkemizin en sevilen tarihçilerinden olan Mustafa Armağan Kapı ailesine katıldı. Hem önceki kitap-larının tekrar gözden geçirilmiş baskılarının hem de yeni kitaplarının yayınevimize tarafından yayımlana-cağı müjdesini okuyucularımıza vermek isteriz.

Mustafa Ulusoy'un yeni romanı *Hayat Apartmanı* da yeni yayın döneminde okuyucuya buluşacak eserler arasında. *Hayat Apartmanı*'nın da *Nietzsche ve Babaannem*, *Aynalar Koridorunda Aşk* gibi sevi-leceğine inanıyoruz.

Kemal Sayar'ın son kitabı *Sanal Aşk* geçen ay raf-larda yerini almıştı. Yazarımızın külliyatını ta-mamlayacağız. Erol Göka da Kapı ailesine katıldı. Yeni kitabı *Mutedil Müslümanların Günümüzdeki Düşmanları* çok yakında raflarda olacak. Prof. Dr. Mehmet Said Aydın'ın *Siyaset Aynasında Kültür ve Medeniyet* kitabı da yeni dönem ön çıkan kitapla-rından olacak. Cevdet Kudret'in *Türk Edebiyatı'nda Hikâye ve Roman* üçlemesini de Handan İnci'nin su-nuş ve dipnotlarıyla tek cilt halinde yayımlayacağız. Her kitaplıkta bulunması gereken bir kaynak eser olduğu kanısındayız.

Gölpınarlı Kitaplığı'na yeni eserler ekleniyor. *Si-mavna Kadıoğlu Seyh Bedreddin ve Menakibi*, *Pir Sultan Abdal*, *Kaygusuz Vizeli Alaeddin Gölpı-narlı'nın* önumuzdeki dönemde yayımlayacağımız eserler arasında yer alıyor. Sevinç Çöküm'un yeni romanı *Gözyaşı Çeşmesi* de yayıma hazırlık sürecine girmiş bulunuyor. Bu kitabın Çöküm'un okurlarının en seveceği kitaplardan biri olması muhtemel.

Son olarak, klasik eserleri yayımlamaya devam ede-ceğimizin söz etmek isterim. Bu eserler içinde bir tanesi öne çıkıyor: *Mantıkü't-tayr*. Attâr'ın kült eserini Gülşehrî 13. yüzyılda Türkçe söylemişti. Bu mesneviyi günümüz Türkçesine uyarladık ve her öyküye Murat Palta'nın olağanüstü minyatürleri eşlik etti. Mutlaka göz atmanızı öneririm. ■

GÖKÇE ALPER; KİTABIN HİKÂYESİNİ KAPAĞA YANSITİYORUM

Ayrıntı Yayınları'nda yaptığı kitap kapak tasarımlarıyla dikkat çeken Gökçe Alper ile konuştuk.

Kitap kapaklarını tasarlarken dikkat ettiğin detayları üç maddede özetler misin?

Kitabın içeriği elbette göz önünde bulundurduğum ilk unsur. Sonrasında kitabın hikâyesine dair aldığım bilginin zihnimde canlandığı görüntüyü kapağa yansıtıyorum. Ama aynı zamanda bu görüntüyü sadece içerikle kısıtlamamaya çalışıyorum.

Tasarımda iltimas gösterdiğin renkler ve yazı karakterleri var mı?

Yazı karakteri ve renk tercihim kapakta kullandığım illüstrasyon ve fotoğraftan yola çıkarak belirliyorum. O nedenle benim için öncelikli renk ve yazı karakteri yok.

Şimdiye kadar tasarladığın kitap kapakları arasında en sevdiğin tasarım hangi kitaba aittir?

Tek bir kapaktan ziyade Ayrıntı Klasik dizisi için yaptığım tasarımlar çok beğeniliyor.

En beğendiğin kitap kapağı hangisi?

Lynn Crosbie'nin Where Did You Sleep Last Night isimli kitabının kapağını gördüğüm anda vuruldum. İlk görüşte aşk denebilir. Illüstrasyonu Lola Landevic'e aittir.

Keşke ben tasarlasaydım dediğin yerli ya da yabancı bir kitap var mı?

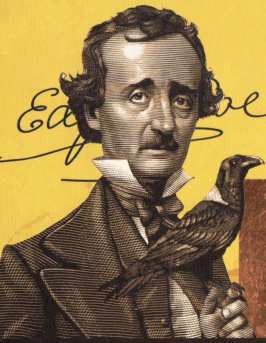
Timur Vermes'in Er Ist Wieder Da isimli kitabı. Tasarımı Johannes Wiebel'e aittir. ■

BABİL.COM'UN
RENKLİ KİTAP DÜNYASI
ÇENGELKÖY'DE
SİZİ BEKLİYOR

babilmekan
— kitabevi kafe —

8.000 ÇEŞİT KİTAP, KEYİFLİ KIRTASIYE, USTA ELİNDEN
KAHVE ÇAY ve LEZİZ ATİŞTIRMALIKLAR. EVİNİZİN RAHATLIĞINDA
KİTAP OKUMA ve ÇALIŞMA İMKANI.

SIRLAR
ORTAYA
ÇIKANA KADAR
HİÇ KİMSE
GÜVENDE DEĞİLDİR

EDGAR ALLAN

POE

KİTAPLIĞI

